

Riksdagens protokoll

1975/76: 46

13 december 1975

Debatter m. m.

Lördagen den 13 december

Terrängkörningslag	4
Beskattningsreglerna för pensionsförsäkringar, m. m.	45
Energibesparande åtgärder inom näringslivet, m. m.	94
Anmälan av interpellation	
1975/76:75 av herr Andersson i Lycksele (s) om beaktande av kulturhistoriska synpunkter vid beviljande av statligt stöd för energibesparande åtgärder	112
Meddelande om fråga	
1975/76:157 av herr Börjesson i Falköping (c) om bidrag ur allmänna arvsfonden för installering av hörselslingor i allmän samlingslokal	113
Meddelande om riksdagsarbetet under våren 1976, m. m. ...	114
Tack till avgående ledamöter	114

Samtliga avgjorda ärenden

Lördagen den 13 december

Jordbruksutskottets betänkande

1975/76:28 om förslag till terrängkörningslag	4
---	---

Konstitutionsutskottets betänkande

1975/76:30 om förslag till lag om justitiekanslerns tillsyn m. m.	45
--	----

Skatteutskottets betänkanden

1975/76:20 om ändrade beskattningsregler för pensionsförsäk- ringar, m. m.	45
1975/76:23 om ändring i kupongskattelagen, m. m.	94

Näringsutskottets betänkanden

1975/76:16 om ändring i lagen om Sveriges allmänna hypo- teksbank och om landshypoteksföreningar	94
1975/76:18 om tilläggsbudget I: industridepartementet	94

Finansutskottets betänkande

1975/76:17 om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76	112
---	-----

Lördagen den 13 december

Kl. 09.00

§ 1 Justerades protokollet för den 5 innevarande månad.

§ 2 Upplästes och lades till handlingarna följande från valprövningsnämnden inkomna

Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare

Till valprövningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Gunnar Olsson, Edane, utsetts till ledamot av riksdagen samt att Erik Jansson, Karlstad, Sune Johansson, Arvika, Alf Höglund, Hagfors, Berit Löfgren, Karlstad, och Birgit Skoog, Åhus, utsetts till ersättare för riksdagsledamöter.

Valprövningsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat beviset och därvid funnit, att det blivit utfärdat i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 10 december 1975

*Bengt Hult**/Peder Törnvall**Berättelse om granskning av bevis för riksdagsledamot och ersättare*

Till valprövningsnämnden har från riksskatteverket inkommit bevis om att Jan-Erik Wikström, Stockholm, utsetts till ledamot av riksdagen samt att Ludvig Jönsson, Stockholm, Olle Wästberg, Stockholm, och Ruth Forsling, Stockholm, utsetts till ersättare för riksdagsledamöter.

Valprövningsnämnden har vid sammanträde denna dag granskat beviset och därvid funnit, att det blivit utfärdat i enlighet med 15 kap. 1 § vallagen.

Stockholm den 10 december 1975

*Bengt Hult**/Peder Törnvall*

Det skulle antecknas att herr Olsson i Edane (s) fr. o. m. den 1 januari 1976 och herr Wikström (fp) fr. o. m. den 10 januari 1976 utsetts att inträda som ledamöter av kammaren i stället för fröken Sandell (s) resp. herr Helén (fp) vilka båda av sagt sig riksdagsmannauppdraget.

§ 3 Föredrogs och hänvisades

Proposition

1975/76:88 till jordbruksutskottet

§ 4 Föredrogs och bifölls interpellationsframställningen 1975/76:74.

Lördagen den
13 december 1975

Terrängkörningslag

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande 1975/76:28 med anledning av propositionen 1975/76:67 med förslag till terrängkörningslag jämte motioner.

I propositionen 1975/76:67 hade regeringen (jordbruksdepartementet) föreslagit riksdagen att anta förslag till terrängkörningslag.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:
"I propositionen läggs fram förslag till en ny terrängkörningslag som är avsedd att ersätta lagen (1972:606) om körning i terräng med motordrivet fordon.

Enligt lagförslaget blir körning i terräng med terrängfordon och vissa andra fordon förbjuden i hela landet på barmark. Vidare införs generella förbud mot terrängkörning även på snötäckt mark inom de delar av fjällområdet som regeringen bestämmer och dessutom på skogsföringringar. Undantag skall kunna göras för nyttotrafik.

I fråga om annan mark får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer förbjuda eller meddela föreskrifter för terrängkörning, om sådan körning inom visst område kan medföra olägenhet från naturvårdssynpunkt eller annan allmän synpunkt.

I propositionen förutskickas att jaktlagstiftningen kommer att ändras bl. a. så att det blir förbjudet att medföra jaktvapen på terrängfordon."

I detta sammanhang hade behandlats

dels den under allmänna motionstiden vid 1975 års riksmöte väckta motionen 1975:1566 av herr Nilsson i Agnäs m. fl. (m, c), vari hemställts att riksdagen skulle hos regeringen begära förslag om åtgärder, syftande till ett i princip generellt förbud mot nöjestråfik med terrängmotorfordon i hela riket under barmarksförhållanden, i enlighet med vad i motionen anförts,

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1975/76:77 av herr Torwald m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen beslutade, att de i propositionen 1975/76:67 föreslagna bestämmelserna om barmarkskörning i terräng endast skulle gälla inom de områden där länsstyrelsen efter samråd med markägarna och kommunerna fann det påkallat,

1975/76:87 av herr Andersson i Lycksele m. fl. (s),

1975/76:91 av herr Strindberg m. fl. (m),

1975/76:92 av herr Strindberg m. fl. (m, fp),

1975/76:93 av herr Turesson (m), vari hemställtts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna vad i motionen anförts rörande krav på registerplattor på skotrarnas drivband,

1975/76:106 av herrar Stidsman (c) och Johansson i Holmgården (c), vari hemställtts att riksdagen gav regeringen till känna vad som anförts i motionen beträffande förbud mot körning i marker med plantskog och ungskog,

1975/76:124 av herr Börjesson i Falköping (c), vari hemställtts att riksdagen beslutade att kommun gavs möjlighet att lämna dispens från terrängkörningslagen för organiserade motorsportsaktiviteter i enlighet med vad som anförts i motionen,

1975/76:125 av herr Johansson i Växjö (c), vari hemställtts att riksdagen beslutade om införande av ett generellt förbud i hela landet mot körning av terrängfordon på snötäckt mark med möjlighet till dispensgivning i enlighet med vad som i motionen anförts,

1975/76:126 av herr Jonsson i Alingsås (fp), vari hemställtts att riksdagen som sin mening gav regeringen till känna att den i propositionen föreslagna lagstiftningen borde tillämpas så att organiserad tävlings- och utbildningsverksamhet med motorfordon inte försvårades,

1975/76:127 av herr Krönmark m. fl. (m), vari hemställtts att riksdagen skulle

1. besluta att till § 1 terrängkörningslagen fogades en bestämmelse om att tillstånd skulle erfordras av markägare för att med terrängfordon och motorfordon ta väg över annans mark,

2. ge regeringen till känna vad i motionen anförts rörande terrängkörningslagens tillämpning gentemot enskild markägare,

3. besluta att, inom de områden av fjällregionen där körning med terrängfordon och motorfordon blev tillåten, särskilda färdvägar anvisades och på lämpligt sätt märktes och i förekommande fall stakades,

1975/76:128 av herr Svensson i Eskilstuna (s), vari hemställtts att riksdagen skulle ge regeringen till känna vad som i motionen anförts beträffande

1. utformningen av tillämpningsförfordningen till lag om körning i terräng med motordrivet fordon,

2. ändring i jaktstadgan, samt

1975/76:129 av herrar Wirtén (fp) och Lindahl i Hamburgsund (fp), vari hemställtts att riksdagen beslutade anta förslaget till terrängkörningslag med de ändringar som föreslagits i motionen, innebärande att körning med terrängfordon på snötäckt mark, som ej var att hänföra till nyt-

Lördagen den
13 december 1975

Terrängkörningslag

totrafik, skulle tillåtas endast i särskilt avgränsade områden eller längs leder som upprättats för ändamålet.

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. beträffande barmarkskörning i terräng avslå motionen 1975/76:77 samt anta lagförslaget i motsvarande del,

2. beträffande körning i föryngringsytor avslå motionen 1975/76:91 samt anta lagförslaget i motsvarande del,

3. beträffande generellt förbud mot körning på snötäckt mark m. m. avslå motionerna 1975/76:125 och 1975/76:129 samt anta lagförslaget i motsvarande del,

4. beträffande tillstånd av markägare m. m. avslå motionen 1975/76:127 samt anta lagförslaget i motsvarande del,

5. anta lagförslaget i återstående del,

6. lämna utan åtgärd motionerna

a. 1975/76:87,

b. 1975/76:92,

c. 1975/76:106,

7. anse motionerna

a. 1975:1566,

b. 1975/76:93,

c. 1975/76:124,

d. 1975/76:126,

e. 1975/76:128

besvarade med vad utskottet anfört.

Reservationer hade avgivits

1. av herr Norrby i Åkersberga (fp) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen skulle beträffande generellt förbud mot körning på snötäckt mark som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört med anledning av motionerna 1975/76:125 och 1975/76:129 samt anta lagförslaget i motsvarande del,

2. av herrar Krönmark (m) och Johansson i Vrångeback (m) som ansett att utskottet under 4 bort hemställa

att riksdagen skulle beträffande tillstånd av markägare m. m. som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört med anledning av motionen 1975/76:127 samt anta lagförslaget i motsvarande del,

3. av herrar Larsson i Borrby och Jonasson, fru Olsson i Helsingborg samt herr Johansson i Holmgården (samtliga c) som ansett att utskottet under 6 c bort hemställa

att riksdagen skulle med anledning av motionen 1975/76:106 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anfört.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande angående det föreslagna förbudet mot barmarkskörning av herr Jonasson (c).

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

Terrängkörningslag

Herr JOHANSSON i Holmgården (c):

Herr talman! Under 1960-talet hade vi en explosionsartad utveckling när det gäller snöskotertrafik. Det är inget tvivel om att det ledde till vissa problem när ett sådant här fordon gav människor möjlighet att komma ut i naturen på ett sätt och i en utsträckning som inte tidigare varit möjligt. Men i början på 1970-talet fick vi den tillfälliga lag som skulle gälla till utgången av år 1975. Under tiden skulle man få möjlighet att överblicka och konstatera hur skotertrafiken skulle ordnas.

Det är helt klart och också omvittnat från naturvårdsenheterna på länsstyrelserna i de län där den här trafiken mest förekommer att det har skett en mycket betydande förändring till det bättre under den här tiden.

Förslaget till ny lag, som vi hoppas skall kunna antas här i dag, innebär för de bygder jag kommer ifrån – kustbygden, och även i mellanbygden – ingen stor förändring gentemot den lag som hitintills funnits. Länsstyrelserna kommer även i fortsättningen att tillsammans med kommunerna få avgöra var skoterlederna bör förläggas och vilka områden man anser är så känsliga att de bör beläggas med ett generellt förbud.

I ett avseende skiljer sig propositionen från den lagstiftning som hittills gällt, nämligen beträffande de s. k. föryngringsytorna. Där har statsrådet tagit in ett förslag till förbud och vi tycker att det är utomordentligt angeläget att det också kommer att ordentligt följas upp.

Det finns kanske inte anledning att framföra alltför stark kritik, men vi tycker ändå att det hade varit riktigt att införa ett definitivt förbud. Som förslaget är utformat skall det nu ankomma på vederbörande förare att avgöra, om det är någon risk förenad med att köra över en föryngringsyta. Sådan risk skulle då inte föreligga, om snötäcket är så tjockt att plantorna inte sticker upp över detta.

De flesta remissinstanser som har anknytning till skog och skogsvård har förordat ett generellt förbud, och vi tycker nog att det är riskabelt att överlåta åt förarna, som i många fall är ungdomar, att avgöra om föryngringsytan har den karaktären att den är känslig för trafik med dessa fordon eller om man kan fara över den utan att åsamka den någon skada. Det är svårt att fatta ett sådant avgörande, och när en gång ett spår har dragits över föryngringsytan får man förutsätta, att alla andra förare sedan räknar med att det inte är någon risk med att köra ut över den.

Av den anledningen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 3.

Jag vill också säga några få ord om den förändring i detta avseende som föreslås ske uppe i fjälltrakterna, innebärande att man belägger rätt stora områden med ett generellt terrängkörningsförbud. Vi tror att det är riktigt med ett sådant förbud och menar framför allt inte att det,

som det har ifrågasatts från en del håll, kommer att förorsaka någon olägenhet för befolkningen i dessa områden. Det uttalas klart på s. 38 i propositionen att länsstyrelsen inom samtliga områden skall kunna besluta om undantag från förbudet för de skoterleder som behöver finnas. Detta har vidare utvecklats på s. 39. Vi tror inte att ett generellt förbud i känsliga områden, där ett sådant faktiskt behövs, skall behöva förorsaka några problem vare sig för de bofasta eller för turismen, som också lokalbefolkningen är rätt angelägen om att ge ett visst utrymme. Det framhålls i propositionen också att turistintressena bör kunna beaktas i dessa sammanhang.

Något som jag tycker är mycket angeläget i denna proposition är vad som tagits upp under avsnittet barmarkskörning. Snöskotern kom till vårt land främst från Canada och USA, och där finns nu också skotrar för barmarkskörning. Det är med en viss oro vi i vår landsända har sett fram mot den tid när dessa barmarksskotrar får en sådan spridning bland människorna att vi – ungefär som var fallet för något år sedan när vi först behandlade frågan om snöskotrar – inte kan införa ett generellt förbud mot körning med dessa fordon. Av den anledningen är det utomordentligt angeläget att vi redan nu, innan barmarksskotrarna har fått någon stor spridning, inför ett generellt förbud. Vi skall inte behöva komma i den situationen att den utomordentligt känsliga vegetationen i dessa trakter blir förstörd av barmarksskotertrafiken. Jag är rädd för att, om vi avstår från att införa den föreslagna lagstiftningen, snart kommer i den situationen att människorna inte anser sig kunna t. ex. plocka hjortron på våra myrar utan att använda dessa fordon som fortskaffningsmedel. Det tror jag att vi under inga som helst förhållanden kan godta.

Det har ifrågasatts om skrivningen i terrängkörningslagen när det gäller körning på barmark skall kunna lägga hinder i vägen för en markägare i hans utövande av de areella näringarna. Jag tycker emellertid för min del att lagen ger markägare full garanti att utöva dessa näringar och färdas på sina egna ägor – den rätten bör över huvud taget inte kunna ifrågasättas. I förslaget till lagtext ges inte något fullständigt klart besked på den punkten, men vi har ju tidigare gett regeringen bemyndigande att utfärda kungörelser, varför jag utgår från att regeringen också i detta fall kommer att se till att markägare inte hindras att utföra de uppgifter som de har på sina marker. Skulle det visa sig att så inte blir fallet, har vi givetvis möjlighet att återkomma i ärendet och kräva att riksdagen ändrar reglerna.

Svenska Motorcykelförbundet har ifrågasatt huruvida de som finner det intressant och trivsamt – och kanske också nyttigt – att fara omkring i terrängen på sina motorcyklar kommer att mista den rätten. Jag tycker dock att utskottets skrivning även på den punkten ger besked om att denna sport skall ges sådana möjligheter även i framtiden.

Med detta vill jag, herr talman, yrka bifall till reservationen 3 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr KRÖNMARK (m):

Herr talman! Den nuvarande lagen om terrängkörning med motordrivet fordon gäller ju bara till instundande årsskifte, varför det är helt naturligt att regeringen har framlagt ett förslag i ärendet. Jag vill redan från början säga att intentionerna i det förslaget, nämligen att söka komma till rätta med de olägenheter som är förknippade med framför allt användningen av snöskotrar, är någonting som vi alla ställer oss bakom.

Enligt uppgift lär det i dag finnas ungefär 43 000 snöskotrar i landet. Det är väl ingen – i varje fall inte inom mitt parti – som vill hindra den motiverade reguljära skotertrafiken. När fordonen används i näringsutövning och för sådan trafik i övrigt som kan anses befogad finns det naturligtvis anledning att tillåta körningen, men när det gäller okynneskörning krävs en reglering på grund av de miljöproblem som kan vara förknippade därmed. Jag är – liksom herr Johansson i Holmgården här tidigare – beredd att understryka vikten av att man i den utveckling som kan förutses, med nya fordonsmodeller som även är lämpade för barmarkskörning, med lagens hjälp skall kunna stoppa sådan olämplig körning. Snöskoterproblemet hade aldrig blivit det problem som det nu är, om vi hade uppmärksammat frågan i tid, men nu har som sagt den utvecklingen gått litet för långt.

Tyvär måste jag konstatera att propositionen kom väl sent under året. Jag vet visserligen att man har mycket att göra i departementet och vill i och för sig inte kritisera tjänstemännen där för förseningen, men det har gjort att också behandlingen i utskottet har skett under stor tidspress och att även oppositionspartierna har känt av denna tidspress. Jag vill redan från början deklarerera att när jag nu efteråt uppmärksammat en del problem har jag funnit ganska allvarliga svagheter i konstruktionen av den föreslagna lagen. Man har sålunda gått in för ett generellt förbud för att sedan i tillämpningskungörelse ge en mängd undantag från lagreglerna. Personligen anser jag att en modell med selektiva förbud hade varit rimligare.

Jag vill – herr jordbruksministern behöver inte ta illa upp – dra en liten parallell till vad som har hänt när det gäller den s. k. sophämtningslagen. Vi tog en gång i tiden en generell lagbestämmelse här i riksdagen, och det var väl ingen i kammaren som trodde att den skulle få de konsekvenser som den sedan har fått med en mängd indrivningsmål, processer osv. Det innebär en fara att ha en generell lagstiftning, ty även om man sedan gör vissa modifikationer kan den leda till helt orimliga förhållanden, som på det område jag just nämnde.

Jag vill betona att om vi inför ett generellt förbud mot terrängkörning med motordrivet fordon, kan det finnas en viss risk för att vi får motsvarande problem på det området. Det är nämligen inte departementet som handlägger sådana frågor; det ger bara ut anvisningar, och sedan bestämmer de olika lokala myndigheterna – och vi vet att omdömet och intentionerna kan växla.

Senare i debatten kommer det att framställas ett återremissyrkande.

Personligen har jag i och för sig ingenting att erinra mot det, men eftersom jag har behandlat ärendet i utskottet och undertecknat dess betänkande kommer jag icke att rösta för ett sådant yrkande, utan avstår. Jag vill emellertid deklarera att om återremissyrkandet vinner kammarens bifall, kommer jag under en ny sakbehandling att föreslå en förlängning fram till nästa halvårsskifte av nuvarande terrängkörningslag för att vi icke skall få ett laglöst tillstånd och för att vi under den tiden på ett bättre sätt skall kunna bereda frågan och nästa år lägga fram ett förslag till en annan modell för lagstiftningen.

När det gäller rätten att färdas på annans mark föreligger i dag stor oklarhet. Det finns en urgammal allemansrätt, men vilka sätt att färdas skall inbegripas i den? Vi har tidigare behandlat den frågan i riksdagen, och jordbruksutskottet har då ifrågasatt huruvida det innefattas i allemansrätten att kunna färdas med motordrivet fordon på annans mark. I den remissomgång som har förevarit med anledning av den aktuella propositionen har faktiskt vissa rätt tunga remissinstanser – bl. a. två länsstyrelser, den ena i mitt eget län, LRF, Sveriges skogsägareföreningars riksförbund, Skid- och friluftsförbundet och Skogsindustriernas samarbetsutskott – också ifrågasatt huruvida allemansrätten skulle gälla på denna punkt.

Till utskottsbetänkandet har herr Johansson i Vrångebäck och jag fogat en reservation nr 2, där vi föreslår att riksdagen hos regeringen skall begära ett förslag om att allemansrättens innebörd i det här avseendet skall klargöras i nuvarande naturvårdslag.

Det lagförslag som vi behandlar i dag riktar sig rent generellt både mot allmänheten och mot markägaren. Enligt departementschefens uttalande skall lagen icke hindra yrkesutövning inom jordbruk, skogsbruk, rennärning osv., men jag skulle ändå vilja ställa en fråga till jordbruksministern: Kommer man, om lagförslaget nu går igenom, att i tillämpningskungörelsen ha några som helst restriktioner för markägarens rätt att fritt färdas på sin mark? För mig är det faktiskt principiellt ganska orimligt att man helt skulle förbjuda en markägare att köra ett motordrivet fordon t. o. m. på barmark. Visserligen är det klart att han skall få köra på sin mark i samband med yrkesutövning, men jag vågar säga att det är rimligt att han får göra det även exempelvis för rekreationsändamål o. d. Markägaren har ju alltid ett intresse av att vårda marken, och jag anser att han är en bättre förvaltare av det ideella markintresset än samhället. Han har nämligen ett direkt personligt intresse.

Vore det så, herr talman, att man hade en klar lagregel med definition av allemansrätten i detta avseende, så skulle man i stort sett kunna lösa de problem som terrängkörning med motordrivet fordon innebär. Jag vågar påstå att om markägaren i princip avgör det hela, kommer man ifrån alla olägenheter. Det finns fall – det skall erkännas – där samhället kan behöva ingripa. Det kan gälla särskilt känsliga områden – fjällregionen och vissa andra områden som har speciellt naturvårdsintresse. Men redan i dag ger nuvarande naturvårdslag, såvitt jag förstår, länsstyrelserna möjlighet att utfärda vissa föreskrifter.

Herr talman! För den händelse återremissyrkandet icke vinner bifall, yrkar jag bifall till reservationen 2, som jag tycker på ett betydligt bättre sätt än utskottsmajoritetens förslag kommer till rätta med dessa problem.

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

Terrängkörningslag

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! Ibland följer den tekniska utvecklingen banor som är oförenliga med grundläggande hänsyn till miljön. Terrängfordon och särskilt snöskotern är exempel på detta. Då måste vi med olika medel styra den tekniska utvecklingen så att den verkligen håller sig inom de ekologiska ramarna.

Redan i början på 1960-talet varnade Svenska naturskyddsföreningen för terrängfordonens allt större utbredning. Man kan här peka på den tidigare utvecklingen i Canada. Kommersiella intressen tenderade att styra utvecklingen. År 1968 togs problemet upp av folkpartisten Erik Tobé i en interpellation i riksdagen. Statsrådet Svante Lundkvist, som då var kommunikationsminister, gav beskedet att snöskoterfrågan skulle behandlas i två sittande utredningar, rennäringssakkunniga och motorredskapsutredningen.

Detta resulterade 1972 i ett förslag från regeringen om en terrängkörningslag, som riksdagen dock gjorde tidsbegränsad t. o. m. 1975. Nu har vi alltså att behandla förslaget till permanent lagstiftning. Proposition nr 67 innehåller en principiellt och från naturvårdssynpunkt viktig del, nämligen det generella förbudet mot terrängkörning på barmark. Med de dispensregler som propositionen och utskottets betänkande ger riktlinjer för bör vi kunna få en bra avvägning mellan nyttotrafikens behov och miljökraven på begränsning av nöjeskörning – och okynneskörning, bör man kanske tillägga, för det är den som mest kritiserats.

När det gäller körning på snötäckt mark däremot har vi från folkpartihåll en annan uppfattning än den som proposition och utskottsmajoritet ger uttryck för. Vi anser – och vi stöder oss här på remissinstanser som företräder naturvårdens intressen och även på remissyttranden från LRF och Skogsägarnas riksförbund – att det generella förbudet bör gälla även körning på snötäckt mark. Riskerna för markskador är visserligen mindre än vid barmarkskörning. Men riskerna för störning av djurlivet, för olaga jakt, som inte nödvändigtvis behöver ske med skjutvapen, riskerna för buller, nedskräpning, intrång i orörda naturområden, är så stora att de inte kan accepteras, om körningen blir tillåten överallt där den inte har förbjudits genom särskilt beslut.

I reservationen 1 redovisas denna uppfattning. Men där sägs också att riksdagen har förelagts propositionen så sent att beslutet måste tas bara några veckor innan nuvarande provisoriska lag upphör att gälla. Tillämpningen av den i reservationen förordade lagstiftningen kräver så mycket förarbete att det inte är verklighetsförankrat att föreslå att den införs redan från årsskiftet 1975-1976. Därför tvingas jag som reservant förorda att den av regeringen föreslagna lagen antas eftersom den innebär förbättringar i jämförelse med nu gällande lag, men att dess giltighet

begränsas till utgången av år 1976. Under våren 1976 bör riksdagen föreläggas förslag enligt motionerna nr 125 och 129, innebärande generell förbud även för körning på snötäckt mark på samma sätt som propositionen föreslår för barmarkskörning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen 1.

Det är djupt otillfredsställande att riksdagen måste behandla ett lagförslag under stor tidspress och utan att förslag till följdförfattning redovisats. Det gäller ju ändå en ramlagstiftning som förutsätter detaljerade följdförfattningar. På så sätt minskas riksdagens inflytande över lagstiftningsarbetet. De allmänna riktlinjerna för tillämpningen anges i propositionen och i utskottsbetänkandet. Dessa kan ligga till grund för erforderlig kungörelse. Tiden innan lagförslaget träder i kraft är kort, men jag förutsätter att det är en självklarhet att den följdförfattning som regeringen måste utfärda kommer att föreligga i tryck före årsskiftet, så att det kompletta lagkomplexet finns tillgängligt när lagstiftningen skall fungera som avsetts.

I debatten kring denna proposition har snöskotertrafiken dominerat. Men principiellt är – som jag antydde tidigare – det generella förbudet mot barmarkskörning det väsentliga. Mot barmarkskörning har vi i dag en lagstiftning som är svag i förhållande till de skador som orsakas. På samma sätt som vi har regler för trafiken på våra vägar måste vi ha regler för trafiken i naturen. Detta beror dels på att terrängtrafiken ökat snabbt, dels på att alltför många människor missbrukar den relativa frihet som vi hittills har haft. De många skötsamma får då som vanligt finna sig i restriktioner som riktar sig mot dem som inte sköter sig. Lagstiftningen måste då utformas så att den inte hindrar nyttotrafik och annan angelägen verksamhet, t. ex. träning och tävling för motorungdom. Terrängfordon, och då framför allt snöskotern, har inneburit något av en revolution när det gäller kommunikationsmöjligheterna i många glesbygder. Ofta nämns i detta sammanhang fjälltrakterna, men i t. ex. Stockholms skärgård har snöskotern lika stor betydelse. De misskötsamma människor som tvingar fram en skärpt lagstiftning utgör i dubbel bemärkelse ett hot mot glesbygderna.

Det kan också finnas anledning att något beröra markägarnas ställning vad avser terrängkörning. För den som tar väg över annans mark innebär den nya lagen här en stark begränsning. I den mån körning över huvud taget blir tillåten är relationen till berörd markägare med den nya lagstiftningen densamma som med nu gällande lagstiftning och allemansrätten. Allemansrätten innebär ju också – och detta är angeläget att påpeka – skyldigheter mot naturen, mot medmänniskorna och naturligtvis även mot markägaren. I några motioner med anledning av den aktuella propositionen har föreslagits att markägaren skulle ges en starkare ställning än nu vad avser möjligheterna att begränsa annans körning på markerna. Detta innebär att miljö- och rekreationsintressen kommer i andra hand och får mindre bra stöd än nu.

En sådan utveckling kan vi från folkpartihåll inte medverka till. Den

föreslagna lagstiftningen bör därför genomföras nu och snarast förstärkas på sätt som anges i reservationen 1, som jag alltså yrkar bifall till.

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

Terrängkörningslag

Herr HEDSTRÖM (s):

Herr talman! Den fråga som vi nu har att behandla här i kammaren berör många olika intressen. Det gäller att göra en avvägning mellan de skyddsintressen som måste tillgodoses och den trafik med terrängfordon som måste förekomma. En annan avvägningsfråga är i vilken omfattning man skall tillåta terrängkörning på snötäckt mark resp. på barmark.

Vi hade för tre år sedan i riksdagen en intensiv debatt i detta ämne, som då främst gällde snöskotertrafiken. Ett förhållande som belyser problem som är förknippade med en lagstiftning på detta område är den omständigheten att riksdagen år 1972 beslöt att den då föreslagna lagen skulle vara tidsbegränsad på tre år.

Det har för jordbruksutskottet stått helt klart att rätten att färdas i terräng med motordrivna fordon måste begränsas. Den utredning som naturvårdsverket gjort och de remissyttranden som avgetts över utredningen visar klart på behovet därav. Särskilt måste den rena nöjestrifiken begränsas. Utskottet är också helt enigt i sin bedömning av frågan om behovet av reglering.

Jag vill nu ta upp en del särskilda problem som utskottet behandlat i anledning av vissa motioner. Jag vill börja med de motioner som avser körning på barmark.

Herr Torwald m. fl. har i motionen 1975/76:77 motsatt sig det principiella förbudet mot barmarkskörning i terräng och vill att förbudet bara skall gälla vissa områden. I motionerna 1975/76:124, 126 och 128 har framhållits att tränings- och tävlingsverksamhet för ungdom med bl. a motorcyklar försvåras.

Utskottet har sett på dessa frågor så här. Det är klart att man har olika synpunkter på ett principiellt förbud mot barmarkskörning. Å andra sidan måste förebyggande åtgärder mot en mera okontrollerad körning i terräng med motorfordon vidtas. Därför måste man ta till ett i princip generellt förbud. I propositionen har jordbruksministern också angett åtskilliga situationer som motiverar undantag från förbudet. Där sägs klart ifrån att körning i skogsbruket och jordbruket, på tomt, på enskild utfartsväg och på annan körväg i terrängen är tillåten. Herr Torwalds m. fl. påstående i sina motioner är således helt felaktiga. För dessa motionärer vill jag också påpeka att lagen endast är tillämplig på motorfordon. De i motionen framförda farhågorna för ungdomens cykelåkande förefaller därför en smula överdrivna, minst sagt.

När det sedan gäller tränings- och tävlingsverksamhet med motorfordon så har utskottet varit angeläget om att framhålla den stora betydelse som den organiserade motorungdomens verksamhet har. Lagstiftningens syfte är ju heller inte att försöka skada denna verksamhet. Det har framgått också i propositionen. Det gäller här för berörda parter

att gemensamt finna de lämpliga formerna för denna form av fritidsaktivitet när det gäller körning i terräng.

För körning på snötäckt mark har i motionerna 1975/76:125 och 129 yrkats generellt förbud. Utskottet har för sin del funnit att man måste ha restriktioner för körning på snötäckt mark. Men man måste ha klart för sig att det i många fall inte skadar vare sig markägares eller allmänna intressen att köra på sådan mark. Olägenheterna av snöskotertrafiken har ju också visat sig vara mindre än man kanske på sina håll tidigare befarat. Enligt utskottets mening är lagförslaget avvägt så, att rimliga skyddsintressen tillgodoses samtidigt som möjlighet finns att vintertid kunna åka i vägfattiga eller väglösa områden. Utskottet har också pekat på möjligheten att anordna särskilda skoterleder.

När det sedan gäller körning på skogsföryngringar har olika åsikter gjort sig gällande. I motionen 1975/76:91 av herr Strindberg m. fl. vill man öka möjligheterna till skoterkörning på föryngringar. I motionen 1975/76:106 av herr Stridsman och herr Johansson i Holmgården efterlyses ett effektivare skydd för föryngringsytor. Utskottet har inte ansett det motiverat att göra ett vidare undantag för körning över större föryngringsytor. Det har visat sig vid undersökningar att inte ens enstaka körningar med snöskoter i sådana områden är möjliga utan stora risker för skada på växtligheten. Å andra sidan får inte körning ske på föryngringsyta såvida det inte är uppenbart för skoterföraren att körningen inte innebär risker för växtligheten. Att gå så långt som till totalt förbud skulle dock enligt utskottets mening innebära att förbudet över huvud taget inte skulle respekteras. Sådana bestämmelser bör riksdagen inte medverka till.

I motionen 87 av herr Andersson i Lycksele m. fl. och i motionen 92 av herr Strindberg m. fl. tar man upp förhållandena för ortsbefolkningen i fjällområdena. Inom ramen för den föreslagna lagstiftningen skall länsstyrelsen kunna besluta om de undantag från förbudet som behövs. Det bör därför finnas goda möjligheter avpassa reglerna så att ortsbefolkningens rättmätiga intressen tillgodoses samtidigt som skyddsintressena bevakas. De uttalanden som jordbruksministern gjort i propositionen har stärkt utskottet i dess uppfattning i denna fråga.

Det nu framlagda lagförslaget är inte avsett att reglera allemansrättsliga frågor. Gränserna för allemansrätten är en fråga som ofta diskuteras. Jag tror inte att det i denna fråga är lämpligt att göra en definitiv avgränsning av de allemansrättsliga befogenheterna. Det är ju självklart att man inte får köra så att skador uppkommer eller att hemfriden störs. Utskottets ståndpunkt är fattat i enlighet härmed. En reglering av den typ som begärts i motionen 1975/76:127 av herr Krönmark m. fl. och i reservationen 2 till utskottets utlåtande har utskottsmajoriteten inte kunnat ansluta sig till.

Den sista fråga som jag här vill ta upp gäller märkningstvånget för snöskoter. Denna fråga har vi behandlat tidigare i samband med snöskoterdebatten år 1972. Det är naturligtvis en hel del praktiska problem

förenade med införande av ett märkningstvång. Om ett sådant genomförs måste det ju vara effektivt så att det fyller sitt syfte. Utskottet har ansett det angeläget att man inom departementen tittar ytterligare på den här saken. Någon speciell hemställan har vi dock inte funnit vara nödvändig.

Herr talman! Jag ber att på samtliga punkter få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr JONASSON (c):

Herr talman! Propositionen 1975/76:67 är tillkommen i första hand för att motverka en ohämrad skoterkörning, speciellt i skogsbygderna. Det är bra. Samtidigt framläggs förslag för att motverka en ohämrad körning med terrängfordon på barmark. Såvitt jag kan finna är detta främst betingat av att det kan komma fram nya terrängfordon av typ skoter som kan gå på barmark. Då är det bra att man är ute tidigt och försöker avstyra en ohämrad körning med sådana fordon.

Men förhållandena är olika i olika delar av vårt land. Det skall villigt och klart medges att det inte är lätt att skriva en lag för att tillgodose dessa syften och som passar överallt. Samtidigt måste man ändå säga att det föreliggande propositionsförslaget inte ger tillräcklig klarhet på alla punkter. Jag har för den skull i jordbruksutskottet på centerns vägnar yrkat att propositionen skulle sändas på lagrådsremiss. Jag fick emellertid inte något som helst stöd på den punkten, inte ens från moderaterna – det vill jag speciellt säga, eftersom herr Krönmark tidigare varit inne på den här frågan.

Den nu gällande lagen upphör den 31 december, och därför måste en ny lag bli klar innan dess. Det hade funnits möjligheter att förlänga den nuvarande lagen, men eftersom vi från centerns sida inte fick något gehör för förslaget om en lagrådsremiss, hade vi i utskottet ingenting annat att göra än att gå vidare och försöka göra det bästa möjliga av situationen.

I jordbruksutskottet har vi sedan skrivit en hel del i förbättrande syfte, och därför har jag kunnat ansluta mig till utskottsmajoriteten och tillstyrka propositionen med undantag för frågan om snöskoterkörning i plantskog, där vi från centerns sida har en reservation, som Filip Johansson i Holmgården talat om.

När människor åker skoter kan de ha svårt att avgöra om det finns plantskog eller inte – särskilt om de inte känner till förhållandena på den plats där de är för tillfället. Vi vet att snön kan göra att plantorna inte syns trots att de finns omedelbart under snön. Om man då kör med skoter där kan det bli stora skador.

Det ena året kan snötäcket vara så djupt att det täcker plantorna ordentligt, och då gör det ingenting om man kör där. Men ett annat år kan plantorna ha vuxit och snötäcket vara mindre, och då ligger plantorna i farozonen för att skadas.

För många är det inte så lätt att avgöra om det finns någon risk för skada, och därför har vi centerrepresentanter ansett att det bör finnas

Lördagen den
13 december 1975

Terrängkörningslag

ett förbud mot körning i plantskog.

Med hänsyn till oklarheterna i propositionen har jag skrivit ett särskilt yttrande och med detta markerat att det föreslagna förbudet mot barmarkskörning inte får bli ett hinder för utövande av de areella näringarna. Markägarna måste ha rätt att använda sina marker som förut, och befolkningen i fjällbygderna måste kunna färdas som de har gjort tidigare. Om förbudet inte visar sig vara bra får vi återkomma, och det har jag sagt ifrån i det särskilda yttrandet.

I fråga om allemansrätten framhåller jag i yttrandet att jag delar uppfattningen att lagstiftningen borde innehålla regler som klarare betonar markägarnas rättigheter. Men eftersom frågan delvis faller utanför ramen för det ärende som vi nu behandlar har jag avstått från ett yrkande på denna punkt.

Herr talman! Jag kan inte se att det är någon idé med en återremiss av denna fråga som saken nu ligger till. Jag har försökt göra det bästa möjliga vid utskottsarbetet, och jag hoppas att lagstiftningen skall fungera. Om den inte gör det får vi återkomma, men jag anser inte att det är någon idé att bråka nu och besluta om återremiss, och jag hoppas att kammaren inte gör det.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till reservationen 3 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr TORWALD (c):

Herr talman! Låt mig inledningsvis uttrycka tacksamhet för att kammarens och utskottets presidier agerat så förtjänstfullt att detta ärende hamnat först på dagens föredragningslista och inte som så ofta blir fallet behandlas mitt i natten, då både debatter och annat förs under helt annan press.

Jag vill också uttrycka tillfredsställelse över att jordbruksministern är närvarande vid debatten.

Jag har ingen anledning att ifrågasätta den goda viljan hos jordbruksministern och hans medhjälpare när förslaget till terrängkörningslag lagts fram, men tyvärr måste jag konstatera att förslaget karakteriseras av samma brist på kontakt med verkligheten som var så utmärkande för den ursprungliga versionen av 1970 års renhållningslag.

Jag var inte ledamot av riksdagen vid den tidpunkten, men i egenskap av anställd vid renhållningsverket i Göteborg framförde jag när lagen var ute på remiss mina synpunkter till vissa riksdagsmän och sade att den kommer att leda till en rad problem. Då sade de: Överdrifter! Svartmålning! Det grejar sig!

Vi vet alla hur det har gått, och mina farhågor har tyvärr inte bara besannats utan överträffats när det gäller renhållningslagen. Jag vill nu inte medverka till att riksdagen ånyo skaffar sig samma herostratiska ryktbarhet som lagstiftare som den gjorde den gången.

Vad innebär det här förslaget till terrängkörningslag? När det gäller terrängfordon har jag endast marginella anmärkningar att göra, och därför

skall jag inte gå in mycket på den delen.

I fråga om motorfordons utnyttjande på barmark står det i lagförslaget: "Körning i terräng med terrängfordon och motorfordon är förbjuden i hela landet 1. på barmark, ---." Terrängfordon bortser jag ifrån, som sagt, och håller mig till vad lagtexten säger om motorfordon. Med detta alexanderhugg har man ordnat en hel del.

Motorfordon – vad är det? som det stod i Luthers katekes. Det är bil, motorcykel och moped. Terräng – vad är det? Det finns ingen klar definition på det, men om man läser propositionen, s. 44, finner man att terräng är det som icke är allmänt befaren väg. Uttrycket "allmänt befaren väg" finns inte definierat i lagen, men såvitt jag kan utläsa menar man allmänna vägar och enskilda vägar som har statligt eller kommunalt stöd. dvs. sådana vägar som inte kan avstängas för allmän trafik. Allt annat är terräng.

Det innebär, fortfarande enligt lagen, att det icke är tillåtet att köra in sin bil på sin egen tomt. Militären kan inte utnyttja egna övningsfält. Jordbrukare och skogsbrukare kan inte använda egen bil i sitt arbete. Man kan inte hämta skogsprodukterna ute i markerna, för man får inte köra på skogsvägarna. Man kan inte leverera kalk ute på fälten, man kan inte hämta betor på fälten, man kan inte mjölka kor ute på fälten osv. Polis och räddningstjänst får inte heller ge sig ut i terrängen. Att köra ut till bad, fiske och bärplockning är inte heller tillåtet. Inte ens hemsamariter får tydligen med hjälp av motorfordon ta sig ut till sina patienter, om dessa bor illa till, vilket ofta är fallet i glesbygderna.

Jag skall inte fördjupa mig alltför mycket i detta, för det finns en hel del som talar för att man inte heller hittills haft en ovillkorlig rätt att ge sig ut i terrängen. I regel är det inte fråga om terräng utan om vägar som inte är allmänt befarna.

En annan sak – den är mer marginell i detta sammanhang – är att man förbjuder träningskörning med motorcykel och moped. Jag skall inte heller närmare gå in på detta nu.

Jag hör protesterna både från statsrådet och från utskottets sida. Man säger: "O, inte blir det så! Vi har ju lovat att utfärda en förordning." Ja, det har man gjort. Och när det gäller den förordningen säger man raskt en hel del saker som jag vill räkna upp, för jag tycker att det är så typiskt. Man säger att trots de här generella förbuden kommer det enligt en förordning att bli tillåtet att färdas i terräng för

1. rennäringens behov,
2. statliga och kommunala tjänstemän,
3. televerket,
4. – tydligen litet mindre angeläget – skogsbrukets och jordbrukets behov.

Vidare tänker man ge tillstånd att köra på enskild utfartsväg liksom annan körväg i terrängen. Man skall också göra det tillåtet att köra på egen tomt. En del ytterligare undantag kommer att fastställas i en förordning, men det är alltså icke lag.

Vad innebär det? Med de undantagsbestämmelser som utlovats löser

man vissa problem, men fortfarande kvarstår olösta de problem där regeringens givit löfte om en lösning men utskottet endast uttryckt en from förhoppning om att detta löfte skall infrias. Utskottet har icke givit till känna att man kräver att dessa saker skall vara med i en kommande förordning. Det innebär t. ex. att markägaren inte kan använda eget fordon när han vill åka för att bada, fiska, jaga, plocka bär etc. När det gäller jakt vill jag inskräpa att jag naturligtvis inte menar att det skall vara tillåtet att jaga från fordon, men hur många jaktlag utnyttjar inte sina bilar för att åka till den samlingspunkt från vilken man sedan bedriver jakt?

Det kommer inte heller att vara tillåtet att generellt träna sig i att åka motorcykel eller moped hemma på skogsstigarna. En festarrangör tillåts inte att efter överenskommelse med markägaren ordna en parkeringsplats på en skogsäng eller på en betesvall. Det blir inte tillåtet att ordna orienteringstävlingar. Där vill jag verkligen sätta ett frågetecken.

Nu säger naturligtvis statsrådet att han kommer att tillse att myndigheterna med stöd av 3 § kan ge ytterligare dispenser. Ja visst, men hur skall det gå till exempelvis när det gäller en orienteringstävling eller en fältskjutning? Då är man ju i regel mycket angelägen om att den aktuella tävlingsterrängen hålls hemlig för alla deltagare fram till det ögonblick då tävlingen börjar för att alla skall kunna tävla på lika villkor. Ingen skall i förväg kunna ge sig ut i den aktuella terrängen för att bekanta sig med den.

Sannolikt måste orienteringssällskapet vända sig till länsstyrelsen och på en karta rita in att de och de ängarna skall användas såsom parkeringsplatser och de och de stigarna för att komma fram med material till kontrollerna. Ingen kan, såvitt jag förstår, med hjälp av sekretesslagen hemlighålla denna dispens. Man kan fråga länsstyrelsen vilka tillstånd som har givits till orienteringstävlingar under den kommande månaden och på det sättet få helt klart för sig var tävlingarna skall äga rum.

Utskottet skriver litet fromt att övningskörning med moped och mc skall kunna få ske i organiserade former. Beträffande tävlingskörning säger man att det ordnar sig, och det tror också jag. Men övningskörning skall kommunerna stå för. Om kommunernas finanser verkligen tillåter detta ifrågasätter jag. I varje fall blir det en ny, inte oväsentlig pålaga. Dessutom frågar jag mig hur det praktiskt skall ordnas för en 14-åring som hittills har lånat broderns eller faderns moped för att lära sig hantera den. Den dag han fyller 15 år – nästan den största dagen i hans liv – och får ge sig ut på vägen, kan han köra moped. Han blir inte den risk för trafiksäkerheten och sig själv som han annars utgör, om han är helt otränad. Skall han nu bära sin moped till den kommunala anläggningen, om han bor ute i glesbygden kanske 1-3 mil från den av kommunen organiserade övningskörningen? Jag tror inte på den ordningen.

I verkligheten kommer dessa ynglingar inte att fråga någon om lov. De kommer att fortsätta att köra som hittills. Vad har vi då gjort? Jo,

vi har skapat lagbestämmelser som inte kan övervakas, vilket i längden måste leda till att man undergräver respekten för lagar över huvud taget. Jag är tacksam för att centern i utskottet verkade för en lagrådsremiss. Den hade varit mycket värdefull, för då hade man fått klarlagda en del diffusa punkter i det aktuella lagförslaget.

Jag har velat ge denna min principiella inställning till känna. Jag anser att riksdagen med detta sätt att skriva lag överlåter sin grundlagsfästa suveränitet att stifta lag till vår i och för sig förträffliga socialdemokratiska minoritetsregering. Det är den faktiska effekten, för utskottet och riksdagen har inte på något sätt reglerat vad denna förordning skall innehålla. Man har bara uttryckt en förhoppning om att den skall innehålla vissa bestämmelser.

Mot denna bakgrund har jag av principiella skäl inte ansett mig kunna underlåta att utarbeta ett eget förslag till terrängkörningslag, som i varje fall eliminerar de värsta bristerna. Enligt regeringens förslag förbjuds enligt lag all motorkörning i terräng på barmark i hela landet. Det vill jag inte ha med.

Som en parallell vill jag säga att om regeringen konstaterar vissa olägenheter med användningen av jäst – det händer att jäst används för hembränning, och det händer att det bakas bröd som kanske inte är så hälsosamt – så har vi nästa gång att vänta oss en lagstiftning som förbjuder all användning av jäst. I andra paragrafen kommer det då att stå att bara regeringen får denna lag kommer man att utfärda en förordning där man gör det tillåtet att baka hälsovänligt bröd och att man i övrigt är beredd att ge dispenser när särskilda skäl gör det påkallat.

Mitt förslag när det gäller körning på snötäckt mark är ungefär lika långtgående som regeringens. Jag delar regeringens uppfattning att det behövs starka inskränkningar. Skillnaden är att jag i lagen anger de undantag som under alla förhållanden är nödvändiga, dvs. jag förordar i princip den utformning av lagen som fanns i den promemoria som återges på s. 47 i propositionen.

När det gäller barmarkskörning med terrängfordon syftar jag i princip till samma begränsningar som regeringen – vi är alltså inte oense på den punkten – men även där tar jag med undantagen direkt i lagtexten, precis på samma sätt som i det ursprungliga förslaget.

När det däremot gäller barmarkskörning med motorfordon – bil, motorcykel och moped – skiljer sig mitt förslag helt från regeringens och ansluter sig också här till den ursprungliga promemorian. Jag har nämligen, kanske till skillnad från regeringen, fullt förtroende för att kommuner och markägare i samråd skall kunna lösa dessa i de flesta bygder ytterligt marginella problem inom naturvårdens område som det här rör sig om. Mitt förslag innebär alltså att länsstyrelsen vid behov från naturvårdssynpunkt – på förslag av och i samråd med markägare och kommuner som är berörda – skall kunna förbjuda trafik med motorfordon i speciellt känsliga terrängavsnitt, när marken ej har tillräckligt snötäcke.

Låt mig säga att jag rör mig ganska mycket i terrängen. Jag träffar

tyvärr ytterligt sällan andra flanörer där. Ändå bor jag bara knappt två mil från Göteborgs centrum. Jag har nästan aldrig mött ett motorfordon i terrängen. Jag har sett enstaka spår av dem vid en stig som går till en badsjö och till ett ödetorp. Jag tror att de härrör från några ynglingar som åker och badar och från någon fågelskådare som åker ut i skogen tidiga söndagsmorgnar.

Vad är det då för skador som dessa fordon i regel åstadkommer? De måste vara marginella jämfört med de skador som vi tyvärr måste finna oss i vid skogsavverkning och andra arbeten. Det är liksom att sila mygg och svälja kameler, när man påstår att särskilt motorcyklar skulle ställa till ett sådant ohägn.

Hur många av herrarna i utskottet eller i regeringens kansli har själva åkt motorcykel i terräng? Jag har gjort det vid ett otal tillfällen, så jag vet vad det vill säga. Jag vågar påstå att den yngling som har förvärvat en Honda 450 eller en ännu större maskin för 10 000 å 13 000 kr. lämnar ogärna skogsstigen. Han kan inte manövrera motorcykeln om han lämnar de upptrampade stigarna. Det innebär alltså att något slitage vid sidan om vägarna knappast någonsin kommer att bli aktuellt. Det skall vara i alldeles speciellt gynnsamma marker, där det är absolut slätt och stenfritt, men sådana är inte särskilt ofta förekommande. Jag har själv under militärtjänstgöring kört ganska mycket i terrängen tillsammans med mycket skickliga motorförare och konstaterat att de ytterligt ogärna ger sig av från stigarna. Om man någon gång gör det, kör man i regel fast och får bära motorcykeln därifrån, och det tillhör inte de angenäma selsättningarna. Jag undantar trialcyklarna som är lågväxlade och speciellt utrustade, men inte heller med dem ger man sig ut var som helst i terrängen.

Jag vill erinra om att i naturvårdslagens 2 § sägs det direkt att det är staten *och* kommunerna som skall ha huvudansvaret för naturvärden, och jag anser att primärt är det kommunerna som sköter den.

Låt mig till sist, för att hålla mig inom den tidsram jag har uppgivit, ställa tre konkreta frågor till statsrådet – jag ställer dem därför att många markägare har frågat mig och många andra också:

1. Behöver länsstyrelsen fråga en markägare när den lämnar ett tillstånd exempelvis för en motortävling? Det står bara att respektive klubb kan hos länsstyrelse erhålla dispens. Men behöver man dessförinnan ta kontakt med kommun och markägare?

2. Kan markägare få ersättning för markskada? I så fall enligt vilka lagregler? Jag vill nämligen gärna ha ett lagrum angivet eftersom det – om sådan ersättning skall utdömas med hjälp av skadeståndslagen – torde vara ganska hopplöst att få någon ersättning, när man då måste bevisa att motparten har varit ovarsam eller på annat sätt oaktsam. Det kan ju knappast bli fallet när vederbörande färdas med tillstånd från länsstyrelsen.

3. Hur har statsrådet tänkt sig att orienteringstävlingar i fortsättningen skall kunna anordnas?

Under hänvisning till vad jag här anført, herr talman, ber jag att få yrka bifall till följande, på ledamöternas bänkar utdelade förslag:

att riksdagen under 1 måtte besluta

att beträffande barmarkskörning i terräng med anledning av motionen nr 77 anta nedan angivna förslag till terrängkörningslag i motsvarande del:

Förslag till *terrängkörningslag*

Härigenom föreskrives följande

- 1 § Körning i terräng med terrängfordon och motorfordon är förbjuden i hela landet på *snötäckt skogsmark med plant- eller ungskog*, om det ej är uppenbart att körningen kan ske utan risk för skada på skogen.
- 2 § Körning i terräng är förbjuden *på barmark*
 1. med terrängfordon i hela landet,
 2. med motorfordon inom de områden, där länsstyrelsen efter samråd med berörda kommuner och markägare finner förbud påkallat från naturvårdssynpunkt eller annan allmän synpunkt.

Förbud enligt första stycket gäller ej körning nödvändig för yrkes- eller näringsutövning och räddningstjänst. Det gäller ej heller motorfordonstrafik på enskild utfartsväg eller annan egen körväg i terrängen liksom ej heller egen tomt, inhägnat fabriksområde eller andra därmed jämställda arbetsplatser.

- 3 § Inom de delar av fjällområdet som regeringen bestämmer är körning i terräng med terrängfordon och motorfordon förbjuden även på annan mark än som anges i 1 och 2 §§.

Förbud enligt första stycket gäller ej körning nödvändig för yrkes- eller näringsutövning och räddningstjänst.

- 4 § Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva ytterligare undantag från förbud enligt 2 och 3 §§, när det föreligger särskilda skäl.

- 5 § Kan i annat fall än som avses i 1 och 3 §§ körning i terräng med motordrivet fordon. . . (= lydelsen i propositionens 3 §).

- 6 § Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot 1 §, 2 § första stycket, 3 § första stycket eller mot förbud eller föreskrift som har meddelats med stöd av lagen dömes till böter, om ej gärningen är ringa.

Herr JONSSON i Alingsås (fp):

Herr talman! Regeringsförslaget om förbud mot motorfordonstrafik i terräng har särskilt hos motorungdom väckt oro. Dels är det ju oklart hur tillämpningsföreskrifterna utformas, dels är det för det stora flertalet mycket svårt att tolka lagtexter. Det svåra juridiska språket och ofta långa, svepande ordkaskader gör en text svår och ogenomtränglig. Det är en iakttagelse som även vi i detta hus många gånger tvingas göra.

Ovissheten om hur det skulle bli för motorungdomen och dess egen uttalade oro för framtiden beträffande den organiserade tränings- och tävlingsverksamheten gjorde att jag väckte motionen 1975/76:126 vari

jag föreslog att "riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att den i propositionen föreslagna lagstiftningen bör tillämpas så att organiserad tävlings- och utbildningsverksamhet med motorfordon inte försvåras".

Utskottet säger efter ett ganska ingående resonemang beträffande motionen 126 m. fl. att utskottet "förutsätter att ett fungerande system med t. ex. lokala eller regionala dispenser till förmån för nu avsedd verksamhet kan åstadkommas. Terrängkörning vid sidan av den mera organiserade form som här angivits bör enligt utskottets mening få förekomma endast inom särskilda, t. ex. av kommunen anvisade och relativt begränsade områden."

Jag menar, herr talman, att det är angeläget att riksdagen följer en linje som gör att problemet med tillståndsgivningen kommer att lösas på ett tillfredsställande sätt. Det innebär i så fall att man även i fortsättningen kan bedriva en meningsfull verksamhet på lokal nivå.

Skulle riksdagen däremot gå in för ett sådant generellt förbud som kan tolkas ut av propositionen, kommer den etablerade ungdomsverksamheten med motorinriktning att få mycket stora svårigheter. Det skulle även få icke önskvärda sociala konsekvenser.

Nu har utskottet gjort en mycket generös tolkning av regeringsförslaget. Utskottet säger att det skall utan onödigt administrativt krångel kunna tillåtas att föreningar och klubbar får utöva sin verksamhet i likhet med vad som i realiteten nu förekommer.

Miljöintressen och naturvårdskrav har sitt berättigande, men det gäller att väga samman andra – i det här fallet ungdomsklubbars och me-föreningarnas – legitima intressen av att få ha tränings- och tävlingskörning.

Därför hoppas jag att detta är en riktig tolkning av utskottets skrivning. Jag skulle i likhet med föregående talare vilja ställa ett par frågor till statsrådet Lundkvist.

Den första frågan är: Hur kommer de olika tillstånden och dispensererna att utformas och vilka krav tänker regeringen ställa på de lokala motororganisationerna i detta fall? Kan jordbruksministern ge besked redan här i dag som garanterar en generös och mjuk utformning, i likhet med vad utskottet har föreslagit, tror jag att det är riktigt att riksdagen då är beredd att besluta enligt utskottets förslag.

När det gäller den enskilda körningen, som utskottet talar om och förutsätter att kommunerna skall tillhandahålla banor och speciella områden för, blir min andra fråga: Kommer regeringen att medverka till att det problemet går att lösa även för kommuner som nu saknar sådana områden, t. ex. genom att vara beredd att ge statsbidrag i enlighet med vad som gäller för andra friluftsanläggningar?

Herr ANDERSSON i Lycksele (s):

Herr talman! Frågan om reglering av skotertrafiken har i mitt hemlän tilldragit sig mycket stort intresse. Särskilt gäller det i fjällbygderna. Det beror naturligtvis på att skotertätheten är mycket stor i dessa trakter.

Så uppges exempelvis antalet snöskotrar i Vilhelmina kommun uppgå till 118 per 1 000 invånare.

I motionen 87 har jag tillsammans med ett antal partikamrater från skogslänen framhållit att ortsbefolkningen i fjällbygderna verkligen har behov och nytta av snöskotern. Vi vill att tillämpningen av den nya lagen blir sådan att undantag från förbud mot körning medges generöst till den bofasta befolkningen.

Snöskotern betyder väldigt mycket för människorna i de vägfattiga områdena det här gäller. Den bofasta befolkningen är fjällbor, som i likhet med samerna känner förhållandena i fjällen. De kan vistas i naturen utan att förorsaka skadeverkningar.

Jag vill betona vikten av att undvika motsättningar mellan befolkningsgrupper i fjällbygderna. Den bofasta befolkningen upplever i likhet med samerna att fjällen är en tillgång som de har rätt att nyttja. Det gäller såväl markägare som andra. Därför är det angeläget att de så långt möjligt behandlas lika i fråga om undantag från förbud mot körning med snöskoter.

Kravet om en reglering av snöskotertrafiken har drivits fram främst av rädslan för en starkt tilltagande terrängkörning. Själv har jag inte upplevt att snöskotertrafiken i fjälltrakterna hittills varit till någon påtaglig skada, men jag inser självfallet faran av en ohämmad utveckling. En stark utveckling av snöskoterkörning i fjälltrakterna skulle kunna inträffa på grund av den tilltagande turismen. Däremot torde snöskotermarknaden när det gäller ortsbefolkningen i stort sett vara mättad. En generös tillståndsgivning till den ortsbundna befolkningen kommer, enligt mitt bedömande, inte att leda till någon ökning av skotertrafiken jämfört med nuvarande förhållande.

När det sedan gäller turismen anser jag det viktigt att ett rikt urval av snöskoterleder kan erbjudas. Många orter i fjällbygden är beroende av turismen. Ett alltför begränsat utbud av snöskoterleder kan komma att leda till ett minskat intresse hos en stor grupp turister av att åka till fjälls. En sådan utveckling är inte önskvärd.

Om de synpunkter som vi framfört i motionen 87, och som jag här kortfattat kommenterat, säger jordbruksutskottet att det anser sig med ledning av de uttalanden som gjorts i propositionen kunna förutsätta att de i motionen angivna synpunkterna kommer att beaktas i skäligen utsträckning. Jag kan nu bara hoppas att utskottets bedömning skall visa sig vara riktig. Jag tolkar utskottets uttalande så att vid tillämpningen av den nu föreslagna lagstiftningen kan våra synpunkter bli tillgodosedda. Det vore värdefullt om utskottets talesman kunde bekräfta att min tolkning härvidlag är riktig.

I detta anförande instämde herr Brännström, fru Hansson samt herrar Wikner, Karlsson i Malung och Häll (samtliga s).

Herr HEDSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Som svar på Georg Anderssons inlägg vill jag först fästa uppmärksamheten på att de områden i fjälltrakterna där generellt förbud mot terrängkörning avses bli infört inte är i detalj angivna. Det framhålls i propositionen att regeringen bör bemyndigas att avgränsa områdena i fråga efter förslag från berörda myndigheter. Detta innebär såvitt jag förstår att såväl länsstyrelse som kommuner torde få möjligheter att påverka områdenas utformning och omfattning.

Beträffande möjligheten till undantag från de förbud som nu föreslås vill jag hänvisa till vad utskottet i sitt betänkande har anfört. Jag vill understryka att den grundläggande idén bakom det nu framlagda lagförslaget är att riksdagen skall ta ställning till de allmänna riktlinjerna medan det ankommer på regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer, i detta fall först och främst länsstyrelserna, att utforma de nödvändiga detaljföreskrifterna. Utskottet har därför inte ansett sig böra gå närmare in på hur tillämpningsföreskrifterna utformas men har förutsatt, att de i herr Anderssons motion angivna synpunkterna kommer att beaktas i skäligen utsträckning. Enligt min mening har herr Anderssons motion således fått en så positiv behandling som man under rådande omständigheter kan önska sig.

Herr NILSSON i Tvärålund (c):

Herr talman! Den terrängkörningslag som vi nu behandlar är en ramlag med mycket få fasta lagpreciseringar och lämnar stora områden öppna för en senare bedömning. Det ger en viss oklarhet för framför allt ortsbefolkningen i det område som är berört. Det ligger väl i sakens natur att det är mycket svårt att utarbeta en preciserad lag. Det skulle t. o. m. vara olämpligt.

Men utformningen av det generella förbudet i fjälltrakterna oroar onekligen många boende där. Man frågar sig vad inskränkningarna kommer att betyda för dem. I 1 § sista stycket, som är återgivet på s. 2 i utskottsbetänkandet, talas om förbud. I de följande paragraferna anges undantagen, som är många. I 3 § stadgas att man inte skall onödigtvis hindra körning som är till gagn för ortsbefolkningen. Det är en mycket tänjbar formulering, som ger möjlighet till en mycket generös tillämpning om myndigheten vill ha en sådan.

Det råder enighet om att en reglering måste komma till stånd för att hindra ovarsam körning i vår natur. För fjällbefolkningen är skotern otvivelaktigt ett fortskaffningsmedel som är till nytta inte enbart i näringslivet utan för den enskildes liv i allmänhet. Skotern har gjort det lockande för många människor att stanna kvar och leva uppe i fjälltrakterna. För dem är skotern inte störande genom den hantering de har med den.

Såvitt jag kan se står de som regel inte naturmiljön. Som herr Andersson i Lycksele nyss påpekade är fjällbefolkningen rädd om naturen. Man känner naturen och lever med den. Skotern är faktiskt en tillgång, som har befriat många människor från bundenheten genom avstånd, vä-

derlek, väglag och avsaknaden av väg i stora områden. Det bor otvivelaktigt många människor i områden, där man redan nu vet att skotertrafik generellt kommer att förbjudas. Av många uppfattas det som främmande att de skall vara tvungna att begära tillstånd för att få köra med skoter i väglösa trakter, mellan byar, till fiskevatten osv.

Jag vill också liksom herr Andersson i Lycksele understryka att det är angeläget att undvika motsättningar mellan befolkningsgrupper inom detta område. Man lever i samma natur och under i stort sett samma förhållanden. Det skulle vara olyckligt om man fick en i princip olika behandling av dessa människor. Jag vill än en gång understryka att ortsbefolkningen icke är marodörer i terrängen på sina skotrar. Tvärtom innebär den omständigheten att de har skotrar att köra med en viss kontroll på att överträdelser inte sker. Genom en generös dispensgivning till ortsbefolkningen tror jag att mycken irritation kan undvikas.

Vad jag saknar i utskottsbetänkandet är klarare uttalanden om kommunernas betydelse i det här sammanhanget. Det måste bli ett nära samråd mellan kommuner och länsstyrelser. Det skulle vara välgörande att få höra uttalanden från statsrådet Lundkvist och från herr Larsson i Borrbý, jordbruksutskottets ordförande, om deras syn på kommunernas medverkan.

Vad räknas vidare som "särskilda skäl" för ortsbefolkningen? Det är naturligtvis svårt att från en talarstol här i riksdagen i Stockholm uttala sig om och ge exempel på "särskilda skäl" och vad som är "till gagn för ortsbefolkningen". Det måste vara betydligt mera än jordbruk och skogsbruk och turism – man måste som jag ser det ta betydligt vidsträcktare hänsyn än till just dessa områden. Jag ställer återigen frågan till de båda herrarna statsrådet Lundkvist och Larsson i Borrbý. Jag tror att positiva och generösa uttalanden av er er här i debatten skulle lugna många ortsbör som nu känner oro för tolkningen av lagen.

Tidigare har hänvisats till s. 15 och 16 i betänkandet, och man har läst upp citat däriifrån i anledning av motioner – det talas strax ovanför mitten på s. 15 om att undantag från förbudet bör kunna medges när det föreligger särskilda skäl. Man tror att det skall kunna ordna sig på ett tillfredsställande sätt. Nederst på s. 15 tycker jag emellertid att utskottet tar tillbaka åtskilligt av vad som står att läsa strax innan, när man säger: "Utskottet vill erinra om att förbudet mot körning i nu åsyftade områden, vilket framgår av den föregående redogörelsen, inte avses bli undantagslöst." Undantagslöst – det är ju rätt snävt uttryckt och måste väl av lagtolkaren ges en ganska sammandragen och snäv tolkning. Man anser också med hänvisning till vad som i ett tidigare avsnitt har sagts av utskottet och vad som är skrivet i propositionen att motionärernas synpunkter bör kunna beaktas i skälig utsträckning. – Utskottets vice ordförande var inne på detta i sitt senaste anförande här.

Mitt ärende är alltså att få något mera klagörande uttalanden av utskottets ordförande och statsrådet och åtminstone i någon mån mera preciserade uppgifter på vad som kan anses vara "särskilda skäl" och

vad som är "till gagn för ortsbefolkningen". I betänkandet anføres också att man inte får vara alltför restriktiv mot turisterna. Jag instämmer naturligtvis i det, men vad jag tror är ännu mera angeläget är en generös inställning till ortsbefolkningen i berörda områden.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Låt mig först få säga att syftemålen med lagstiftningen är goda och värda allt stöd. Det är hög tid att man får möjlighet att stoppa okynneskörning på våra badstränder, att man kan stoppa samma körning på t. ex. de öländska markerna osv. Så långt är vi väl alla överens.

Men sedan kommer vi till litet allvarligare saker. Enligt den nuvarande grundlagen är det riksdagen som stiftar lag. Det är uttryckligen föreskrivet i 1 kap. regeringsformen, och det är ett utflöde av den bestämmelse i samma kapitel som säger att all makt utgår från folket. I föregående grundlag var det så, att regering och riksdag gemensamt stiftade lag. Nu är det riksdagen ensam som gör det.

Regeringen kommer enligt grundlagstexten i övrigt in i lagstiftningsarbetet på två sätt – utöver det självklara att regeringen framlägger propositioner, vilket i detta sammanhang är högst väsentligt. Riksdagen kan ge regeringen bemyndigande att fastställa föreskrifter om exempelvis undervisning och utbildning, om trafik och om en del andra spørsmål – observera att det krävs bemyndigande. Regeringen kan också få bemyndigande att utfärda verkställighets- eller tillämpningsföreskrifter. Den saken är en självklarhet, och bestämmelsen i denna del motsvarar en bestämmelse i den gamla grundlagen om regeringens administrativa lagstiftningsmakt.

Emellertid finns den skillnaden i den nya grundlagen jämfört med den gamla, att riksdagen har möjlighet att när som helst gå in på det område som är regeringens eget, dvs. verkställighetsföreskrifter och administrativa bestämmelser. Riksdagen kan alltså gå in och ta normgivningsmakten även på detta område, trots att den i och för sig tillhör regeringen. Det har ansetts vara nödvändigt för att riksdagen inte i något avseende skall släppa på sin suveränitetsställning i fråga om normgivningsmakten. Detta är en nyhet i nuvarande lag.

Hur förhåller det sig då med det föreliggande lagförslaget enligt dessa regler? Vi kan först notera att det är fråga om en mycket kortfattad lag; den omfattar inte mer än fyra paragrafer. Detta är vad man brukar kalla en ramlagstiftning. Enligt 1 § i denna lag förbjuds – för att ta det som jag nu närmast skall upphålla mig vid; jag kommer alltså att lämna alla problem med skoter och annat åt sidan – all motorfordonstrafik i hela landet under hela året i terräng, i första hand på barmark. Med begreppet terräng avses enligt vad utskottet uttalar "område som inte är att anse som väg, dvs. i första hand åker, äng, park, obanat naturområde – inbegripet is – och icke allmänt befarna vägar". Också vägar kan alltså räknas som terräng.

Så vittgående är alltså förbudet. Straffet för överträdelse är böter, om

ej – som det märkligt nog heter i lagen – ”gärningen är ringa”. Ett så vidsträckt förbud är naturligtvis helt omöjligt att upprätthålla. Det skulle innebära förbud mot motortrafik på tomt, fabriksområde, parkeringsplats och annat sådant, men en sådan orimlighet är det inte fråga om. Departementschefen har utlovat undantagsbestämmelser, och utskottet har tagit fasta på detta löfte, även om kortet är osett av utskottets ledamöter. Men det har bebidats undantag som gäller trafik med vissa motorfordon – traktorer etc. – undantag i samband med skogs- och jordbruk, i samband med tomt- och arbetsplatser samt parkeringsplatser, undantag för rennäring, för televerkets arbetare, som herr Torwald erinrade om, och för stats- och kommunaltjänstemän som är på tjänsteutövning av olika slag.

Det har också antytts att länsstyrelser och eventuellt kommuner skall kunna fastställa särskilda regler för vissa områden. Jag skall inte gå in närmare på det – det hör inte så mycket till det här området som till andra – men det är också ett undantag som är bebidat. Det är även tal om generella regler för länsstyrelserna i detta sammanhang.

Mycket väsentliga undantag från förbudet är alltså antydda och utlovade. Det är så väsentliga undantag att förbudet till betydande del är urholkat, utan att dessa undantag framgår av lagstiftningen. De kommer att fastställas genom en särskild normgivning i form av föreskrifter – verkställighetsföreskrifter och tillämpningsföreskrifter. I lagen finns ut sagt att regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får föreskriva undantag från förbud i fråga om körning i räddningstjänst, viss näringsutövning, eller när det annars föreligger särskilda skäl. Men det står inte något närmare om dessa undantag.

Vad sade man då under grundlagsarbetet om sådana här verkställighetsföreskrifter? Jag talar här som en av ledamöterna i grundlagberedningen, eftersom det här området annars inte hör till mina naturliga intresscområden i riksdagen. Enligt grundlagberedningen ”är gränsen flytande mellan sådant som bör avhandlas i själva lagen och sådant som bör betraktas som verkställighetsföreskrifter”. Det är klart, säger beredningen, ”att huvudreglerna alltid måste tas upp i själva lagen. Hur långt lagen skall gå i detaljer måste däremot vara riksdagens sak att bedöma. Ju mera detaljbetonad lagen blir, desto mindre blir utrymmet för reglering genom verkställighetsföreskrifter.” Det är ju rätt självklart. Sedan åberopade beredningen ett exempel i samband med tystnadsplikten.

Departementschefen säger på s. 211 i proposition 1973:90:

”Det har under remissbehandlingen påpekats att det, om man accepterar beredningens nu angivna synsätt, blir möjligt att få till stånd en långtgående faktisk delegation av normgivning till regeringen vid sidan av den i grundlagen förutsatta och därmed sätta hela dennas kompetensfördelning ur kraft. Det skulle vara tillräckligt att riksdagen begränsade sig till att besluta mycket allmänt hållna lagregler vilka sedan fylldes ut av regeringen med ’verkställighetsföreskrifter’. Jag delar de kritiskt inställda instansernas uppfattning att någon sådan möjlighet självfallet

inte bör finnas. Med föreskrifter om verkställighet av lag bör enligt min mening i första hand förstås tillämpningsföreskrifter av rent administrativ karaktär.”

Departementschefen är inte med på grundlagberedningens resonemang. Han tycker att grundlagberedningen går för långt i fråga om dessa ting, och han ger faktiskt beredningen en liten snubba, som jag alltså jämte övriga ledamöter får ta åt mig. Han är klarare än grundlagberedningen i sina önskemål. I fortsättningen av sitt resonemang säger han att det är klart att man måste tillåta att regeringen i materiellt hänseende ”fyller ut” en lag på visst sätt. Men då är en förutsättning att det inte tillkommer några nya regler som innebär pålagor för den enskilde. Jag skall inte trötta med att läsa upp resten utan hänvisar bara till s. 211 i propositionen 1973:90.

Jag har svårt att finna att den form för lagstiftning som man väljer här överensstämmer med statsrådet Geijers uttalande till statsrådsprotokollet. Detta uttalande förtjänar en något längre livslängd än tiden från 1973 till 1975. Jag kan heller inte finna annat än att det exempel som anfördes av herr Torwald och som gällde renhållningslagen är helt belysande för hur det kan gå om man inför en ramlagstiftning och därefter utfärdar fullmakter för att komplettera denna med administrativa bestämmelser. I sådana fall uppkommer ett visst kaos. Jag tycker också att herr Torwalds exempel med jästen var helt belysande. Herr Torwald sade att jäst i vissa sammanhang kan användas olämpligt, t. ex. vid tillverkning av alkoholdrycker. Då kan man utfärda ett förbud mot användande av jäst, men sedan kan man i en särskild föreskrift göra undantag från förbudet, exempelvis när det gäller att använda jäst vid bakning av hälsobröd och även annat bröd. Då kan man alltså utfärda dispens.

Detta exempel är helt belysande för den metod man här har valt. Man förbjuder all terrängkörning på barmark under hela året, men man gör rätt väsentliga undantag från detta förbud, bl. a. för tomt. Borde de väsentliga undantagen ha kommit med i lagstiftningen? Det borde inte ha varit svårt för lagstiftaren att införa dessa undantag med klara regler i själva lagen. Det hade också varit mer tillfredsställande för rättssäkerheten och för medborgaren som studerar lagen och som kanske inte alltid har tillfälle att gå till föreskrifter vid sidan av lagen som är utfärdade på annat sätt.

I detta sammanhang vill jag säga att det beträffande markägarens rättigheter föreligger diverse oklarheter. Jag kan därvidlag inte instämma i vad som tidigare sagts under debatten.

Det väsentliga är emellertid enligt min mening medborgarens ställning. Efter helgen träder denna lagstiftning i kraft, om regeringen får som den vill. Det är möjligt – churu det är osäkert – att regeringen dessförinnan hinner utfärda tillämpningsföreskrifter. Statsrådet nickar – det betyder att han har sådana i fickan. Det är bra det, men riksdagen har inte sett dem. Det är inte bra. Medborgarna kommer säkerligen inte att få tillfälle att se dem i tryck före den 1 januari. Under helgen kommer många

säkerligen att fara med motorfordon på is där detta är möjligt. Det är förbjudet, och det bestraffas med böter. Detta vet medborgarna ingenting om. Isarna räknas som terräng i detta sammanhang. Det kan säkerligen också bli aktuellt med andra utfärder under helgen till arrendetorp och andra utflyktsplatser, där bilen kan slinka in i terrängen. Detta är från den 1 januari straffbart, men föreskrifter är inte utfärdade.

Ett sådant tillstånd är väl inte tillfredsställande? Man kan förutse att det kommer att bli åtskilliga onödiga böteslängder i det här landet med hjälp av denna lag, som innan den träder i kraft naturligtvis borde ha en lång inkörningstid under vilken innehållet i lagen kunnat bli bekant så att i första hand den ovisshet som ännu i dag råder i regering och riksdag hade kunnat undanröjas. Men det är väsentligare att allmänheten före den 1 januari, dvs. innan lagen träder i kraft, hade vetat vad som är lagligt och icke lagligt, vad som är kriminaliserat och icke kriminaliserat. Den kritik som bl. a. herr Norrby här har riktat mot det sena propositionsavlämnandet och den tvångssituation som riksdagen försatts i är självfallet alldeles befogad, även om herr Norrby inte drar konsekvenserna härav.

Riksdagen har genom den nya grundlagen fått ett särskilt ansvar för lagstiftningen i det här landet. Riksdagen har ansvaret för den direkta lagstiftningen och har getts möjlighet att ingripa för utfärdandet av verkställighetsföreskrifter. Det ger riksdagen anledning att beakta detta alldeles särskilt när regeringen inte tycks göra det. Jag vill erinra om att riksdagen har gjort detta tidigare i år. Då regeringen framlade ett förslag till ramlagstiftning i fråga om hemliga handlingar och yppande av sådant som erfärits i tjänsten avvisade riksdagen förslaget under uttrycklig erinran bl. a. om att det inte stämde med grundlag. Följden blev att en ny utredning tillsattes, vilken i dagarna är färdig med ett nytt förslag som väl så småningom kommer på riksdagens bord. Det finns alltså prejudikat på att riksdagen har avvisat en ramlagstiftning.

Man kan inte underlåta att tolka den nu föreslagna lagen så, att allt som inte är uttryckligen tillåtet är förbjudet. Är det en princip som bör tillämpas i ett rättssamhälle? Är det en princip som man bör knäsa från håll och partier där man vill slå vakt om den enskildes möjligheter att få information om lagar och deras rättstillämpning i god tid innan lagarna träder i kraft? Självfallet inte. Man har inte heller alltid följt denna princip. Jag har framför mig naturvårdslagen, som antogs 1974 och som ännu inte trätt i kraft. Där har man gjort en mera detaljerad undantagsbestämmelse i lagen än vad det är fråga om här. Ändå påyrkade reservanter från olika oppositionspartier att man skulle ha gått ännu längre i fråga om precisering av undantagen. I den nu föreslagna lagen preciseras dessa praktiskt taget inte alls utan de skall komma i föreskrifter som ingen ännu har sett. Det går alltså inte att granska dem i riksdagen, som dock har ansvaret för hela denna lagstiftning.

Herr talman! Konklusionen av detta anförande liksom av herr Torwalds kan bara bli en, nämligen att riksdagen beslutar återremiss till jordbruks-

utskottet. Jag ber att få föreslå sådan återremiss. Som framhållits tidigare från denna talarstol behöver det inte innebära någon särskild olägenhet för riksdagens ledamöter. Det finns möjlighet att för riksdagen framlägga förslag i dag om förlängning av den nuvarande lagstiftningen under de månader som skulle behövas för att rätta till de värsta oförligheterna i den nu föreslagna lagen och ge den precisering som är önskvärd och nödvändig för medborgarnas bästa och för rättssäkerheten i landet.

I detta anförande instämde herrar Winberg, Leuchovius, Magnusson i Borås, Nordstrandh, Komstedt, Clarkson, Carlshamre, Schött och Åkerlind, fru Troedsson, herrar Bohman, Lidgard och Fridolfsson, fru Mogård samt herr Nordgren (samtliga m).

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag vill först uttala min tillfredsställelse över att jordbruksutskottet efter sin granskning av den nya terrängkörningslagen på samtliga punkter har kunnat ställa sig bakom de förslag som av regeringen har lagts fram. Motionerna i ärendet och även den debatt som har förts här markerar med all önskvärd tydlighet hur olika och ofta oförenliga önskemål som anmäler sig i denna fråga.

Det har, som sagts tidigare här i dag, gällt att åstadkomma en rimlig avvägning mellan å ena sidan naturvårdens intressen och å andra sidan behovet att exempelvis vintertid när det gäller snöskotern i arbetet och på fritiden kunna ta sig fram i vägfattiga områden. För att lösa detta dilemma har vi använt två diametralt motsatta grundprinciper. Vi har när det gäller känsliga områden utgått från principen att inom sådana områden skall gälla ett allmänt förbud mot terrängkörning på snötäckt mark om inte särskilda skäl föreligger. Som känsliga områden har vi klassat de s. k. obrutna fjällområdena och vildmarkskärnorna och dessutom skogsföryngringar. Inom andra områden i Norrlands inland och kustland har vi däremot utgått från den motsatta principen att terrängkörning på snötäckt mark skall vara tillåten om inte länsstyrelsen av naturvårdsskäl eller andra skäl förbjuder körning inom ett visst område.

I fråga om barmarkskörning däremot har vi utgått från ett generellt förbud för hela landet med – det vill jag understryka – omfattande undantag för nyttotrafik, bl. a. i jordbruk och skogsbruk, för traktorer, motorredskap m. m.

Jag vill erinra om den historiska utvecklingen av det här förslaget. Regeringen hade i sin proposition till 1972 års riksdag i betydande grad föreslagit selektiva åtgärder. Men då ifrågasatte oppositionen om det inte var riktigare att vi gick in för ett generellt förbud. Man menade att vi på den vägen skulle uppnå större effektivitet.

Naturvårdsverket fick uppdraget att under den tidsfrist vi hade fram till 1975 års utgång ordentligt pröva dessa frågor. Naturvårdsverket tillställde en arbetsgrupp som har jobbat med dessa ting. Man har haft projektgrupper som gjort forskning på området. Man var färdig med sina

förslag i juni månad 1975. Både arbetsgruppen och de remissinstanser som granskat arbetsgruppens förslag fann att det i fråga om barmarkskörningen var riktigare att gå på den linje som oppositionen redan 1972 underförstått hade uttryckt ett önskemål om, nämligen ett generellt förbud.

Jag vill sedan i någon mån beröra den teknik för lagstiftningen som herr Hernelius ägnade sitt anförande åt.

Vi har ansett det vara riktigt att lagstiftningen om markanvändningen i detta fall skulle få karaktären av en ramlagstiftning av ungefär samma slag som byggnadslagstiftningen och naturvårdslagstiftningen, där principerna anges i lagen, medan det av praktiska skäl blir nödvändigt att reglera tillämpningen i administrativ ordning. Detta är en teknik som vi har använt åtskilliga gånger. Vi har i specialmotiveringarna i propositionen angett en rad exempel på vilka undantag man bör göra. Vi har räknat upp undantagen och därmed principiellt angett på vilka områden undantag bör ske. Sedan får man i kungörelsen ännu mera preciserat täcka in alla de här undantagen så att vi får den lagstiftning vi siktar till. Vi får på det sättet en lagstiftning som ger det skydd för naturen som vi alla är överens om att lagstiftningen skall ge, kompletterad med rimliga tillämpningsföreskrifter som ger möjlighet till alla de hänsyn som vi också är överens om att man bör ta.

Som svar på den fråga herr Norrby ställde vill jag säga att tillämpningsföreskrifter kommer att föreligga. Vi har också förberett en information så att medborgarna skall veta vilka regler som gäller när lagstiftningen träder i kraft.

När herr Torwald i dag inbjuder riksdagen att ta ställning till ett detaljerat förslag som han har utarbetat, underkänner han den respekt som vi tycker att man måste ha för svårighetsgraden i den här typen av frågor. Det är svårt både för regeringen och för riksdagen att i lagstiftningen i detalj och generellt fastställa tillämpningsföreskrifterna. Det är nödvändigt att få en hantering som ger utrymme för smidighet och som sedan kan tillämpas vid länsstyrelserna och i andra sammanhang när de olika undantagen så att säga prövas mera i detalj.

Detta har varit hela motivet för uppläggningsen av denna lagstiftning, och jag kan inte se att den skiljer sig ifrån annan lagstiftning av liknande slag som riksdagen har godtagit. Utskottet har också för sin del accepterat uppläggningsen av denna lag.

Det har sagts en del om tidsprogrammet. Jag kan gott säga att vi här har varit bundna av den hantering som riksdagen beslutade sig för 1972.

Rapporten från naturvårdsverket blev färdig i juni 1975 och blev då omedelbart föremål för remissbehandling. Därefter vidtog propositionsskrivandet, som måste ta den tid det tog, fram till oktober månad. Tiden för både remissbehandling och propositionsskrivande har inte varit särskilt lång.

Propositionen redovisades sedan för riksdagen och bordlades den 11

november med möjlighet att behandla den i riksdagen så att lagen kan träda i kraft den 1 januari 1976 då den gamla lagen utgår. För att då inte hamna i ett laglöst tillstånd måste vi nödvändigtvis ha en ny lag om vi inte vill ge oss in på en annan typ av arrangemang.

Jag vill sedan titta på de detaljmärkningar som gjorts och börjar med herr Krönmark. Om jag förkortar hans argumentering litet grand säger han att alla markägare handlar under ansvar för naturen och att det därför egentligen inte skulle behövas någon lagstiftning på det här området, utan att man skulle kunna uppdra åt markägarna att sköta detta. Det är ungefär den inställning som man i allt högre grad upplever att moderata samlingspartiet har i alla de frågor vi diskuterar i de här sammanhangen.

Herr Krönmark frågar om man inte kunde tänka sig ett generellt undantag för alla markägare när det gäller de hänsyn till naturen, som vi genom lagstiftningen menar att vi som medborgare bör ta, eftersom markägarna är kända för att ta så väl hand om marken. Jag tror att moderaterna är ensamma om att uppleva att alla markägare är så hänsynsfulla mot naturen att vi kunde göra generella undantag i lagstiftningen för markägarna när det gäller att skydda naturen. Utvecklingen på miljöfrågornas område har ju tvingat samhället att träda in och försöka åstadkomma lagstiftning och planering för att hänsyn skall tas till miljön.

Jag måste alltså svara nej på herr Krönmarks fråga om det inte vore möjligt att göra generellt undantag för alla markägare från kraven på hänsyn till naturen, som lagstiftningen innebär.

Jag har svarat herr Norrby i Åkersberga och sagt att vi kommer att ha föreskrifter färdiga till årsskiftet.

Nu knackar herr talmannen i bordet, men jag har åtskilligt mer som jag behöver säga. Därför får jag kanske återkomma i någon ytterligare replik till en rad av de andra synpunkter som har anförts under debatten.

Herr TORWALD (c) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig först be om kammarens tillgift för att jag, som erfarits, av gammal ovana kanske lät alltför aggressiv i mitt första inlägg. Det är svårt att hålla igen när man är engagerad i en fråga.

Jag har inte fått svar på mina tre frågor, men jag hoppas att statsrådet återkommer. Annars har det framförts en hel del intressanta synpunkter från olika håll på förslaget till terrängkörningslag och dess tillämpning. Tyvärr saknar dessa argument egentligen betydelse för rättstillämpningen. I torsdags hävdade nämligen justitieminister Geijer här i kammaren att uttalanden under kammardebatten saknar betydelse för rättstillämpningen. Enligt hans mening är det bara vad som står i proposition och resp. utskottsbetänkande som kommer att beaktas när en lag skall tas i praktiskt bruk.

Låt mig också säga beträffande det lagförslag som föreligger och de undantag som aviseras att det hela ger en stark känsla av att man tar bort allt för att sedan ge det mesta åter. Det påminner om historien

om den utlovade kostymen som "bidde en tumme". Så är det med förbudet mot körning på barmark i terräng med motorfordon – det bidde en tumme. Av ett totalt förbud mot all trafik kommer i realiteten antagligen att återstå förbud mot endast två à tre procent av trafiken.

För min del vill jag understryka att jag inte vill medverka till att riksdagen överlåter sin grundlagsenliga suveränitet att stifta lag till vår allvissa socialdemokratiska minoritetsregering på det sätt som sker, om riksdagen antar det föreliggande förslaget till terrängkörningslag.

Nu säger statsrådet Lundkvist att det är svårt att stifta lag. Ja, det är jag medveten om. Statsrådet Lundkvist kritiserar mig för att jag har mage att nu framlägga ett förslag. Vad har jag för andra möjligheter? Jag har lämnat en motion till utskottet, jag hoppades att man skulle beakta den. När man inte gjort det har jag ingen annan möjlighet än att utarbeta ett förslag som dock så nära som möjligt an knyter till ett redan remitterat lagförslag. Mitt förslag bör alltså vara ganska väl förankrat. Jag inser att mitt förslag har föga utsikt att vinna kammarens gehör, och jag vill därför redan nu säga att jag i så fall i en första omgång kommer att stödja det återremissyrkande som framställts. Om det yrkandet bifalles kommer väl även mitt förslag att bli föremål för en seriös behandling i utskottet.

Herr KRÖNMARK (m) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet Lundkvist sade att han skulle förenkla mitt resonemang. Jag måste säga att det var en helt felaktig varubeteckning, för vad herr Lundkvist gjorde var att han förgrovade mitt resonemang, vilket är något helt annat. Han sade att moderata samlingspartiet påstod att alla markägare handlar under ansvar för naturen. Ja, det har jag sagt, men även vi är beredda att göra vissa inskränkningar, och där har vi ju naturvårdslagen.

Men nu gäller det, herr statsråd, rätten att trafikera med fordon. Då vågar jag påstå att en markägare har precis samma ansvar och kompetens som exempelvis en tjänsteman i herr Lundkvists departement för att se till att man inte förstör markytan i onödan. Det vågar jag generellt påstå. Annars lider ju markägaren faktiskt ekonomisk skada.

När det gäller att verkligen vårda marken vet jag från tidigare debatter att statsrådet Lundkvist har ett misstroende mot markägarna och menar att det är samhället som skall ha en förmyndarattityd. Men se på de markområden som samhället verkligen disponerar och har förfoganderätt över! Jag har ingen känsla av att det är mindre förslitning där, snarare tvärtom.

Jag vill betona att nu diskuterar vi terrängkörningslag för motordrivet fordon, och då vågar jag säga – det har jag också tidigare framfört – att om vi får en precisering av allemansrätten, där det görs klart att det icke är tillåtet att färdas på annans mark med motorfordon utan markägarens tillstånd, klarar man det här problemet i dess helhet och behöver inte ha en krånglig lagstiftning.

Herr Lundkvist säger att han skall ge ut information och att människorna kommer att känna till de här bestämmelserna när lagen träder i kraft. Lagen träder i kraft, om den nu antas av riksdagen, den 1 januari 1976, dvs. om drygt två veckor. Hur tänker departementet se till att informationen kommer ut? Kommer man att skicka ut information i masskorsband till alla hushåll, eller hur tänker man göra? Det vore intressant att få ett klart besked på den punkten.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Statsrådet sade att i lagen har gjorts undantag för jord- och skogsbruk. Jag kan inte finna något sådant undantag. Det talas om undantag för yrkesutövning, men det är inte preciserat. Här finns en skillnad gentemot naturvårdslagen, där det uttryckligen föreskrivs undantag för jordbrukets, skogsbrukets och fiskets behov. Fisket har bestämt helt kommit bort i denna lagstiftning och även i förarbetena.

Denna lag, som alltså som herr Krönmark sade träder i kraft om 14 dagar, kryper medborgarna in på skinnet. Det gäller alla de medborgare som har motorfordon, om de råkar komma i närheten av terrängen. Föreskrifterna till lagen finns emellertid inte färdiga – endast ett allmänt förbud. Statsrådet tror väl inte att länsstyrelserna före den 1 januari 1976 skall hinna fastställa sina gränser för ingripande och få dessa delgivna allmänheten? Är det, herr talman, ett sätt att stifta lag att så viktiga lagar inte finns tillgängliga för allmänheten, inte finns i tryck och inte är utgivna under sådana förhållanden att det finns ens elementära förutsättningar för medborgarna att följa lagstiftningen den dag den träder i kraft? Även den oskyldigaste medborgare riskerar böter.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Såsom riksdagens ledamöter vet kan man inte ge ut en kungörelse förrän riksdagen har beslutat om lagen. Som jag har redovisat är – med tanke på hela det tidsprogram som vi har haft att acceptera med hänsyn bl. a. till riksdagens handläggning av denna fråga tidigare och vad vi har varit överens om för handläggning – alla förberedelser vidtagna, som gör det möjligt för oss att ha kungörelsen färdig i tryck liksom även den information som man i sådana här sammanhang regelmässigt vill ge allmänheten inför ikraftträdandet den 1 januari.

Jag skall svara på de frågor som herr Torwald ställde. Han frågade mig först om länsstyrelsen behöver höra en markägare för att kunna bevilja dispens för ett tävlingsarrangemang. Markägarens medgivande måste alltid inhämtas, så svaret är ja på den frågan.

Vidare frågade han om man i lagen kan reglera ersättningen för de markskador som kan uppstå, om ett sådant arrangemang kommer till stånd. När markägaren lämnar sitt medgivande ligger av naturliga skäl däri en överenskommelse mellan markägaren och den som begär tillstånd om hur man skall reglera de skador som kan komma att uppstå.

Även i fortsättningen kommer det att vara möjligt att arrangera orien-

teringstävlingar. Jag skulle naturligtvis på punkt efter punkt kunna läsa upp hela den kungörelse som är tänkt. Jag skall nöja mig med att täcka in vad herr Torwald har frågat om. Det kommer att stå: "Inom tomt, järnvägs- eller fabriksområde eller annan arbetsplats, särskilt anordnat tävlings- eller övningsområde eller annat liknande område."

Ingen behöver befara att det är regeringens eller riksdagens – det är vi klart medvetna om – avsikt att genom denna lagstiftning skapa oerhörda komplikationer för olika verksamheter i detta land, vilka vi hittills har betraktat såsom värdefulla och naturliga. På den punkten vill jag svara herr Jonsson i Alingsås, som jag tycker var rätt oförsynt i sitt inlägg. Han säger att det står i propositionen att man skall ha ett generell förbud mot att anordna motortävlingar eller köra med motorcykel i terräng. I propositionen har jag särskilt slagit fast att vi betraktar den verksamhet som motororganisationerna bedriver bland ungdomar som värdefull och att den naturligtvis skall kunna förekomma även i fortsättningen. Det kommer att stå i tillämpningsföreskrifterna att det skall finnas möjlighet för sådan verksamhet att fortsätta i ordnade former på det sätt som skett hitintills. Jag har förstått när jag diskuterat med motororganisationerna att ordnade former är man angelägen om att ha. Också motorungdomen är rädd om naturen, det har jag upplevt.

Sedan frågade herr Jonsson mig om det blir möjligt för motororganisationerna – eller kanske det var kommunerna han avsåg – att få statsbidrag till övningsbanor. Jag kan naturligtvis inte stå här och dela ut statsbidrag inom ramen för diskussionen om den här propositionen, men jag vill redovisa att det finns ett anslag i statsbudgeten som gör det möjligt att söka bidrag hos naturvårdsverket för anläggningar som har med fritidsverksamhet att göra.

Herr Nilsson i Tvärålund frågade mig om det skulle bli något samråd med kommuner och länsstyrelser när man gör avgränsningarna. Ja, det är ju självklart. Över huvud taget när man diskuterar inom ramen för den fysiska riksplaneringen hur vi skall närmare bestämma områden där man måste vara särskilt hänsynfull är det ju efter samråd med kommuner och länsstyrelser som besluten fattas. Jag vill också understryka att stor hänsyn skall tas till ortsbefolkningens intresse.

Jag skall sluta mitt inlägg med att säga att jag är övertygad om att om riksdagen fattar beslut i enlighet med propositionens förslag så får vi en lag som gör det möjligt för oss att ta den hänsyn till naturen som vi alla har varit ense om och som riksdagen själv har önskat och efterfrågat, men som också möjliggör en rimlig tillämpning med hänsyn tagen till de olika intressen som här har redovisats.

Herr TORWALD (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill först rikta ett tack till jordbruksministern för de svar han har givit. Jag tyckte att de var raka och klara. På en enda punkt är jag kanske litet tveksam, men jag tror att jag kan tolka svaret rätt. Det är tydligen så att länsstyrelsen inte skall kunna ge tillstånd

mot markägarens önskan. Jordbruksministern nickar, och jag tror att det är viktigt att det fastslås här.

Ersättningarna förstår jag att man kan reglera i samband med att kontakt tas med markägaren. Då är också den frågan klar, vilket är värdefullt. Det har nämligen inte framgått av utskottsbetänkandet.

När det gäller orienteringstävlingar är svaret litet vagare. I kungörelsen talas om tävlingsområde. Då är det alltså fråga om parkering, att kontroller skall köras ut i förväg, att man kanske måste åka ut veckor i förväg för att titta på olika platser. Skall allt det inrangeras inom tävlingsområdet, då begriper jag inte riktigt hur någon polis skall kunna övervaka förbudet. Men det blir polisens och andras sak. Jag vill bara konstatera att av det generella förbudet mot motorfordonstrafik i terräng bidde det en tumme, om ens det. Det blir ingenting kvar när regeringen fått göra alla undantagen.

Till sist: Jag inser att jag har föga utsikt att vinna gehör för mitt förslag till annan utformning av den aktuella lagen. Vissa underhandsuttalanden från bl. a. utskottsordföranden ger mig dock förhoppningar om att jordbruksutskottet under vårsessionen tar upp frågan till förnyad handläggning. Jag hoppas att riksdagen därvid återtar sin grundlagsenliga rätt, för att inte säga skyldighet, att genom lagstiftning och tillkännagivanden mera stringent reglera körning i terräng med olika motordrivna fordon.

Ytterligare argumentering från min sida just nu tror jag inte befrämjar den utvecklingen, varför debatten härmed är avslutad för min del.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Nu läste herr statsrådet ur ett förslag till kungörelse. Kunde inte utskottet ha fått del av detta förslag? Det finns ingenting som hindrar statsrådet att, innan lagen är behandlad i utskottet, ge utskottet en exakt formulering av kungörelsens innehåll.

Då först hade utskottet och riksdagen fått tillfälle att göra den avvägning mellan vad som skall stå i lag och kungörelse och vad som skall rymmas under verkställighetsföreskrifter och icke-verkställighetsföreskrifter – en avvägning som åligger utskott och riksdag.

Nu får vi uppleva att enskilda riksdagsmän – jag hör själv till dem – frågar statsrådet och få svar på oklara punkter i lagen. Är det tillfredsställande? Är det tillfredsställande för medborgarna som skall lyda lagen? Vi får dock inte glömma att det i sista hand är riksdagen som fr. o. m. den nya grundlagens ikraftträdande har ansvaret för all normgivning i vårt land.

Herr jordbruksministern LUNDKVIST:

Herr talman! Jag vill med hänsyn till herr Hernelius sista inlägg på nytt hänvisa till den speciella motiveringen i propositionen som innehåller en ganska utförlig uppräknning av alla undantagen. Men jag får väl fatta herr Hernelius så, att han menar att i fortsättningen skall alla kungörelser in i minsta detalj i förväg vara preciserade för utskottet. Vi har ju ändå

den ordningen att utskottet först skall godta, förkasta eller ändra i regeringens förslag. Sedan skall regeringen på den tid som står till dess förfogande efter det utskottet tagit ställning utfärda kungörelserna.

Till herr Torwald vill jag säga att det bidde nog inte bara en tumme trots allt. Vad vi uppnår med denna lagstiftning är att vi skyddar den helt övervägande delen av vår natur från sådan åverkan som ett oriktigt hanterande av terrängkörning med motorfordon skulle kunna åstadkomma.

Vad är det som vi är särskilt rädda för? Jo, det är att vi skall få den utveckling som flera talare här har påpekat risken för. Vi kan när det gäller denna typ av motorfordon få bevittna att det på marknaden kommer att tillhandahållas – om jag får uttrycka mig så – en rad nya leksaker. Vi har sett exempel på sådana fordon i Canada och i Amerika – som, om de skulle börja brukas för "nöjeskörning", skulle kunna bli till allvarlig skada för det naturskydd som vi vill upprätthålla.

Det var bl. a. med de motiveringarna som oppositionen förra gången vi diskuterade denna fråga var utomordentligt angelägen att få prövat huruvida man inte skulle ha detta generella förbud som herr Hernelius i dag har kritiserat och sagt att det borde vara ett mera detaljerat förfarande i lagstiftningen.

Det föreslås nu detta generella förbud, och jag tror att det är klokt av riksdagen att fatta beslut i linje med propositionen för att motverka en utveckling på motorfordonssidan, som annars kanske skulle få oss att om några år fråga oss vad det var vi försummade i de här sammanhangen.

Herr talmannen anmälde att herr Hernelius anhållit att till protokollet få antecknat att han inte ägde rätt till ytterligare replik.

Herr LARSSON i Borrbj (c):

Herr talman! Den uppmärksamhet som riktats på förslaget till ny terrängkörningslag och den oro och de farhågor som uttalats i samband med behandlingen av förslaget tror jag kommer att vara till nytta och värde för hanteringen av lagen i framtiden. Jag anser det också fullt tillfredsställande att statsrådet inte i förväg presenterar en färdig tillämpningskungörelse. Eftersom jag har stort förtroende för andan i den här propositionen vågar jag vara så optimistisk att jag tror att motioner, inlägg i debatten och reservationer kommer att på ett positivt sätt påverka den slutliga utformningen av tillämpningskungörelsen.

Men en del farhågor präglas nog av en viss överdrift. Eftersom det tidigare har sagts här att formuleringarna i utskottsbetänkandet har betydelse för lagens hantering i framtiden vill jag peka på en formulering på s. 9 i betänkandet. Jag tar mig friheten att citera den:

"När det gäller verkningarna av ett sådant generellt förbud vill utskottet med anledning av de farhågor som framförts särskilt i motionen 77 hänvisa till att i propositionen förutskickats tillämpningsföreskrifter, varvid

en mångfald olika situationer anges som bör undantas de ---. Bl. a. nämns i detta sammanhang körning i skogsbruket och jordbruket, på tomt, på enskild utfartsväg och på annan körväg i terrängen. Det framhålls vidare att även andra undantag kan behöva göras. Utskottet förutsätter att det härvidlag bör vara möjligt att i allt väsentligt” – och det tycker jag är en viktig formulering – ”tillgodose rimliga önskemål i sammanhanget.”

Jag vill med utgångspunkt i detta säga att det är med lugn förtröstan som utskottets majoritet har accepterat propositionen – med undantag för ett par detaljer som har redovisats i reservationer.

Det har ställts en del frågor under debatten som jag kort vill kommentera. Herr Torwald frågade om utskottets ledamöter är vana motorcykelförare, särskilt när det gäller terräng. Jag tror att en hel del av oss känner till hur det är att åka motorcykel. Men vi har ändå i huvudsak förlitat oss på den expertis som vi har haft till förfogande i utskottet. Vi har haft mycket omfattande föredragningar, där motorsportsförbunden har varit representerade. En liten detalj: Chefen för arméns mc-utbildning har helt motsatt uppfattning mot herr Torwald när det gäller behovet av att köra i terräng. Han anser att man behöver köra en hel del i terräng i samband med tävlingar och övningar. Jag betraktar inte det som något väsentligt i sammanhanget, men jag ville med detta exemplifiera att vi verkligen har hört oss för hos expertis.

Herr Nilsson i Tvärålund har frågat om jag vill göra någon bedömning av kommunernas möjlighet i framtiden att påverka dessa frågor. Det kanske hade varit önskvärt med en tydligare skrivning på den punkten, men eftersom länsstyrelsen är tillsynsmyndighet kan jag anknyta till vad statsrådet sagt i sina anföranden: Vi utgår från att det är helt givet att länsstyrelsen håller kontakt med kommunerna och också tar hänsyn till kommunernas bedömningar, eftersom kommunen i alla dessa speciella fall måste vara den instans som bäst kan bedöma vad som bör medges och beslutas.

Vad sedan gäller själva beslutsprocessen hyser jag mycket stor respekt för herr Hernelius ambition att vårda grundlagen och att även i detta sammanhang föra in grundlagsresonemang. Men även om jag instämmer i herr Hernelius starkt uttalade understrykande av riksdagens ställning i lagstiftningsarbetet vill jag säga, att riksdagen är oförhindrad att som sitt beslut anta ett förslag som framlagts av regeringen, i detta speciella fall en ramlagstiftning.

Det skulle vara mycket svårt att i ett fall som detta utarbeta en preciserad lag, som inte har karaktären av ramlagstiftning. Vi har ju erfarenhet av liknande lösningar i rätt många fall, inte minst i miljöskyddssammanhang när det gällt exempelvis bekämpningsmedelslagstiftning, där först ett generellt förbud införts och därefter ställning tagits till undantagen. Jag tror att man når ett bättre praktiskt resultat med den tekniken.

I vad gäller remissbehandlingen vill jag säga att denna inte av otill-

fredsställda motionärer bör utnyttjas som ett instrument för att förändra ett ärendes behandling i kammaren. Jag tror att man i det avseendet bör visa restriktivitet.

Jag vill på utskottsmajoritetens vägnar säga att vi under utskottsbehandlingen inte fann tillräckligt starka skäl för den föreslagna lagrådsremissen. Vi finner inte heller tillräckligt starka skäl för att tillgripa den behandlingsprocess som herr Hernelius föreslagit. Därför bör yrkandet om återremiss tillbakavisas av riksdagen.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Eftersom herr Hernelius byggde sitt återremissyrkande på ett grundlagsresonemang, vill jag utveckla några synpunkter, trots att det här gäller ett område som inte heller jag brukar röra mig på.

Herr Hernelius har inte kunnat visa att jordbruksutskottets hemställan strider mot gällande grundlag. Liksom Allan Hernelius vill jag stryka under att riksdagen har ansvaret för normgivningen. Men enligt gällande grundlag kan riksdagen bemyndiga regeringen att utfärda förordningar. Gränsen flyter mellan vad riksdagen skall bestämma i lag och vad regeringen kan förordna på grundval av en delegation från riksdagen. Det blir en prövning från fall till fall.

Uppenbart måste alltid huvudlinjerna anges i lagen, och det sker i detta fall. Vad som föreslås i 2 § och utvecklas i motivtexten är undantag. Skulle man driva grundlagstolkningen dithän som Allan Hernelius nu angivit skulle riksdagen över huvud taget inte kunna anta ramlagar. Det skulle bli nödvändigt för riksdagen att i varje enskilt fall reglera varje detalj. Det är närmast den omständigheten som föranlett mig att begära ordet. Skulle riksdagen ställa sig bakom Allan Hernelius tolkning, kommer vi alltså i en helt ny lagstiftningssituation, och det var aldrig grundlagberedningens eller 1973 års konstitutionsutskotts mening att skapa en sådan ordning.

Det var intressant att herr Hernelius gjorde en jämförelse med behandlingen vid 1975 års riksmöte av förslaget om tystnadsplikter. Det är riktigt att majoriteten här i riksdagen avvisade propositionen. Huvudmotivet för detta var att man ansåg att de föreskrivna tystnadsplikterna skulle innebära begränsningar i friheten på detta område som man inte ville godta. Det bestyrks av att man inte bara ställde sig avvisande till det bemyndigande som regeringen hade begärt utan också till det förslag till lagstiftning på området som regeringen hade lagt fram. Beslutet i våras är inte prejudicerande i detta hänseende. Riksdagen måste pröva frågorna från fall till fall.

För min del känner jag ingen tvekan att biträda jordbruksutskottets förslag med hänsyn till gällande grundlag.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Med anledning av vad konstitutionsutskottets ärade ordförande framhöll vill jag bara än en gång erinra om vad jag citerade

ur departementschefens uttalande till statsrådsprotokollet, nämligen att det självfallet inte bör finnas en möjlighet för riksdagen att besluta mycket allmänt hållna lagregler, ”vilka sedan fylls ut av regeringen med verkställighetsföreskrifter.”

Jag har inte påstått, herr Johansson, att det föreliggande förslaget strider mot grundlagens bokstav, men jag säger att det strider mot förarbetena. Den åsikten hävdar jag vidare, att riksdagen på detta sätt avhänder sig sina befogenheter till den grad att den antar en allmänt hållen förbudsbestämmelse men icke får tillfälle att yttra sig om eller ta del av i sitt sammanhang undantag som är ytterligt relevanta för hela lagstiftningen. Det kan inte vara riktigt.

Sedan vill jag bara till herr Larsson i Borby, jordbruksutskottets ordförande, säga att hans förhoppning om att statsrådet skall ta hänsyn till debatten vid utformandet av kungörelsen väl är litet för optimistisk. Om statsrådet gör det, måste det ju förkorta tiden för delgivningen till medborgarna, och det kan väl inte herr Larsson eller statsrådet vilja. Då blir det ju motsvarande mindre utrymme för information, även om det i och för sig är välkommet med ett sådant hänsynstagande.

Jag vill sluta med att säga att överheten, dvs. i detta sammanhang regering och riksdag, ställer anspråk på medborgarna att de skall följa lagen. Då har också medborgarna rätt att ställa anspråk på överheten – på regering och riksdag – att ge dem en faktisk möjlighet att följa lagar och kungörelser. Men den faktiska möjligheten kommer icke att finnas i detta fall när lagen träder i kraft! Det är att märka, herr talman, att enligt den föreslagna lagen kriminaliseras även överträdelser som sker *av oaktsamhet!*

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s) kort genmäle:

Herr talman! Låt mig konstatera att herr Hernelius och jag är eniga om att den föreslagna lagstiftningen inte strider mot regeringsformens ordalydelse. Det finns ju en gammal regel om att man skall tolka grundlag enligt ordalydelsen.

Nu åberopar herr Hernelius ett uttalande av justitieministern 1973. Han stöder sig på att det enligt detta uttalande icke får vara så allmänt utformade lagregler att riksdagen inte har möjligheter att gå in i dessa regler och påverka dem – det måste vara sakinnehållet. Följaktligen blir det här en bedömning av huruvida riksdagen har möjlighet att träda in i detta lagförslag och göra de förändringar och de uttalanden som riksdagens majoritet önskar. Denna debatt har ju med all tydlighet visat att riksdagen har utnyttjat denna möjlighet att i detalj granska lagförslaget.

Herr HERNELIUS (m) kort genmäle:

Herr talman! Med hänsyn till kommande helg skall jag inte trötta kammaren med att ta upp en ytterligare debatt om grundlagens bokstäver, andemening och förarbeten.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! Jag har tidigare riktat kritik mot att riksdagen har haft knappt om tid att behandla den här propositionen. Den kritiken står fast. När det gäller redovisning av förslag till tillämpningsbestämmelser kan vi av den förda debatten konstatera att det hade varit av värde, om till propositionen hade fogats ett förslag till kungörelse, eftersom den föreslagna lagstiftningen har karaktären av ramlagstiftning.

Debatten ger mig inte anledning att ändra de ståndpunkter jag tidigare har redovisat. Det under överläggningen framförda återremissyrkandet kan jag inte stödja. Jag anser inte att det finns sakska! för det.

Jag noterar med tillfredsställelse de bindande redovisningar som jordbruksministern har lämnat beträffande tillämpningsförfattningar och information i samband med lagens ikraftträdande.

Om reservationen 1, som jag har yrkat bifall till, avslås av riksdagen, avser jag att stödja reservationen 3, som i ett hänseende i någon mån tillgodoser den princip som uttrycks i reservationen 1.

Att moderaterna i den här frågan i vissa avseenden ställer sig på markägarnas sida är ingen överraskning. Däremot är det intressant att herr Torwald har markerat sympati för ett ökat markägarinflytande gentemot de allemansrättsliga och rekreations- och miljöaspekterna. Det är att notera att en centerpartist vid konflikten mellan de här två intressena har ställt sig på markägarsidan.

Herr talman! Herr Hernelius påstod att efter årsskiftet skulle körning på is bli förbjuden. Jag kan inte avstå från att säga att jag tror att herr Hernelius där är ute på hal is. Även om jag är vaksam tar jag risken att plumsa i. Is är icke barmark enligt förarbetet till den här lagstiftningen, och det är körning på barmark som innefattas i det generella förbudet. Om man läser propositionen, finner man att där jämföras is med snötäckt mark. Det är alldeles uppenbart att man måste gå igenom förarbetena ordentligt för att kunna se tillämpningen av de komplicerade lagar vi rör oss med i dagens samhälle.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! På s. 8 i utskottets betänkande står att med terräng avses även is – därav min tolkning. Om den är riktig eller felaktig vet jag inte, för jag har inte läst kungörelsen.

Herr NORRBY i Åkersberga (fp):

Herr talman! Det som är intressant är att med terräng avses dels barmark, dels snötäckt mark. Om is ingår i begreppet terräng, hör även snötäckt mark dit. De två begrepp vi har att göra med här är å ena sidan barmark, å andra sidan snötäckt mark. Enligt propositionen inräknas isen i den snötäckta marken.

Lördagen den
13 december 1975

Terrängkörningslag

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Här framgår att det är skillnad på informationen till olika ledamöter av kammaren beträffande denna lag, som träder i kraft den 1 januari. Är detta tillfredsställande?

Herr CARLSSON i Vikmanshyttan (c):

Herr talman! Herr Norrby i Åkersberga föranledde mig att begära ordet när han talade om motsatsställning mellan markägarintressen och andra intressen.

Jag är ingen markägare och har ingenting att säga från den sidan. Men om man lever i en bygd där man vill vårda naturen – och det intresset bör vi samtliga ha – kan man märka vilka sår vi har fått i vår natur genom moderna mekaniska hjälpmedel. Det är fråga om skoterframfart i fjäll, vad användande av skotrar och andra maskiner åstadkommit i myrar osv. Det är mycket svårläkta sår.

Den som är naturintresserad och naturvårdsintresserad är självfallet bekymrad över alla sådana ingrepp. Det bör, herr Norrby, inte vara några motsättningar härvidlag, och jag tror att det inte heller finns några sådana motsättningar. Vi har alla ett gemensamt intresse av att värna och vårda vår natur. Jag tycker att det var ganska onödigt av herr Norrby att kasta ut ett sådant här påstående – att man skulle värna det ena eller det andra intresset. Vad vi vill värna är naturen och naturintresset över huvud taget.

Överläggningen var härmed slutad.

Herr TALMANNEN: Propositioner ställs först beträffande det under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning. Jag erinrar om att det i 4 kap. 9 § RO stadgas: "Ärende, i vilket utskott har avgivit betänkande, skall från kammaren återförvisas till utskottet för ytterligare beredning, om minst en tredjedel av de röstande ansluter sig till yrkande om det."

Propositioner gavs först på bifall till det av herr Hernelius under överläggningen framställda yrkandet om återförvisning av ärendet till utskottet för ytterligare beredning samt vidare på avslag på återremissyrkandet, och förklarades att mindre än en tredjedel av de röstande hade besvarat den först framställda propositionen med ja och att kammaren alltså avslagit återförvisningsyrkandet. Sedan herr Hernelius begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren avslår yrkandet om återförvisning av jordbruksutskottets betänkande nr 28 till utskottet för ytterligare beredning röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Erhåller nej minst en tredjedel av de avgivna rösterna har kammaren bifallit återförvisningsyrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades att mer än två tredjedelar av de röstande hade besvarat den först framställda frågan med ja och att kammaren alltså avslagit återförvisningsyrkandet. Då herr Her-nelius begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsappa-rat. Denna omröstning gav följande resultat

Ja - 259
Nej - 59
Avstår - 13

Kammaren hade alltså avslagit yrkandet om återförvisning av betän-kandet till utskottet för ytterligare beredning.

Mom. 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Torwald under överläggningen framställda yrkandet, och förkla-rades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Torwald begärt votering upplästes och godkändes följande voterings-proposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i be-tänkandet nr 28 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Torwald under överlägg-ningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Torwald begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröst-ning gav följande resultat:

Ja - 255
Nej - 19
Avstår - 58

Mom. 2

Utskottets hemställan bifölls.

Mom. 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels re-servationen nr 1 av herr Norrby i Åkersberga, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Norrby i Åkersberga begärt votering upplästes och godkändes följande voterings-proposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i be-tänkandet nr 28 mom. 3 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Norrby i Åkersberga.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Norrby i Åkersberga begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 249
Nej - 33
Avstår - 50

Mom. 4

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herrar Krönmark och Johansson i Vrångebäck, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Krönmark begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 28 mom. 4 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herrar Krönmark och Johansson i Vrångebäck.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Krönmark begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 274
Nej - 46
Avstår - 12

Mom. 5 samt 6 a och b

Kammaren biföll vad utskottet i dessa moment hemställt.

Mom. 6 c

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Larsson i Borrby m. fl., och förklarade den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Larsson i Borrby begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 28 mom. 6 c röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Larsson i Borrby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Larsson i Borrby begärde

rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 168
Nej - 118
Avstår - 46

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

Mom. 7

Utskottets hemställan bifölles.

§ 6 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande

1975/76:30 med anledning av proposition 1975/76:52 med förslag till lag om justitiekanslerns tillsyn m. m.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 7 Beskattningsreglerna för pensionsförsäkringar, m. m.

Föredrogs skatteutskottets betänkande 1975/76:20 med anledning av propositionen 1975/76:31 om ändrade beskattningsregler för pensionsförsäkringar, m. m. jämte motioner.

I propositionen 1975/76:31 hade regeringen (finansdepartementet) föreslagit riksdagen att anta vid propositionen följande förslag till

1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
2. lag om ikraftträdande av lagen (1975:00) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
3. lag om ändring i lagen (1969:754) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),
4. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,
5. lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt,
6. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623),
7. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,
8. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt.

Beräffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes följande:

"I propositionen föreslås ändrade beskattningsregler för pensionsförsäkringar och arbetsgivares kostnader för tryggnad av anställdas pensionering.

För att motverka att pensionsförsäkringar skall kunna utnyttjas i annat syfte än pensionering föreslås skärpta villkor för att försäkring skall kunna godtas som pensionsförsäkring. Förslaget innebär bl. a. att endast ålderspension, invalidpension och efterlevandepension skall kunna utgå på grund av sådan försäkring och att försäkringsbelopp i princip skall kunna tillfalla endast den försäkrade, hans efterlevande make och i viss ut-

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

sträckning hans efterlevande barn. Vidare föreslås begränsningar i avdragsrätten för premier för pensionsförsäkringar. Förslaget innebär i denna del att endast 10 % av A-inkomsten i inkomstslaget tjänst och 30 % av A-inkomsten i inkomstslaget jordbruk och rörelse skall kunna tas i anspråk för sådan kostnad. Riksskatteverket får dock lämna dispens i vissa fall.

Arbetsgivares avdragsgilla kostnad för tryggnad av anställds pensionering begränsas till kostnaden för att trygga pension enligt allmän pensionsplan. Om pensionsåtagande enligt allmän pensionsplan inte föreligger får arbetsgivare tillgodoföra sig avdrag för kostnader för sådant åtagande enligt allmän pensionsplan som är sedvanlig i fråga om arbetstagare med motsvarande uppgifter.

De nya bestämmelserna föreslås gälla fr. o. m. 1977 års taxering. Viss begränsning i avdragsrätten för premie för skattskyldigs egen pensionsförsäkring föreslås dock redan vid 1976 års taxering. Arbetsgivares nuvarande avdragsrätt för kostnader för anställds pensionering föreslås bibehållen i fråga om pensionslöften som lämnas senast under 1975 under förutsättning av att den anställde inte är delägare i företaget och detta är s. k. fåmansbolag."

I detta sammanhang hade behandlats

dels de med anledning av propositionen väckta motionerna

1975/76:149 av herr Andersson i Örebro m. fl. (fp, c, m), vari hemställdes att riksdagen beslutade om sådana ändringar i regeringens proposition 1975/76:31 att

a) 46 § femte stycket i propositionens förslag till ändring i kommunalskattelagen skulle erhålla av motionärerna föreslagen lydelse, innebärande bl. a. att avdrag för pensionsförsäkringspremie fick åtnjutas från inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse med tillsammans högst 6 basbelopp per år och från inkomst av tjänst med högst 3 basbelopp per år, dock fick avdraget sammanlagt ej överstiga 6 basbelopp.

b) rörelseidkare/jordbrukare gavs möjlighet att skapa ett pensionsförsäkringskydd i nivå med allmän pensionsplan.

1975/76:150 av herr Börjesson i Falköping (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade att försörjningsrättan skulle bibehållas med begränsning av förmånstagarkretsen till make, barn och barnbarn samt med möjlighet till dispens för annan förmånstagare enligt riksskatteverkets bedömning,

1975/76:151 av herr Fridolfsson m. fl. (m, fp), vari hemställdes att riksdagen beslutade att för pensionsförsäkringsavtal som ingåtts före den 1 januari 1976 skulle gälla de kvalitativa och kvantitativa lagregler som var gällande vid avtalets slutande.

1975/76:152 av herr Hermansson m. fl. (vpk), vari hemställdes att riksdagen beslutade

1. att avdrag för P-försäkring inte i något fall fick beräknas på inkomst över 10 basbelopp,

2. att hos regeringen begära förslag till sådan utformning av avdragen i skattesystemet att dessa fick samma reella betydelse för skattskyldiga med olika inkomst, t. ex. genom övergång till avräkning från slutskatten,

3. att hos regeringen begära utredning om frivillig P-försäkring i samhällets regi,

1975/76:153 av herr Josefson m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att avdrag vid beskattningen för premie för pensionsförsäkring alltid skulle vara tillåten inom ramen för ett grundbelopp, i normalfallet motsvarande ett basbelopp, och då inkomsttagaren inte hade planpension motsvarande två basbelopp,

2. att erlagd premie eller del därav, som vid deklarationens upprättande visade sig inte rymmas inom den tillåtna avdragsramen, fick dras av påföljande år inom ramen för det årets avdragsrätt,

3. att endast de i den föreslagna lagtexten angivna begränsningsreglerna skulle vara vägledande för riksskatteverkets dispensgivning i samband med avyttringar av företag,

4. att efterlevandepension till make fick utgå till person med vilken den försäkrade var eller hade varit gift eller sammanboende under äktenskapsliknande förhållanden,

5. att efterlevandepension till barn fick utgå längst tills dess att barnet fyllt 25 år, om försäkringen var tecknad på försäkringstagarens liv,

6. att försäkring avseende efterlevandepension till handikappat barn fick tecknas även efter det att barnet uppnått 25 års ålder,

7. att de av livförsäkringsskattekommittén föreslagna avdragsreglerna skulle tillämpas vid 1976 års taxering även beträffande inkomsttagare över 50 år utan planpension,

1975/76:154 av herr Magnusson i Borås (m), vari hemställts att riksdagen i skrivelse till regeringen gav regeringen till känna vad i motionen anförts rörande behovet av snabba åtgärder för att ersätta de möjligheter till inkomstutjämning vid skatteberäkningen, som pensionsförsäkrings-systemet hittills erbjudit,

1975/76:155 av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m), vari hemställts att riksdagen skulle uppskjuta behandlingen av propositionen 1975/76:31 till vårsessionen,

1975/76:156 av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m), vari hemställts att riksdagen beslutade att allmänt avdrag för pensionsförsäkringspremie fick åtnjutas av den som haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse intill fyra basbelopp eller 30 % av sådan inkomst

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

samt av annan skattskyldig intill två basbelopp eller 10 % av summan av inkomst av tjänst och inkomst av annan fastighet,

1975/76:157 av herr Mundebo m. fl. (fp), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att de ändringar riksdagen skulle anta beträffande beskattningsregler för pensionsförsäkringar m. m. trädde i kraft för försäkringar som tecknades från den dag då lagändringarna utkommit från trycket i Svensk författningssamling,

2. att arbetsgivare för anställd som inte var ansluten till allmän pensionsplan fick rätt att göra avdrag med högst 30 % av den anställdes inkomst, dvs. samma procentsats som i propositionen föreslagits för inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse,

3. att det s. k. kompletteringsavdraget fick tillämpas på det sätt, som livförsäkringsskattekommittén föreslagit, dvs. på all A-inkomst upp till 20 basbelopp,

4. att kompletteringsavdraget utformades så att från all A-inkomst fick göras premieavdrag med högst två basbelopp,

5. att, om ett visst år högre premie erlagts än som var avdragsgill, det överskjutande beloppet fick avdragas det påföljande året inom ramen för detta senare års avdragsrätt,

6. att avdragsrätt borde föreligga enligt 46 § 6 mom. kommunalskattelagen (1928:370) för invalidpensionsförsäkring till omyndigt barn,

7. att försörjningsrättan skulle bibehållas med begränsning av förmåntagarkretsen till make, barn och barnbarn samt med möjlighet till dispens för annan förmånstagare enligt riksskatteverkets bedömning,

8. att dispensärenden rörande företags avdragsrätt för extra premieavsättning i anslutning till avvikelse från allmän pensionsplan skulle anses utgöra del av sådan plan,

9. att såsom allmän pensionsplan eller del därav definierades varje pensionsöverenskommelse om vilken lokal facklig organisation träffat avtal med berörd arbetsgivare,

10. att grund för allmän dispensregel för premieavdrag skulle vara den sökandes avsaknad av pensionsskydd helt eller delvis och de möjligheter som fanns att med användande av de allmänna avdragsreglerna förbättra pensionsskyddet,

1975/76:158 av herr Nilsson i Trobro (m), vari hemställts att riksdagen beslutade att dispensregler om avdragsrätt för pensionsförsäkring alljämt skulle finnas kvar,

1975/76:159 av herr Rämgård m. fl. (c), vari hemställts att riksdagen beslutade

1. att egenföretagare med inkomst från jordbruk eller rörelse fick åtnjuta ett avdrag för pensionsförsäkring om lägst 3 basbelopp, dock högst motsvarande vederbörandes A-inkomst för året,

2. att utredning företogs i syfte att möjliggöra ackumulering av avdragsutrymme på grund av bristande inkomst i enlighet med vad som i motionen anförts,

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

1975/76:160 av herrar Söderström (m) och Nilsson i Trobro (m), vari hemställdes att den föreslagna ändringen i anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen gavs sådan utformning att kretsen förmånstagare vidgades till att avse, utom maka, sammanboende och barn under 25 år, föräldrar, syskon och andra personer vilka var beroende av försäkrings- tagarens försörjning vid försäkringens tecknande,

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

1975/76:161 av fru Troedsson (m) och herr Söderström (m), vari hemställdes att riksdagen beslutade att rätt till avdrag för pensionsförsäkrings- premie skulle få ske för hela realisationsvinsten inom ramen för 6 bas- belopp under en 10-årsperiod,

1975/76:162 av fru Troedsson m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen beslutade att i propositionen 1975/76:31 föreslagna ändrade beskatt- ningsregler för pensionsförsäkringar m. m. inte skulle avse försäkringar tecknade före den 20 januari 1975,

1975/76:163 av fru Troedsson m. fl. (m), vari hemställdes att riksdagen beslutade anta de ändringar som i motionen föreslagits beträffande undan- tagande av tjänstepensioneringen och rörande pensionering av huvud- delägare i fåmansbolag samt rörande jordbrukare och enskilda rörelse- idkare och delägare i handelsbolag,

1975/76:164 av fru Troedsson m. fl. (m), vari hemställdes att övergångs- bestämmelserna gavs sådan utformning att pensionsförsäkringar tecknade före den 13 december 1975 i sin helhet godkändes i enlighet med äldre regler,

1975/76:165 av herr Winberg (m),

1975/76:166 av herr Winberg (m),

dels de under allmänna motionstiden vid 1975 års riksmöte väckta motionerna

1975:98 av herr Börjesson i Falköping (c), vari hemställdes att riksdagen beslutade att försäkringsavdraget fastställdes till 600 kr. för ensamstående och till 1 200 kr. för gifta och därmed jämställda,

1975:317 av fru Karlsson m. fl. (c), vari hemställdes att det s. k. för- säkringsavdraget höjdes till 500 kr. för ensamstående och 1 000 kr. för äkta makar fr. o. m. 1976 års taxering,

1975:1061 av herr Magnusson i Borås m. fl. (m) och

1975:1098 av herr Åkerlind (m), vari hemställdes att riksdagen hos re-

49

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

geringen begärde förslag om höjning av avdragsbeloppen för försäkringspremier.

Utskottet hemställde

1. beträffande uppskov med behandlingen av propositionen att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:155,
2. beträffande försörjningsränta
 1. att riksdagen med avslag på propositionen i denna del och med anledning av motionerna 1975/76:150 och 1975/76:157 punkten 7 beslutade att som efterlevandepension också skulle anses försörjningsränta med den begränsning av förmånstagarkretsen som utskottet förordat,
 2. att riksdagen skulle avslå
 - a. motionen 1975/76:150,
 - b. motionen 1975/76:157 punkten 7,

i den mån de inte kunde anses besvarade genom vad utskottet under 2.1 hemställt,

- 3. beträffande efterlevandepension till make m. fl. att riksdagen skulle bifalla motionen 1975/76:153 punkten 4 och anta propositionen i denna del med den ändring av bestämmelserna som utskottet förordat,
- 4. beträffande kretsen av förmånstagare m. m. att riksdagen med avslag på motionerna 1975/76:153 punkten 5 och 1975/76:160 skulle bifalla propositionen i denna del,
- 5. beträffande invalidpension till handikappat barn
 1. att riksdagen skulle bifalla motionen 1975/76:153 punkten 6 och anta propositionen i denna del med den ändring av bestämmelserna som utskottet förordat,
 2. att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:157 punkten 6,
- 6. beträffande avdrag för makes pensionsförsäkring att riksdagen skulle avslå motionen 1975:1061,
- 7. beträffande avdrag för egen pensionsförsäkring
 1. att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:152 punkterna 1 och 2 och med anledning av motionerna 1975/76:149, 1975/76:153 punkten 1, 1975/76:156, 1975/76:157 punkterna 3 och 4, 1975/76:159 och 1975/76:163 såvitt nu var i fråga skulle bifalla propositionen i denna del med den ändring av bestämmelserna som utskottet förordat,
 2. att riksdagen skulle avslå
 - a. motionen 1975/76:149,
 - b. motionen 1975/76:153 punkten 1,
 - c. motionen 1975/76:156,
 - d. motionen 1975/76:157 punkterna 3 och 4,
 - e. motionen 1975/76:159,
 - f. motionen 1975/76:163 i denna del,

i den mån de inte kunde anses besvarade genom vad utskottet under 7.1 hemställt,

- 8. beträffande rätten att förskjuta outnyttjade avdrag för egen pensionsförsäkring att riksdagen med bifall till motionerna 1975/76:153

punkten 2 och 1975/76:157 punkten 5 beslutade att avdrag för erlagd premie för egen pensionsförsäkring, som inte rymdes inom avdragsgränsen, fick förskjutas ett år,

9. beträffande dispensregeln i fråga om avdrag för egen pensionsförsäkring

1. att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:153 punkten 3, 1975/76:157 punkten 10 och 1975/76:161 skulle bifalla propositionen i denna del och godkänna vad utskottet förordat,

2. att riksdagen skulle avslå

- a. motionen 1975/76:153 punkten 3,
- b. motionen 1975/76:157 punkten 10,
- c. motionen 1975/76:161,

i den mån de inte kunde anses besvarade genom vad utskottet under 9.1 hemställt,

10. beträffande avdrag för egen pensionsförsäkring i inkomstkällan jordbruksfastighet eller rörelse att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:166,

11. beträffande beskattning av pensionsförsäkring vid flyttning ur landet att riksdagen med avslag på motionen 1975/76:158 skulle bifalla propositionen i denna del,

12. beträffande tjänstepension

1. att riksdagen skulle bifalla propositionen i denna del,

2. att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:157 punkterna 8 och 9 och 1975/76:163 i denna del i skrivelse till regeringen begärde prövning av möjligheterna att tillgodose önskemålen om bibehållen avdragsrätt för pensionsåtaganden, som innebar mindre avvikelser från allmän pensionsplan,

3. att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:157 punkten 2 och 1975/76:163 i denna del godkände vad utskottet uttalat i fråga om dispens beträffande avdrag för pensionsåtagande,

4. att riksdagen skulle avslå

- a. motionen 1975/76:157 punkterna 2, 8 och 9,
- b. motionen 1975/76:163 i denna del,

i den mån de inte kunde anses besvarade genom vad utskottet under 12.2 och 12.3 hemställt,

13. beträffande ikraftträdandebestämmelserna

1. att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:151, 1975/76:153 punkten 7, 1975/76:157 punkten 1, 1975/76:162 och 1975/76:164 skulle bifalla propositionen i denna del med de ändringar av bestämmelserna som utskottet förordat,

2. att riksdagen skulle avslå

- a. motionen 1975/76:151,
- b. motionen 1975/76:153 punkten 7,
- c. motionen 1975/76:157 punkten 1,
- d. motionen 1975/76:162,
- e. motionen 1975/76:164,

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

f. motionen 1975/76:165,
i den mån de inte kunde anses besvarade genom vad utskottet under
13.1 hemställt,

14. beträffande utredning om frivillig pensionsförsäkring i samhällets
regi att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:152 punkten 3,

15. beträffande ytterligare möjligheter till inkomstutjämning att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:154,

16. beträffande försäkringsavdraget att riksdagen skulle avslå

a. motionen 1975:98,

b. motionen 1975:317,

c. motionen 1975:1098,

17. beträffande propositionen i övrigt att riksdagen skulle bifalla ovan
icke behandlade förslag i propositionen,

18. beträffande författningsförslagen att riksdagen till följd av vad ovan
hemställts skulle anta de vid propositionen fogade förslagen till

1. lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) med de ändringar
att 46 § 2 mom., 53 § 1 mom., punkt 1 av anvisningarna till 31 § och
punkt 2 av anvisningarna till 53 § skulle erhålla av utskottet föreslagen
lydelse, innebärande bl. a. att avdrag för pensionsförsäkringspremier skul-
le kunna medges intill en bottengräns av 7 000 kr., vilken gräns borde
ökas för den som hade inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse med
30 % av denna inkomst intill 23 000 kr., samt att omprövning av be-
loppsgränsen borde ske om penningvärdeförändringen gav anledning där-
till,

2. lag om ikraftträdande av lagen (1975:00) om ändring i kommu-
nalskattelagen (1928:370) med de ändringar att 5, 6 och 8 §§ skulle erhålla
av utskottet föreslagen lydelse, innebärande bl. a. att beträffande premier
för försäkringar, som tecknats senast den 20 januari 1975, skulle avdrag
medges med högst 25 000 kr. vid 1977 och senare års taxeringar, dock
ej med högre belopp än den skattskyldiges A-inkomst, och, om den skatt-
skyldige erlagt premier även för andra försäkringar, skulle avdrag få med-
ges med sammanlagt högst 25 000 kr.,

3. lag om ändring i lagen (1969:754) om ändring i kommunalskat-
telagen (1928:370),

4. lag om ändring i lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt,

5. lag om ändring i lagen (1958:295) om sjömansskatt,

6. lag om ändring i taxeringslagen (1956:623) med den ändringen av
redaktionell karaktär att 37 § 6 mom. skulle erhålla av utskottet föreslagen
lydelse,

7. lag om ändring i lagen (1927:77) om försäkringsavtal,

8. lag om ändring i lagen (1941:416) om arvsskatt och gåvoskatt med
den ändringen av redaktionell karaktär att 12 § skulle erhålla av utskottet
föreslagen lydelse.

Reservationer hade avgivits

beträffande uppskov med behandlingen av propositionen

1. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:155 skulle uppskjuta behandlingen av propositionen 1975/76:31 till våren 1976,

beträffande kretsen av förmånstagare m. m.

2. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 4 och 18.1 bort hemställa

att riksdagen med avslag på propositionen i denna del och med bifall till motionen 1975/76:153 punkten 5 och motionen 1975/76:160 beslutade att kretsen förmånstagare skulle vara maka, sammanboende, barn under 25 år, föräldrar och syskon samt även andra personer vilka för sin försörjning var beroende av försäkringstagaren vid försäkringens tecknande och till följd härav beslutade att punkt 1 av anvisningarna till 31 § kommunalskattelagen (1928:370) i denna del skulle ha av reserverna angiven lydelse,

beträffande avdrag för egen pensionsförsäkring

3. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 7 och 18.1 bort hemställa

1. att riksdagen med avslag på propositionen i denna del och motionen 1975/76:152 punkterna 1 och 2 och med bifall till motionen 1975/76:156 samt med anledning av motionerna 1975/76:149, 1975/76:153 punkten 1, 1975/76:157 punkterna 3 och 4, 1975/76:159 och 1975/76:163 i denna del beslutade att allmänt avdrag för pensionsförsäkringspremie fick åtnjutas av den som haft inkomst av jordbruksfastighet eller rörelse intill fyra basbelopp eller 30 % av sådan inkomst samt av annan skattskyldig intill två basbelopp eller 10 % av summan av inkomst av tjänst och att till följd härav 46 § 2 mom. kommunalskattelagen (1928:370) i denna del skulle ha av reservanternas angiven lydelse,

2. att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:156 beslutade att hos regeringen begära förslag till nästkommande vår av innebörd att inkomst av annan fastighet skulle anses som A-inkomst till den del inkomsten hänförde sig till egen arbetsinsats,

3. att riksdagen skulle avslå de under 7.1 och 7.2 angivna motionerna i nämnda delar i den mån de inte tillgodosetts genom vad där hemställts,

4. av herr Hörberg (fp) som ansett att utskottet under 7 och 18.1 bort hemställa

1. att riksdagen med avslag på propositionen i denna del och på motionen 1975/76:152 punkterna 1 och 2 samt med anledning av motionerna 1975/76:149, 1975/76:153 punkten 1, 1975/76:156, 1975/76:157 punkterna 3 och 4, 1975/76:159 och 1975/76:163 i denna del beslutade införa ett kompletteringsavdrag för enskild pensionsförsäkring uppgående till maximalt två basbelopp och att till följd härav 46 § 2 mom. kommu-

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

nalskattelagen (1928:370) i denna del skulle ha av reservanten angiven lydelse,

2. att riksdagen skulle avslå de under 7.1 angivna motionerna i den mån de inte tillgodosetts genom vad där hemställts,

 beträffande dispensregeln i fråga om avdrag för egen pensionsförsäkring

5. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 9 och 18.1 bort hemställa

1. att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:153 punkten 3, 1975/76:157 punkten 10 och 1975/76:161 i vad de avsåg ändring av 46 § 2 mom. kommunalskattelagen (1928:370) beslutade att dispens skulle kunna medges skogs- och jordbrukare samt enskild rörelseidkare beträffande avdragsrätten för premie för egen pensionsförsäkring så att försäkringstagaren kunde uppnå sådana pensionsförmåner som kunnat erhållas enligt allmän pensionsplan och att till följd härav 46 § 2 mom. kommunalskattelagen (1928:370) i denna del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

2. att riksdagen skulle avslå de under 9.1 angivna yrkandena i den mån de inte tillgodosetts genom vad där hemställts,

6. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

 beträffande beskattning av pensionsförsäkring vid flyttning ur landet

7. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 11 och 18.3 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:158 skulle avslå förslaget till lag om ändring i lagen (1969:754) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370),

 beträffande tjänstepension

8. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 12.1, 18.1 och 18.2 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:163 i denna del skulle avslå propositionen i motsvarande del och till följd härav besluta

dels att 19 § och 28 § 1 mom. samt punkt 2 a–d av anvisningarna till 29 § i lagen om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) skulle utgå,

dels att punkt 1 av anvisningarna till 22 §, punkt 6 av anvisningarna till 25 § och punkt 2 e av anvisningarna till 29 § nämnda lag skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

dels att 8 § lagen om ikraftträdande av lagen (1975:00) om ändring i kommunalskattelagen (1928:370) skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

 beträffande ikraftträdandebestämmelserna

9. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 13.1 och 13.2 a–e och 18.2 bort hemställa

1. att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:164 och med anledning av motionerna 1975/76:151, 1975/76:153 punkten 7, 1975/76:157 punkten 1 och 1975/76:162 beslutade att pensionsförsäkringar tecknade senast den 13 december 1975 skulle följa äldre regler i beskattningshänscende och att till följd härav

dels 2, 6 och 8 §§ lagen om ikraftträdande av lagen (1975:00) om ändring i kommunskattelagen (1928:370) skulle ha av reservanternas angivna lydelse,

dels 5 § denna lag skulle utgå,

2. att riksdagen skulle avslå de under 13.1 angivna yrkandena i den mån de inte tillgodosetts genom vad där hemställts,

10. av herr Hörberg (fp) som ansett att utskottet under 13.1, 13.2 a–e och 18.2 bort hemställa

1. att riksdagen med anledning av motionerna 1975/76:151, 1975/76:153 punkten 7, 1975/76:157 punkten 1, 1975/76:162 och 1975/76:164 skulle bifalla propositionen i denna del med i reservationen förordade ändringar och till följd härav besluta att 6 § lagen om ikraftträdande av lagen (1975:00) om ändring i kommunskattelagen (1928:370) skulle ha av reservanten angivna lydelse,

2. att riksdagen skulle avslå de under 13.1 angivna yrkandena i den mån de inte tillgodosetts genom vad där hemställts,

beträffande ytterligare möjligheter till inkomstutjämning

11. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 15 bort hemställa

att riksdagen med bifall till motionen 1975/76:154 i skrivelse till regeringen begärde förslag till snabba åtgärder för att ersätta de möjligheter till inkomstutjämning vid beskattningen som pensionsförsäkringssystemet hittills erbjudit,

beträffande försäkringsavdraget

12. av herr Magnusson i Borås (m) och fru Troedsson (m) som ansett att utskottet under 16 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionerna 1975:98 och 1975:317 och med bifall till motionen 1975:1098 hos regeringen begärde förslag om sådan uppräknings av försäkringsavdraget som motiverades av penningvärdeförsämringen.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande tjänstepension av herr Hörberg (fp).

Herr JOSEFSON (c):

Herr talman! Det ärende som riksdagen nu skall behandla, beskattningsreglerna för pensionsförsäkringar, är väl en av de mest omdiskuterade frågorna under det senaste året. Livförsäkringssakkunnigas utredning och dess presskommuniké den 20 januari i år har utgjort bakgrunden till denna debatt.

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

Propositionen innehåller betydande förändringar av nu gällande bestämmelser. Åsikterna om den framtida utformningen är delade, därom vittnar bl. a. den mängd motioner som har väckts i anledning av propositionen samt det stora antal skrivelser och uppvaktningar från sammanslutningar, organisationer och enskilda som vi utskottsledamöter har fått mottaga.

När vi i utskottet fått propositionen och motionerna föredragna syntes utsiktorna till en gemensam ståndpunkt som i det närmaste obefintliga. Men efter överläggning i utskottet, efter ajournering och nya överläggningar träffades en kompromiss mellan socialdemokraterna och centern, en kompromiss som nu utgör grunden till utskottsbetänkandet, till vilket även folkpartiet i stor utsträckning anslutit sig. Kompromisser möts inte alltid med enbart sympatier, men i denna fråga där så många detaljer skall avgöras skulle ett beslut genom lottning te sig mycket olyckligt. Det är därför som vi från centern ser med tillfredsställelse att det varit möjligt att, som här skett, verkligen ta hänsyn till varandras ståndpunkt när utskottets betänkande utformats.

Jämvikten i riksdagen har både positiva och negativa sidor. Inget parti eller gruppering har någon klar majoritet, och vill man undvika att lotten skall fälla avgörandet måste partiernas ståndpunkter verkligen prövas mot varandra i utskottsarbetet. Så har också skett, och jag skall nu i all korthet redogöra för de resultat som vi efter överläggningar kom fram till.

I propositionen föreslås att avdragsrätten för pensionsförsäkringar skall stå i ett visst förhållande till inkomsten. Avdragsrätten skall vara 10 % av inkomsten för den som har planpension och 30 % för företagare och jordbrukare och efter dispens också för andra som inte har sin pension i nivå med planpension. Från centern hade vi i motion 153 yrkat på att ett grundbelopp skulle fastställas, till vilken nivå rätt till avdrag alltid skulle föreligga, därest A-inkomsten uppgår till motsvarande belopp. Som fritt grundbelopp föreslogs ett resp. två basbelopp. Kompromissen, som nu också är utskottets förslag, innebär att det fria bottenbeloppet fastställs till 7 000 kr. och att detta belopp för den som har inkomster av rörelse eller jordbruk ökas med 30 % av denna inkomst upp till 23 000 kr. I praktiken innebär detta att premier på upp till 7 000 resp. 14 000 kr. är avdragsgilla. Detta gäller i de allra flesta fall. Vidare har uttalats att därest penningvärdeförändringen ger anledning därtill bör omprövning av beloppsgränserna ske.

I uppgörelsen ingick också att för alla pensionsförsäkringar, tecknade senast den 20 januari 1975, skall avdrag för premie på upp till 25 000 kr. alltid få göras, givetvis under förutsättning att A-inkomsten uppgår till motsvarande belopp. Uppgår försäkringspremien till högre belopp och skulle de generella reglerna medge högre avdrag tillämpas givetvis dessa.

Genom införandet av dessa regler om vissa bottenbelopp som gör försäkringspremien avdragsgill utan annan jämförelse med inkomsten än att det finns motsvarande A-inkomst, har betydande förbättringar åstadkommit. Bl. a. har man i de allra flesta fall kommit bort från den

årliga kontrollen och konflikten mellan avdragsrätt och inkomst. Vidare har mindre och medelstora inkomsttagare fått ökade möjligheter att skapa trygghet genom att som komplement kunna teckna en pensionsförsäkring, och för dem som har pensionsförsäkringar tecknade senast den 20 januari 1975 har regeln om avdrag upp till 25 000 kr. medfört att dessa försäkringar i de allra flesta fall kan behållas oförändrade.

I enlighet med motion från centern och folkpartiet föreslås att avdrag för försäkringspremier som inte kunnat utnyttjas under året får uppskjutas till nästföljande år.

För inkomsttagare som inte har pensionsrätt i anställningen eller i huvudsak saknar sådan föreslås att de via dispens skall kunna få en avdragsrätt liknande den som tidigare nämnts för dem som har inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet.

En annan fråga som berörts är den att lagtexten i propositionen delvis motsäger vad föredragande statsrådet anfört beträffande de regler för dispens som föreslås för den som upphört med rörelse eller jordbruk och då vill teckna en pensionsförsäkring. Nu föreslås att, därest inkomsten av försäljningen är relativt låg och vederbörande inte har ett betryggande pensionsskydd, avsevärt mer än hälften av den skattepliktiga inkomsten i anledning av försäljningen skall kunna tas i anspråk för försäkringspremier.

Vidare har kraven i centermotionen om rätt att teckna försäkring om efterlevandepension för handikappat barn och om ett förtydligande av vad som i propositionen avses med make och sammanboende tillgodosetts. I propositionen har det föredragande statsrådet uttalat sin tillfredsställelse över att försäkringsbolagen vid nyteckning av pensionsförsäkringar efter den 20 januari i år lojalt följt det meddelande som livförsäkringssakkunniga då lämnade i en presskommuniké. Som framhålls i motionen från centern borde också propositionen följa de regler som framlades i nämnda kommuniké. Så har inte skett beträffande en punkt – för jordbrukare och rörelseidkare över 50 år är skillnaden ganska betydande. Kravet i ovannämnda motion har tillmötesgått så till vida att utskottet tillstyrker syftet med motionen och föreslår att frågan i det enskilda fallet skall lösas via dispens av riksskatteverket.

Kompromissen innebär också att pensionsförsäkringar av typ försörjningsranta föreslås bibehållas. Dock begränsas förmånstagargruppen till maka och barn. Bibehållandet av denna typ av pensionsförsäkringar skapar därmed förutsättningar för ett pensionsskydd för barn över 20 år och utgör därtill en god stimulans till ett försäkringssparande.

Även på andra punkter har utskottet genom sin skrivning försökt göra övergången till de nya reglerna så smidig som möjligt. Jag skall inte vidare gå in på detta. Jag har här endast velat lämna en kort redogörelse för de ändringar i propositionen som genom kompromissen mellan centern och socialdemokraterna har varit möjliga att genomföra och som nu utgör grunden för centerns ställningstagande i denna fråga.

Genom de vidtagna förändringarna kommer sannolikt en mycket stor del av försäkringstagarna inte att beröras av de ändrade bestämmelserna.

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

Genom de fria bottenbeloppen finns relativt goda utrymmen för en kompletteringspension, och genom särbestämmelsen får befintliga försäkringar en avdragsrätt upp till 25 000 kr. utan andra begränsningar än att A-inkomsten skall uppgå till motsvarande belopp. Detta gör att också en övervägande del av dessa försäkringar kan bestå oförändrade. Vidare innebär bibehållandet av försäkringar av typ försörjningsränta alternativa möjligheter att åstadkomma ökad trygghet på ålderns dag och för efterlevande.

Vår målsättning har varit och är att inom rimliga gränser ge frihet åt den enskilde att själv avgöra hur han eller hon vill bidra till tryggheten på ålderns dag. Genom den kompromiss som träffats och med den utformning som utskottsbetänkandet nu fått tillgodoses i rätt stor utsträckning denna målsättning.

Herr talman! Jag yrkar härmed bifall till skatteutskottets hemställan i dess betänkande nr 20.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr MAGNUSSON i Borås (m):

Herr talman! Pensionsförsäkringssystem på frivillig bas har under lång tid spelat en stor roll i vårt samhälle. Många sådana försäkringar har kommit att utgöra en säker grundförsörjning för maka och barn när familjefadern gått bort. Detta system har också verksamt bidragit till att skapa trygghet på ålderdomen. Även efter ATP-systemets införande har intresset för påbyggnad och komplettering varit stort. Den frivilliga pensionen har tillfredsställt de olika behov som vi människor har, inte minst därför att vi är så olika. Utredningens försök att med sitt förslag bygga upp en likformighet mellan enskilda försäkringar och tjänstepensioner har finansministern efter remisskritiken inte kunnat fullfölja, och det tycker jag är bra.

Det torde knappast finnas någon utredning som har utsatts för så bister kritik från remissinstanser som denna. Ett förkrossande stort antal har förklarat att förslaget inte kan läggas till grund för lagstiftning. Därför är det förslag som finansministern stannat för på betydande avsnitt något annat, även om jag har anledning att rikta kritik också mot det.

Pensionsförsäkringarna bygger på principen att premierna är avdragsgilla, medan däremot förmånerna är beskattningsbara. Dock förekommer inte någon dubbelbeskattning. De avdrag som sålunda gjorts har inneburit en uppskjuten beskattning. Den ständigt fortgående inflationen och skärpningen av progressiviteten har dock medfört att det nog i allmänhet varit en dålig affär att placera pengar i pensionsförsäkringar, om man bortser från trygghetsmomentet. Det hela har fungerat bra, och genom att försäkringarna inneburit ett mycket stort sparande har de från samhällsekonomisk synpunkt varit till stor nytta. Staten har också haft en effektiv kontroll över de pengar som förvaltats av försäkringsbolagen. Utredningen har inte gjort någon beräkning av det sparandebortfall som

kommer att uppstå genom de föreslagna begränsningsreglerna. Försäkringsbolagen har under årens lopp betjänat såväl näringsliv och kommuner som staten med kapital, varför verkningarna av ett sådant bortfall kan komma att bli allvarliga.

Tyvärr har pensionsförsäkringarna i vissa fall använts på ett sätt som inte var meningen, varför enighet nåtts om att viss begränsning i avdragsrätten bör införas. Men om sättet att göra detta är vi inte helt överens.

Behandlingen av denna proposition kan inte anses tillfredsställande. Sålunda kom propositionen till kammaren först den 19 november och motionstiden utgick torsdagen den 4 december. Behandlingen i utskottet kunde därför inte påbörjas förrän fredagen den 5 december, då man avsåg att föredragning och beslut skulle komma samma dag. Emellertid sammanträdde utskottet till de mera formella besluten under lördagens förmiddag. Utskottsbetänkandet förelåg på tisdagens morgon för omedelbar justering och reservationsdag var onsdagen. Det är klart att detta är ett för stort ärende att behandla på så kort tid.

Vi rör oss här med en lagstiftning som måste vara mycket noggrant utformad, då medborgarna måste kunna lita på bestämmelserna, enär ingående av ett avtal om pensionsförsäkring omspänner en så lång tidrymd att verkningarna blir avsevärda för den enskilde. Därför är det synnerligen olyckligt om det snart måste göras ändringar i bestämmelserna. Att nu i hast genomföra en lagstiftning som innehåller betydande principiella avvikelser från vad som tidigare gällt och som medför komplikationer för såväl arbetsgivare som anställda och för enskilda försäkringstagare finner jag förkastligt.

Det kan inte heller vara lämpligt att vid sena kvällsöverläggningar försöka kompromissa och mer eller mindre på en slump genomföra bestämmelser som för den enskilde medborgaren har allvarliga verkningar, kanske för hela livet.

Mot bakgrund av dessa förhållanden har vi i en motion krävt att ärendet skall skjutas över till vårriksdagen, så att utskottet kunde ha fått tid att på ett noggrant sätt gripa in i denna mycket svåra materia. Av formella skäl lär det nu inte gå att fatta ett sådant beslut som inrymmer i vår reservation 1. Även om vår motion gjort sin tjänst genom att den har pressat socialdemokraterna till eftergifter och fått dem att gå med på ändringar i vissa avseenden, så anser jag att det med hänsyn till vad jag sagt tidigare är förkastligt med dessa under tidsnöd fattade kompromisser, där det inte går att fullt överblicka vilka verkningarna blir. Utskottsmajoriteten tror inte heller på sitt eget arbete, då man säger att man utgår från att en översyn av reglerna kommer till stånd omedelbart. Det är ju synnerligen anmärkningsvärt att man redan vid beslutet finner att en ny utredning bör komma till stånd. Det är verkligen att väl vårdslöst handskas med ett för många människor vitalt problem, vilket deras pensioneringsfråga onekligen alltid utgör.

De speciella förhållanden på personförsäkringsområdet som karakte-

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

risceras av långa, oftast flera decennier omfattande avtalstider nödvändiggör en kontinuitet i de regler som rör avtalet och dess ekonomi. Hit hör inte endast de försäkringstekniska av offentlig myndighet stadfästa grunderna för försäkringsverksamheten utan också i lika hög grad reglerna för försäkringarnas beskattning.

Det egendomliga har emellertid nu inträffat att en statlig kommitté den 20 januari 1975 framlade ett förslag i en kort presskommuniké, vari man meddelat vilka begränsningar i rätten till avdrag för pensionsförsäkringar som man i ett kommande betänkande ämnade föreslå. Avsikten var att medborgarna skulle rätta sig efter detta meddelande samt att försäkringsbolagen skulle arbeta efter dessa förutsättningar i fortsättningen.

Vi har alltså fått uppleva att en kort presskommuniké på detta sätt kommit att i realiteten bli svensk lag under nästan ett helt år, utan att riksdagen fattat något beslut härom, vilket det är meningen att vi skall göra i dag. Vi ser här ett allvarligt exempel på hur en minoritetsregering utnyttjar sin makt via utredningsväsendet. Under remisstiden har det också väckt oro och indignation hos massor av remissinstanser. Bland dem som är starkt kritiska mot retroaktiviteten återfinns LO och Folksam. Riksdagen har nu tillfälle att genom att ta avstånd från förslaget om en så långtgående retroaktivitet slå vakt om en rättsprincip, som ansetts omistlig i ett västerländskt rättssamhälle.

Jag skall nu i all korthet kommentera de olika reservationer som fru Troedsson och jag har avlämnat till betänkandet.

Beträffande tjänstepensioneringen kommer fru Troedsson att närmare redogöra för det avsnittet. Det är förvånansvärt att utskottsmajoriteten nu är beredd att ställa sig bakom en lagstiftning som innebär att sedan årtionden tillbaka gällande pensionsavtal inte bara för smågrupper utan för personal i stora affärsorganisationer, t. ex. KF och Lantbruksförbundet, inte kommer att omfattas av avdragsreglerna därför att huvudorganisation inte står bakom pensionsplanen.

Den frivilliga pensionsförsäkringen är ju till för att de speciella förhållanden som gäller för den enskilda människan skall kunna tillgodoses. Det blir därför av särskilt stort intresse att systemet ger möjlighet till den trygghet som vederbörande önskar. Det viktigaste blir då vilka personer som vederbörande vill skydda i händelse han eller hon går bort. Här har vi problemet om vem som skall skyddas med efterlevandepension. Det blir enligt vårt sätt att se de som står vederbörande närmast. Maka och barn är då självklara. Härom råder det också enighet. Men vi reservanter anser att även andra bör få finnas med inom försäkringens ram, nämligen föräldrar, syskon eller annan som varit beroende av vederbörandes försörjning. Det är ett rimligt krav, tycker vi, och det anser nog de flesta människor.

I reservationen 3 tar vi upp problemet om avdragets storlek. Med hänsyn till att pensionsförsäkringar är dyra bör det finnas någon marginal, så att även den som har starkt varierande inkomster kan utnyttja rätten

Lördagen den
13 december 1975*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

att pensionera sig. Av praktiska skäl bör en minimigräns finnas, och den bör, som många remissinstanser anser, utgöras av vissa basbelopp. Vi anser att den som har inkomst av tjänst bör ha rätt till avdrag för minst två basbelopp, och den som har inkomst av rörelse och saknar tjänstepension bör få dra av minst fyra basbelopp.

När dessa avdrag får göras endast från A-inkomst, medför det en så egendomlig konsekvens att den som är helt sysselsatt med att förvalta egna hyresfastigheter, alltså den stora grupp som uteslutande är fastighetsägare, inte får någon möjlighet att pensionera sig. Inga avdrag får ju göras från B-inkomst, vilket inkomst av fastighet är. Dessutom har vederbörande även utestängts från ATP. Det är att observera att det gäller människor i relativt blygsamma förhållanden, då de större fastighetsägarna i allmänhet har ett fastighetsbolag. Vi kräver därför i reservationen också att regeringen till vårriksdagen framlägger ett förslag som rättar till denna oriktighet.

De företagare som inte har möjlighet att under uppbyggnadstiden göra inbetalningar till pensionsförsäkring, då de satsar allt för att ytterligare utbygga och öka sin rörelse, bör rimligen liksom andra ha rätt att sörja för sin pensionering, när möjligheter härtill föreligger, även om vårt förslag om de fyra basbeloppen ger ytterligare avdragsrätt när företaget t. ex. byter ledare. Även om dispenser inte är en bra lösning, kan de användas i speciella fall. När det är fråga om försäljning eller nedläggelse av ett företag har finansministern insett att det bör tillåtas större avdrag och då gått med på att realisationsvinst kan få användas för detta ändamål intill hälften av realisationsvinsten, dock högst med sex basbelopp under en tioårsperiod.

Utskottet har visserligen något mjukat upp denna skrivning genom att säga att när det rör sig om mindre belopp bör en generösare linje väljas. Vi anser emellertid att det bör vara rätt att ta hela realisationsvinsten i anspråk, om detta erfordras för att bygga upp en pension som svarar mot jämförbara gruppers pensionsrätt. Utredningens uttalande att även företagare från början bör tänka på sin pensionering skulle allvarligt hämma småföretagens utveckling, då det är av stor vikt att företagaren använder dessa pengar som riskkapital. Många medelstora och stora företag skulle säkerligen inte ha funnits i dag, om företagarna i allmänhet hade tänkt på sin egen säkerhet framför företagets utveckling.

Tidigare har det funnits en dispensregel att avdrag kunnat medges för premier i utländskt bolag. Den försvinner nu. Vi har emellertid ansett att den bör finnas kvar. Motivet är att det stora internationella utbytet kräver att en person som t. ex. under en kortare tid är sysselsatt här i landet skall kunna upprätthålla sin pensionsförsäkring i hemlandet.

Det råder inget tvivel om att avdraget för pensionsförsäkringen har utgjort ett inkomstutjämnande instrument i vår skattelagstiftning. Man har också ansett att det så skulle vara, då våra krav på en allmän resultatutjämnning över olika år tillbakavisats med bl. a. de möjligheter som pensioneringssystemet medför. När nu den möjligheten betydligt för-

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

minskas, bör ett system för resultatutjämning med det snaraste tillskapas, vilket vi föreslår i reservationen 11.

Herr talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till reservationerna 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 11 och 12.

I detta anförande instämde herrar Ringaby, Nordgren, Nyhage och Schött (samtliga m).

Herr HÖRBERG (fp):

Herr talman! I inledningen till motionen 1975/76:157 av en grupp folktopartister med herr Mundebo som första namn understryks att pensionsförsäkringar är värdefulla både för att ge ökad ekonomisk trygghet och för att stimulera sparandet. Motionärerna noterar också med tillfredsställelse departementschefens uttalande att pensionsförsäkringsformens egentliga syfte är att "underlätta uppbyggnaden av ett tillfredsställande pensionsskydd".

Mot denna bakgrund framhåller man i motionen att reglerna för pensionsförsäkringarna dock måste utformas så, att skatteflykt motverkas, och motionärerna förklarar sig därför beredda att medverka till skärpta villkor för pensionsförsäkringar.

Propositionens beskattningsregler var emellertid enligt vår mening så snävt tilltagna att de i själva verket lade hinder i vägen för många att uppnå ett tillfredsställande pensionsskydd. Det var därför nödvändigt att i utskottsarbetet försöka åstadkomma vissa liberaliseringar i begränsningsreglerna utan att för den skull motverka ett av propositionens syften, nämligen att motverka skatteflykt.

Den överenskommelse som nu föreligger i skatteutskottets betänkande 1975/76:20 stöds av en majoritet bestående av folkpartiet, centerpartiet och socialdemokraterna. Endast på två punkter har jag ansett mig ha anledning till reservationer.

Reservationen 4 om begränsning av premieavdragsrätten vid beskattningen är föranledd dels av att nästan alla så att säga tunga remissinstanser förordat ett basbeloppsanknutet avdrag, dels av att avdraget med utskottscompromissens lösning enligt vår mening blir för litet.

Att basbeloppsanknutet avdrag torde vara att föredra synes uppenbart i ett läge med snabba penningvärdeförändringar, vilka givetvis medför att ett avdrag i kronor snabbt urholkas. Därtill kommer att basbeloppet i detta sammanhang är ett närmast idealiskt tal, då det till hela sin konstruktion just är uppbyggt för att fungera i pensions-sammanhang. Som bekant utgör det underlag för såväl folkpensionen som ATP.

Att vi stannat för ett avdrag vid enskild pensionsförsäkring av högst två basbelopp för alla med A-inkomst beror främst därpå, att vi anser att *alla* medborgare skall ha samma pensionsavdragsrätt. För oss ter det sig ojämnt och obegripligt att man kan anse det rimligt att medge t. ex. en inkomsttagare med 80 000 kr. avdragsrätt upp till 8 000 kr., medan en med 160 000 kr. får dra av upp till 16 000 kr. Båda kan ha samma

intresse av att på egen bekostnad pensionera sig tre år i förtid med samma pensionsnivå. Ojämligheten i avdragsrätt kan försvåra en sådan lösning för den som endast får dra av 8 000 kr. Inte heller kan det anses vara större skatteflykt om 80 000-kronorspersonen betalar 16 000 kr. i årspremie än om 160 000-kronorspersonen gör det.

Det kan åberopas ytterligare skäl för vårt val av två basbelopps avdragsrätt för alla med A-inkomst, men det anförda får räcka för att motivera yrkandet om bifall till reservationen 4.

Reservationen 10 om ikraftträdandet av den nya lagen reagerar mot den retroaktivitet som följer av utskottsmajoritetens förslag. Folkpartiet har alltid hävdad principen att en lag inte skall få stiftas med tidigare ikraftträdande än datum för lagbeslutet. Om risk finns för hamstring eller för annat missbruk av äldre lagstiftning just under tiden före en ny lags ikraftträdande, kan riksdagsbeslutet och författningens utgivning samordnas till samma datum. Åtgärder i den riktningen har vidtagits tidigare, t. ex. vid skärpning av alkoholbeskattningen. Det hade varit helt möjligt att förbereda dagens beslut så, att ett ikraftträdande kunde ske i dag.

Retroaktivitet i lagstiftningen föreligger då en åtgärd, som fullt lagenligt vidtogs t. ex. i våras, genom ett lagbeslut i dag plötsligt blir straffbar. En helt annan sak är det att – såsom föreslås i detta betänkande – besluta om en ändring i skattelagstiftningen, t. ex. beträffande avdragsrättens storlek vid 1977 års taxering. Visserligen kan då vissa äldre försäkringsavtal behöva ändras fr. o. m. inkomståret 1976, därför att de skattemässiga förutsättningarna för framtiden blir annorlunda, men sådan anpassning av äldre avtal till nya lagar innebär inte att lagstiftningen i sig själv är retroaktiv. För att undvika alltför stor ändringsfrekvens i beståndet av äldre försäkringar har dessutom ett belopp på 25 000 kr. medgivits såsom avdragbart. Det är en tanke som jag anslutit mig till i reservationen 10, med den skillnaden gentemot majoritetens uppfattning att 25 000 kr. blir enligt mitt yrkande avdragsgillt för alla försäkringar som tecknats före lagens ikraftträdande. Enligt majoritetens förslag skall ju denna gräns gälla retroaktivt från den 20 januari 1975.

Med detta ber jag att få yrka bifall till reservationen 10.

Beträffande tjänstepensionsproblemet slutligen föreslår utskottsmajoriteten, i vilken jag ingår, "att riksdagen – – i skrivelse till regeringen begär prövning av möjligheterna att tillgodose önskemålen om bibehållen avdragsrätt för pensionsåtaganden, som innebär mindre avvikelser från allmän pensionsplan". För att förkorta debatten vill jag endast uttala förhoppningen att finansdepartementet skall ha vänligheten att läsa mitt särskilda yttrande vid betänkandet, s. 78. Jag framför där vissa tankar om möjliga förenklingar när det gäller tolkning av vad som hör till allmän pensionsplan och förordar att stort förtroende därvid visas de fackliga löntagarorganisationerna och deras resp. arbetsgivare.

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! För ett par dagar sedan sade jag här i kammaren att jag å utskottets vägnar med en viss vånda kunde tillstyrka en av regeringens propositioner.

Det är med så mycket större tillfredsställelse som jag i dag kan säga att jag å utskottsmajoritetens vägnar hälsar den nu aktuella propositionen som ett mycket bra förslag. Vi tycker att det är bra därför att det kommer till rätta med ett svårt problem, där avvägningen mellan att uppmuntra till rimliga pensioner är den ena sidan och att förhindra skatteflykt är den andra sidan. Vi tror att det är löst på ett tillfredsställande sätt.

Visserligen har utskottet på en del punkter ändrat på propositionens förslag. Men jag vågar ändå säga att huvuddragen i allt väsentligt tillstyrkts av utskottet. Man har tvättat bort några skönhetsfläckar, och ändringarna är f. ö. ett resultat av en kompromiss för att få ett så brett underlag som möjligt för denna viktiga lagstiftning, som berör en så stor del av svenska folket och som dessutom är så tekniskt komplicerad.

I förhållande till nuläget innebär givetvis propositionens och utskottets förslag väsentliga inskränkningar, inskränkningar som varit helt nödvändiga med tanke på hur avdragen för pensionsförsäkringspremier använts under senare år. Det har i många fall i första hand inte varit fråga om att ordna en pensionering, utan en fråga om att undgå skatt på höga inkomster. I de flesta fall har det givetvis rört sig om uppskjuten skatt eller progressionsutjämning, men det har också förekommit upprörande fall där vederbörande, exempelvis genom utflyttning från landet, skaffat sig en varaktig skatteförmån. Samtidigt som jag säger detta, är jag angelägen att understryka att det stora antalet medborgare här i landet inte avsatt större del av sin inkomst till pensioner än som motsvarar en rimlig pensionsnivå. Detta gäller då alla med normala tjänstepensioner, men också alla andra yrkesutövare som saknat denna förmån och därför genom privat pensionsförsäkring fått skaffa sig ett pensionsskydd samt därigenom tvingats schavottera i taxeringslängderna med ett högt allmänt avdrag.

Jag tycker alltså att propositionen lyckats rätt väl i sin avvägning när den tillåtit alla en tjänstepensionsnivå som i dag är allmänt vedertagen mellan arbetsmarknadens parter och som samtidigt givit alla som saknar den pensionsnivån rätt att få avdrag för premier som på annat sätt ger motsvarande förmån. Det betyder alltså med något litet undantag ett så gott som absolut stopp för alla engångsinbetalningar. Jag hälsar också med tillfredsställelse propositionens löfte att överenskommelserna i de dubbelbeskattningsavtal som finns skall ändras så att till utlandet flyktande svenskar också får betala skatt här för pensioner, vilkas premier de fått avdrag för här.

Den nu föreslagna lagstiftningen har fått en viss retroaktiv verkan. Utskottet delar propositionens ståndpunkt att detta inte kan undgås i ett läge, då nästan ett helt år annars har kunnat användas till att skaffa opåkallade skattefördelar. Retroaktivitetens verkningar har också mild-

rats avsevärt av att livförsäkringsskattekommittén den 20 januari det här året gick ut med ett meddelande, i vilket man talade om vilka begränsningsregler man tänkte föreslå. Det är från detta datum som begränsningsreglerna för avdragsrätten skall börja gälla. Propositionen har dock på någon punkt skärpt livförsäkringsskattekommitténs förslag.

Utskottet har i denna kompromiss funnit det skäligt att ändra på propositionens förslag så att bästa möjliga samstämmighet uppnås med livförsäkringsskattekommitténs kommuniké. Detta är förklaringen till att utskottet beslutat föreslå en 10-procentig ökning av avdragsmöjligheten för den som i dag är över 50 år och saknar planpension.

Utskottsmajoriteten kan dock inte sträcka sig så långt i fråga om avskaffandet av retroaktiviteten som herr Magnusson i Borås och fru Troedsson vill göra och som herr Magnusson här har pläderat för, nämligen att alla som tecknat försäkringar intill den 13 december skulle få dessa godkända. Enligt utskottets uppfattning skulle det vara en mycket stor orättvisa mot dem som lojalt följt livförsäkringsskattekommitténs kommuniké, om de nu plötsligt skulle upptäcka att de som inte gjort det får större förmåner. Jag är inte säker på att reservanterna har rätt när de påstår att det skulle vara få fall där man inte följt rekommendationerna, utan jag tror att det är en anseelig mängd som preliminärt har tecknat försäkringar i avvaktan på dagens beslut. Skulle reservanterna till äventyrs ha rätt i att det bara rör sig om något enstaka fall, så är ju heller ingen större skada skedd för någon om utskottets förslag blir riksdagens beslut.

Herr Hörbergs yrkande innebär ju en beloppsbegränsning, men f. ö. anser jag att samma argumentering är giltig som i herr Magnussons fall.

Reservationen 1, som herr Magnusson av tekniska skäl inte yrkade bifall till, gäller uppskov med behandlingen av propositionen till ett senare tillfälle. Jag kan förstå herr Magnussons anmärkningar mot att utskottet tvingats arbeta under så hård tidspress som varit fallet. Jag tycker ändå att det är fel att använda så kraftiga ord som reservanterna har gjort, när man säger att det är en lagstiftningsprodukt som hafsats fram. Det tycker jag är att gå för långt. Dessutom anser jag att jag behöver rätta herr Magnusson något i fråga om tidsschemat. Utskottet behandlade propositionen långt innan motionstiden hade gått ut. Detsamma gäller alla skrivelser som hade inkommit före motionstidens utgång. Utskottet har uppvaktats av alla möjliga organisationer, det har varit en hearing för utskottsledamöterna, och dessutom förelåg enligt löfte utskottets betänkande i måndags kväll kl. 17 och inte i tisdags morse, som herr Magnusson sade.

Visst finns det problem som inte är slutgiltigt lösta och som inte heller skulle ha blivit det under andra tidsförhållanden, då först erfarenheterna kan avgöra hur de skall lösas, och visst har många frågor blivit dispensfall. Men jag är övertygad om att de hade blivit det under andra tidsfaktorer också. Den produkt som överlämnats av utskottet är inte ett slarvigt arbete, utan ser ut på ett sätt som är vanligt när komplicerade ärenden avgörs.

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

Herr Magnusson har heller aldrig försökt belysa vad som skulle hända vid ett uppskov. Det är på sin plats att tala om det. Vi är alla på det klara med att retroaktiviteten från den 20 januari 1975 är omöjlig att upprätthålla om man kommer in ett stycke på taxeringsåret 1976. Vart skulle förtroendet för myndigheter och försäkringsbolag ta vägen hos alla dem som lojalt följt livförsäkringsskattekommitténs rekommendationer, om det plötsligt skulle bli fritt fram med avdrag för alla slags försäkringar åtminstone det här året? Förmodligen skulle då de veckor som är kvar på 1975 och månaderna under 1976 innan beslut hinner fattas komma att bli de stora pensionsförsäkringspremiernas tidevarv. Antingen har reservanterna en annan syn på utvecklingen än majoriteten eller också är reservanternas uppslutning bakom bekämpandet av den legala skatteflykten bara en läpparnas bekännelse.

Efter det här mera principiella resonemanget vill jag övergå till att något beröra olika detaljer i utskottsförslaget och reservationerna.

I fråga om kretsen av förmånstagare hade propositionen rensat bort alla andra än efterlevande make och barn under 20 år. Utskottet har här gjort vissa uppmjukande ändringar, så att man tillåtit den s. k. försörjningsrättan att vara kvar i vissa fall, nämligen då det gäller make och barn under begränsade förhållanden. Även om det kan diskuteras huruvida en sådan försäkringsform hör hemma bland pensionsförsäkringar har vi gjort på detta sätt. Det skall dock poängteras att premien för försörjningsrättan givetvis måste rymmas inom de generella avdragen, varför en sådan ränta beskär möjligheterna till andra kompletteringspensioner.

En ytterligare utökning av förmånstagarkretsen, som herr Magnusson i Borås vill göra, kan utskottsmajoriteten inte gå med på, då man därigenom ytterligare skulle fjärma sig en bra bit från pensionsförsäkringsbegreppet. Det reservanterna föreslår uppfattar i varje fall jag nästan som livförsäkringar eller kapitalförsäkringar med olika förmånstagare men med avdragsrätt, vilket aldrig har förekommit.

Som jag tidigare nämnt har utskottet kommit fram till att de av regeringen föreslagna kvantitativa begränsningarna är riktigt avvägda, dvs. man får rätt till planpension med kompletteringsavdrag uppgående till 10 % av inkomsten, som herr Josefson tidigare redogjort för, och för dem som saknar planpension skulle det bli ett sammanlagt avdrag av 30 %. Utskottet har dock av organisationer både inom och utom försäkringsbranschen övertygats om att ett något mindre bottenbelopp borde införas som ej är exakt anknutet till inkomsten. Detta skulle möjliggöra att *ingångna pensionsavtal kan fortsätta även om normala inkomster inte skulle intjänas ett eller annat år. Vidare skulle man med ett sådant här bottenbelopp vinna en del administrativa fördelar för både myndigheter och försäkringsbolag.*

Det har naturligtvis varit svårt att enas om var det där bottenbeloppet skulle ligga. Ingen av parterna är kanske helt nöjd. Det går inte att säga om beloppsgränsen vid 7 000 kr. per år och ett något högre belopp för

dem som har inkomst av jordbruk eller rörelse är det rätta, men det är vad kompromissen har slutat på. Sedan kan var och en tycka att det är för mycket eller för litet – en kompromiss är ändå en kompromiss.

Med detta grundbelopp, som redan vid ej alltför stora inkomster ändå skulle ha utgått enligt huvudregeln, anser sig inte utskottsmajoriteten ha gjort några principiella avvikelser från propositionen. Och när det gäller den överförsäkring som kan komma till stånd vid låga inkomster menar utskottet att det rör sig om så små belopp att den inte har någon större inverkan i skatteflyktssammanhanget.

Däremot har utskottsmajoriteten inte kunnat acceptera bottenbelopp av den storleksordning som krävs i vissa motioner. Såväl herr Magnusson i Borås och fru Troedsson som herr Hörberg kräver att två basbelopp alltid skall vara ett bottenbelopp, eller nära 20 000 kr. i avdrag i dagsläget utöver vad som medges om planpension finns. Därutöver föreslår de förstnämnda lika mycket till för jordbrukare och rörelseidkare. Utskottsmajoriteten anser att sådana bottenavdrag helt strider mot systemet med en huvudregel att pensionen skall sättas i relation till inkomsten. Det skulle betyda att avdragen för pensionsförsäkringar i flertalet fall för vanliga småföretagare skulle sluka hela nettoinkomsten och för många andra innebära kraftig överpensionering.

Utskottet har haft förståelse för motioner och framställningar om att det vid ojämnheter i A-inkomsten skall vara möjligt att förskjuta avdraget ett år, och på den punkten har alltså en mindre ändring av propositionen skett. Däremot har utskottet ingen som helst förståelse för kraven från herr Magnusson i Borås och fru Troedsson att man för företagare och jordbrukare skulle ha liksom en bank av 30 % av den årliga inkomsten att ta i anspråk under livstiden när det behövdes för att få avdrag. En sådan historia har vi aldrig kunnat acceptera, och en pension av detta slag, byggd på en livstidsinkomst eller 30-årig inkomst, anser utskottet inte bara orättvis utan helt enkelt omöjlig att genomföra i ett pensionsförsäkringssystem.

Rättvisekravet att nå likställighet med planpensioner förstår vi inte heller riktigt i detta fall. Jag tror att det enda som skulle uppnås med den här försäkringsformen vore en ny form av konsolideringsmöjlighet för företagare.

Enligt lagtexten i propositionen kan företagare som avyttrar sin rörelse få efter dispens använda mera än huvudregelns procentsats av vinst som uppstår vid försäljningen om pensionsfrågan inte är tillfredsställande ordnad. I reglerna för dispensgivningen står att aldrig mera än 50 % av inkomsten skall få användas till pensionspremier med avdrag. Utskottet har funnit att när det rör sig om skäligen små avyttringsvinster skall mera än hälften få användas. Vi inom utskottsmajoriteten har inte velat sätta någon absolut gräns för vad som skall betraktas som mindre vinster, då vi anser att alla omständigheter här måste sammanvägas, och vi har lagt gränsdragningen helt i dispensgivarens hand.

Också på denna punkt har herr Magnusson i Borås och fru Troedsson

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

reserverat sig för en annan skrivning. Skillnaden i förhållande till utskottsmajoriteten är hårfin, men för säkerhets skull yrkar jag ändå avslag på den av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson föreslagna skrivningen.

Jag skulle vidare vilja säga att när herr Magnusson i Borås vill dra en rättvisans lag för de företagare som inte pensionsförsäkrat sig tillräckligt under sin aktiva tid utan sparar allt mot slutet och menar att de skall bli likställda med andra så har jag ingenting emot det resonemanget. Men om de skulle få ta hela inkomsten även vid stora vinster betyder det att man skapar en väldig orättvisa i stället, för det innebär ju att den som försäkrat sig under livstiden bara har fått försäkra sig intill 30 %, medan den som tar ut alltsammans på en gång mot slutet skulle kunna ta ut 100 % av vinsten under en tioårsperiod intill de 60 basbelopp som det här är fråga om. Det är alltså att skaffa dem som spar sin pensionsutbetalning tills de upphör med rörelsen en oförtjänt favör. Även 50-procentsregeln ger dem en oförtjänt favör enligt min uppfattning, men det har accepterats. Och gäller det små saker har vi som sagt accepterat att gå ett stycke längre – kanske väsentligt längre än till hälften.

I reservationen 7 tar herr Magnusson i Borås och fru Troedsson upp frågan om avdragsrätt för pensionsförsäkringar i utländska bolag. Propositionen föreslår att nu gällande dispensrätt för de här utländska försäkringarna skall utgå, medan reservanterna vill ha kvar denna möjlighet. Utskottsmajoriteten anser att om avdragsrätt skulle föreligga här, så finns det knappast någon samstämmighet mellan avdragsrätt för premierna och utfallen pension i alla de fall där vederbörande bosätter sig utomlands. Då hjälper det inte med propositionens löfte om uppsägning av dubbelbeskattningsavtal o. d. Det främsta skälet för att inte gå med på detta krav är dock att utländskt försäkringsbolag knappast kan uppfylla de krav som ställs för en framtida pensionsförsäkring.

Frågan om tjänstepensioneringen kommer andra ledamöter av utskottet att ta upp, men för sammanhangets skull vill jag erinra om att träffade äldre avtal får fortsätta, medan propositionen föreslår att privata pensionsförsäkringar måste upphöra till den del premien överstiger det nya avdragsutrymmet. Utskottet har inte funnit detta vara helt rättvist, och man har också kommit fram till att försäkringstagare som för många år sedan tecknade pensionsförsäkringar skulle kunna lida en del förluster på de gångna åren, då inte alltid en försäkring som ej fullföljs återbetalas eller omändras till sitt fulla värde. Utskottet har därför föreslagit att även enskilda pensionsförsäkringar tecknade före den 20 januari 1975 får fortsätta med skatteavdrag upp till 25 000 kr. per år även om inte utrymme därtill finns inom de nya beloppsgränserna. Man får inte utnyttja både detta och de nya gränserna, men intill de nya gränserna får man gå upp till 25 000 kr. Herr Hörberg vill öka på förmånerna genom att tillåta detta 25 000-kronorsavdrag på försäkringar som tecknats fram till i dag.

Lördagen den
13 december 1975*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

Jag åberopar vad jag sagt tidigare, att utskottsmajoriteten inte kan acceptera att de skall gynnas som struntat i livförsäkringsskattekommitténs meddelande framför dem som lojalt anpassat sig. Herr Hörbergs tal om retroaktivitet, så att de som inte har anpassat sig skulle få den här fördelen, mister därmed något av sin styrka. Jag anser att man måste slå vakt om dem som lojalt rättat sig efter livförsäkringsskattekommitténs meddelande. Att herr Magnusson i Borås och fru Troedsson vill gå ett stycke längre hör liksom till dagens bild, men ett bifall till deras reservation om fullständig avdragsrätt för alla pensionsförsäkringar intill den 13 december skulle göra ett mycket märkligt intryck i fråga om rättvisa och, som jag ser det, öppna oanade skatteflyktmöjligheter.

Utskottet är enigt med reservanterna i en bedömning av att pensionsförsäkringsavdragen har använts i inkomstutjämnande syfte och att den möjligheten i stort sett försvinner i och med de begränsningsregler som nu genomförs. Utskottet anför dock för sin del att det knappast är behövt att nu hos regeringen begära ersättning för denna förlorade förmån. Företagsskatteberedningen undersöker ju redan möjligheterna för företagen, och det är ändå den gruppen som har de ojämnaste inkomsterna. Vidare finns möjligheter att använda reglerna om ackumulerad inkomst. I vissa fall kan skogskonto också användas. Men för den stora gruppen med inkomst av tjänst finns givetvis inte några större utjämningsmöjligheter. I det avseendet berör emellertid herr Magnusson en mycket viktig princip i svensk skattelagstiftning, nämligen den om beskattningsårets slutenhet. Den frågan tycker jag inte hör hemma i detta sammanhang, utan den bör behandlas när vi tar ställning till 1972 års skatteutrednings slutprodukt.

Till sist behandlas också i skatteutskottets betänkande några motioner från allmänna motionstiden rörande det s. k. försäkringsavdraget. Utskottet pekar på att två utredningar f. n. sysslar med dessa frågor, dels livförsäkringsskattekommittén i sitt fortsatta arbete, dels 1972 års skatteutredning med dess översyn av avdragsreglerna i stort. Då förslag kan komma att framläggas relativt snabbt vill utskottsmajoriteten inte vara med om någon skrivning till regeringen med begäran om indexuppräknings av detta avdrag, utan utskottet anser att motionerna bör avslås utan något ställningstagande i sak.

Herr talman! Jag sade nyss att frågan om tjänstepensionerna kommer att behandlas i annat sammanhang, men jag vet att en annan fråga inte kommer att behandlas då, och därför vill jag ta upp den nu.

Jag är medveten om att fåmansbolagens delägare utgör ett undantag från regeln att tjänstepensionsförsäkringar som tecknats under 1975 skall äga giltighet, även om de överstiger de nya regler som nu är föreslagna. Å andra sidan kan man inte jämföra fåmansbolagens delägare med vanliga anställda. Det är en fiktion som man försöker skapa om ett anställningsförhållande, när man, själv eller tillsammans med några andra delägare, kan komma överens om hur stor lönen skall vara eller om vinsten skall tas ut genom pensioner eller på annat sätt. Utskottet har i alla fall gjort

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

ett tillmötesgående så till vida att man tillåter företaget att göra avdrag motsvarande 30 % av lönen, dock först efter dispensmedgivande från riksskatteverket. Och vid den dispensgivningen och prövningen skall hänsyn tas till den anställde/delägarens totala pensionsskydd. Det går naturligtvis inte att ge dispens i ett sådant läge, om vederbörande tidigare har tecknat så stora pensionsförsäkringar att han redan har ett tillfredsställande pensionsskydd och nu kan använda dessa 30 % för att exempelvis lägga ut en försörjningsränta till andra som inte hör hemma vare sig i denna eller i någon annan kategori. Det är inte så det skall tolkas. Prövningen måste ske på sådant sätt att dessa 30 % skall användas på ungefär samma sätt som när det gäller vanliga tjänstepensioner. Där skall det ske en anpassning. Men eftersom det kan vara svårt att få exakt likhet har man alltså velat tillmötesgå dem på det här sättet att genom dispens ändå kunna ta sådana försäkringar som avviker något från de vanliga tjänstepensioner man använt sig av för andra löntagare.

Det har nu gjorts gällande att tiotusentals försäkringar på de mest skiftande villkor har tecknats sedan den 24 april – som enligt propositionen är stupstocken för denna typ av försäkringar – och att riksskatteverket inte skulle ha någon möjlighet att klara av alla de dispensansökningar som beräknas inkomma till dess taxeringsarbetet börjar nästa år. Utskottet har inte fått några officiella uppgifter om att det förhåller sig på det sättet. Om fåmansbolagen har tecknat en mängd försäkringar som inte överensstämmer med vad man tänkt sig i livförsäkringskattekommittén – som ändå gjort en sammankoppling av alla förmånerna på tjänstepensionssidan och andra privata försäkringar – så är detta kanske ägnat att förvåna. Men om det verkligen förhåller sig så vore det önskvärt att riksskatteverket kunde använda en något enklare form av dispenser än tidigare, så att dessa frågor kan klaras av under taxeringsarbetets gång nästa år. Utskottet är hur som helst inte berett att i dag föreslå några ändringar i det förslag som överlämnats till riksdagen. Men utskottet vill samtidigt påpeka att händelseförloppet noggrant skall följas, och om erfarenheterna visar att ändringar är erforderliga, så förutsätter utskottet att sådana ändringar görs ganska snabbt.

Herr talman! Med det anförda ber jag att i likhet med herr Josefson få yrka bifall till skatteutskottets hemställan i utskottets betänkande nr 20.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wårnberg frågade vad som skulle hända om vi i dag fastställde att den lag vi här diskuterar skall gälla från det ögonblick då den lagstiftande församlingen fattar sitt beslut. Han frågade också vad som skulle hända om riksdagen beslöt att lagen måste ses över litet grundligare. Men herr Wårnberg förklarade själv att det system vi hittills haft har fungerat ganska bra, frånsatt de avarter som vi är överens om har förekommit och som jag tycker att vi skall sätta stopp för. Vi har ju sett att försäkringsbolagen visat utomordentligt stor återhållsamhet

under den gångna tiden och jag är övertygad om att de inte skulle tillåta sådant som herr Wårnberg och jag betraktar som skatteflykt. Men det väsentliga här måste vara att slå vakt om den lagstiftning vi har här i landet, så att medborgarna kan lita på att den lag vi i dag har gäller så länge som riksdagen inte har fattat något annat beslut.

Det är ju närmast en kuriositet att man nu skulle säga, att de människor som följt lagen har varit illojala, medan de som handlat på annat sätt har varit lojala. Nu skall jag emellertid inte tvista om detta, ty det kan vara bra att hela systemet har fungerat. Det visar bara att människorna här i landet är ytterligt återhållsamma.

Men sedan vill jag ställa den frågan till herr Wårnberg: Skall det vara så i fortsättningen här i landet att människor inte skall kunna lita på att den lag som Sveriges riksdag en gång har antagit gäller så länge som den lagstiftande församlingen inte har fattat beslut om något annat?

Herr HÖRBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! När utskottets värderade ordförande säger att ett kompletteringsavdrag för enskild pension på upp till två basbelopp är för stort – det skulle kunna ge överpensionering, ansåg han – glömmer han nog de fall där t. ex. löntagare eller rörelseidkare relativt sent bestämmer sig för t. ex. att pensionera sig ett par tre år i förtid. I sådana fall behövs möjlighet till rätt stora premieavdrag under få år. Och 20 000 kr., som två basbelopp innebär, är inte ett speciellt stort avdrag.

Folkpartiet anser att lagar som vi stiftar här så långt möjligt skall ge individen valfrihet. Det gäller i andra sammanhang och också beträffande denna lag. Vi här i riksdagen skall inte säga exempelvis: Du som har 160 000 kr. i årsinkomst kan få förtidspensionera dig med en viss pensionsnivå, men du som bara har 80 000 kr. behöver inte så mycket. En sådan lag har, tycker jag, prägeln av ett visst förmynderskap över medborgarna. Det är inte vad vi önskar. En lag bör ge alla medborgare lika möjlighet att ordna sin ekonomi.

När det sedan gäller retroaktiviteten, som ordföranden också berörde, bemötte jag redan i mitt inledningsanförande i stort sett vad utskottsordföranden sade. Jag behöver inte nu upprepa min argumentering för ställningstagandet i min reservation nr 10.

Herr JOSEFSON (c) kort genmäle:

Herr talman! Frågan om tidpunkten för den nya lagens ikraftträdande har berörts i samtliga inlägg. Jag skall gärna erkänna att det är en av de svåraste frågorna att ta ställning till. För mig har det avgörande varit – när jag accepterat att den skulle träda i kraft omedelbart efter den 20 januari – att försäkringsbolagen lojalt respekterat de regler som framlades i kommittén den 20 januari. Om det är riktigt att försäkringsbolagen, såsom det uttalas i propositionen, lojalt har följt den rekommendationen har det egentligen inte begåtts någon orättvisa. Om detta är helt riktigt kan det endast vara fråga om undantagsfall, som skulle bli orättvist

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

behandlade. Har å andra sidan en del försäkringar tecknats till väsentligt högre belopp anser jag att det skulle vara en direkt orättvisa mot både försäkringsbolag och de enskilda som har följt rekommendationen om man flyttade fram ikraftträdandet till i dag.

Vi vet att försäkringsbolagen har varit så pass måna om att följa rekommendationen att de utfärdat särskilda blanketter för uträkning av premieutrymmet enligt de bestämmelser som presenterades. För att inte svika den grupp som följt rekommendationen bör man, anser jag, acceptera ett ikraftträdande omedelbart efter den 20 januari.

När utredningen nu har gjort en sådan här rekommendation – det kan vara diskutabelt om en utredning skall göra det eller inte, men det har skett – och den rekommendationen har följts, anser jag det självklart att vederbörande försäkringstagare skall ha avdrag för premien under 1975. Det har vi från centern framfört i motionen, och det har utskottet accepterat.

Detta är bakgrunden till mitt ställningstagande i denna fråga.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Magnusson i Borås hörde fel om han trodde att jag sade att det nuvarande systemet har fungerat bra i allo. Det anser jag att det inte har gjort. Jag sade att det fungerat bra i de flesta fall men att det finns vissa som har utnyttjat detta system för att få otillbörliga skattefördelar. För att inte dessa skulle få ytterligare ett år på sig att utnyttja systemet för sådana otillbörliga skattefördelar, framför allt genom engångsinbetalning – som egentligen inte har mycket med pensionsplan-systemet att skaffa –, anser jag att man måste göra någonting nu. Om herr Magnussons uppskovsförslag hade segrat hade vi fått en hel rad nya stora inbetalningar, som inte varit berättigade ur pensionsändamålssynpunkt utan endast hade en uppgift – att uppskjuta skatten till ett senare tillfälle och givetvis att minska progressionen.

Sedan är det fråga om man skall ha retroaktivitet i någon lagstiftning eller inte. Jag delar uppfattningen hos dem som säger att vi i så få fall som möjligt bör ha retroaktivitet, men att retroaktivitet inte helt kan undvikas.

Jag undrar om herr Magnusson ändå inte någon gång har accepterat retroaktivitet i lagstiftningssammanhang, när han sett att det uppstått tokigheter på grund av gällande lag som snabbt måste rättas till. Innan man hunnit göra det, med den långsamma procedurordning som vi har, tar det en viss tid. Om herr Magnusson i Borås inte varit med om att genomföra någon retroaktiv lagstiftning, är han ett undantag, ty de flesta i kammaren har varit med om sådana åtgärder.

I detta fall har vi den uppfattningen att stora olägenheter skulle ha uppstått, om vi hade bevarat den nuvarande lagstiftningen. Med tanke på att livförsäkringsskattekommittén hade anvisat ett förslag, som skulle gälla från en viss tidpunkt, tycker jag inte att de formella synpunkterna borde få väga så tungt att vi inte kan genomföra en ändamålsenlig lagstiftning.

Jag vill vidare säga några ord till herr Hörberg med anledning av mitt uttalande om överförsäkring och att systemet kommer att bryta samman, om man medger avdrag med två basbelopp. Dessa två basbelopp, herr Hörberg, skall läggas på den utgående planpensionen. Det betyder att vederbörande, som redan har en relativt tillfredsställande pension ordnad, därtill skulle få lägga två avdragsgilla basbelopp. Då har man brutit mot den i betänkandet och i propositionen fastlagda principen att pension skall vara en form av uppskjuten lön. Då skall inte utan vidare den som redan har ett ganska hyggligt pensionskydd kunna göra ytterligare ett avdrag på 20 000 kr. för pensionsförsäkringspremie.

Herr MAGNUSSON i Borås (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag är tacksam för att herr Wärnberg i princip är med på att man inte skall ha någon retroaktiv lagstiftning. Jag medger att det kan finnas fall då en sådan kan framstå som speciellt nödvändig. Jag skall även erkänna att vi har varit med om ett sådant fall. Men då hade riksdagen, den lagstiftande församlingen, fattat ett beslut där man sade ifrån att utvecklingen hade gått så långt att något måste göras. Därefter lade utredningen i fråga fram sitt förslag. Det var ett specialfall där alla ansåg att förhållandena var alltför långt gångna.

Jag tror dock att statsmakterna har utomordentligt god kontroll över de avdrag som görs för pensionsförsäkringar – möjligen fränsett utlandsfallen, men vi är ju överens om att vi har stoppat dessa så långt som det över huvud taget är möjligt.

Jag skall också ta upp några frågor som jag inte hann beröra i min förra replik. Herr Wärnberg säger att vårt förslag om rätt till avdrag för pensionsförsäkringspremier med två basbelopp för den som har tjänstepension och med fyra basbelopp för den som inte har tjänstepension ger alltför stora pensioner. Men förslaget har ju tillkommit i syfte att undvika alltför många dispensfall. Riksskatteverket kommer helt säkert att bli överhopad med arbete, om det i fortsättningen skall bestämma när försäkringspremie skall få dras av eller inte, så snart den något överskrider den stipulerade gränsen. Det är nödvändigt att försöka få ett system som ger t. ex. även dem som har varierande inkomster möjlighet att inom en viss gräns något anpassa sina premier till dessa. Det är därför vi framlagt vårt förslag. Det kan inte leda till några missbruk.

Nu anser herr Wärnberg att det skulle bli fråga om alldeles för stora pensioner. Men pensionsförsäkringar är mycket dyra. Jag har av en expert fått den uppgiften att bara de nya pensionsförmåner som staten var tvungen att ge generaldirektörerna i den senaste avtalsrörelsen – dessa ligger ju utanför planen – innebar t. ex. för en generaldirektör, som i dag är 55 år och skall gå i pension vid 65 år, krav på inbetalning av inte mindre än 315 000 kr. För den generaldirektör som i dag är 60 år och som skall avgå med pension vid 65 års ålder skulle det erfordras en inbetalning för att fylla ut det nya pensionstillskott, som han fick, på inte mindre än 500 000 kr.

Vad är det då för snack om för stora inbetalningar när en liten företagare säljer sitt företag eller behöver några hundratusen kronor för att säkerställa sin pensionering? Man vet inte riktigt vad man talar om när man pekar på premiernas storlek.

Herr HÖRBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wärnberg berörde helt kort sin syn på problemet med två basbelopp som gräns, vilket jag har föreslagit, och sade bl. a. att pension med två basbelopp ovanpå planpensionen skulle bli för mycket. Men jag nämnde i mitt inlägg nyss ett exempel där det inte rörde sig om en pensionering som låg ovanpå planpensioneringen. Vi kan exempelvis tänka oss att någon vill förtidspensionera sig mellan 57 och 60 år – under de åren har man ju ingen planpension.

Det finns alltså fall då större premieavsättningar är berättigade än belopp inom den relativt snäva gräns som utskottsmajoriteten har stannat för. Jag vidhåller alltså att två basbelopp vore rimligt. Det skulle ju inte heller innebära något särdeles stort belopp i kronor räknat.

Jag förstår att herr Wärnberg inte hann att på tre minuter svara på vad jag tidigare sagt om de orättvisor som ligger i procentuell avdragsrätt, vilket ju ger högre inkomsttagare möjligheter till större avdrag än vad vanliga inkomsttagare har.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Jo, jag bemötte herr Hörbergs senaste inlägg och sade att den vedertagna principen, både i propositionen och i utskottsbetänkandet, är att pensionen är en försättning av lönen. Den är alltså tidigare intjänad men uppskjuten lön. Det betyder att pensionen alltid måste stå i relation till inkomsten. Det är således inte fråga om någon orättvisa, utan vi har godtagit principen om en viss relation till den inkomst som man har haft.

Herr Hörberg kan ju framlägga ett förslag någon annan gång, om han anser att hela detta system är tokigt och tycker att alla bara skall ha folkpension – det är ju den gamla vanliga linjen när man talar om den fullständiga rättvisan. Men än så länge har vi i alla fall den principen att pensionen är en procentuell del av uppskjuten intjänad lön. Det betyder att det egentligen inte skulle finnas något som helst bottenbelopp och personligen har jag ställt mig mycket tveksam till att gå upp så högt som till 7 000 kr. En kompromiss är naturligtvis en kompromiss, men främst av tekniska skäl har jag varit med på förslaget för att man skulle få bort smådetaljerna och slippa en administrativ omgång.

Herr Magnusson i Borås sade att det här rör sig om småbelopp. Herr Magnusson, det är så att en människa, som i dag har sin pensionsfråga ordnad, därutöver skulle få avsätta hela sin inkomst upp till 40 000 kr. till pension och under tiden kunna låna sig fram – för att leva på det, om den människan hade lust. Detta är ett orimligt förhållande. Jag måste kalla det överpensionering i allra högsta grad, om man skulle kunna avsätta hela sin inkomst ända upp till 40 000 kr. till sin pensionering.

Herr förste vice talmannen anmälde att herrar Hörberg och Magnusson i Borås anhållit att till protokollet få antecknat att de inte ägde rätt till ytterligare repliker.

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

Fru TROEDSSON (m):

Herr talmän! Skatteutskottets betänkande nr 20 innebär rätt stora förbättringar i förhållande till propositionen när det gäller de frivilliga pensionsförsäkringarna – förbättringar som i vissa avseenden sträcker sig längre åt vårt håll än vad som föreslagits i motioner från de partier som stod för kompromissen förra fredagen, det vill jag gärna medge. Tyvärr kan man inte säga detsamma i fråga om tjänstepensioneringen för oberoende arbetstagare.

Jag skall begränsa mitt inlägg till tjänstepensioneringen, men jag skulle ändå vilja göra en liten kommentar till vad herr Wärnberg sade om kraftig överpensionering. Försäkringstagarna är ju olika stora risker, och den som är en särskilt stor risk ur försäkringssynpunkt, och som alltså har det största behovet av en försäkring, kan många gånger få premier som är dubbelt så stora som för en vanlig, helt frisk försäkringstagare. Det innebär att det inom samma ram bara skulle vara möjligt för honom att få en hälften så hög pension som den fullt friske.

När det gäller tjänstepensioneringen har arbetsgivare och arbetstagare hittills fritt kunnat komma överens om villkoren. Nu föreslås att om detta resulterar i för bra villkor för de anställda – dvs. överstiger allmän pensionsplan av typ STP och ITP – skall arbetsgivare inte längre få göra fullt avdrag vid beskattningen för kostnaderna för trygghandlet. Sådana avvikelser förekommer i dag i ett mycket stort antal fall och grundas mestadels på faktiska förhållanden inom olika delar av arbetsmarknaden. Jordbrukskooperationen med något högre sjuk- och familjepension kan tas som ett exempel, de s. k. toplöneplanerna, främst inom exportindustrin, som ett annat. Inställningen i propositionen är tydligen att sådana förmåner i stort sett skall bort. Man kan inte ta bort dem för de personer som redan fått dessa löften, men inga ytterligare grupper skall kunna få dem annat än som följd av att de stora planerna förbättras.

Förslaget är så hårt knutet till generella pensionsöverenskommelser att man vid en korrekt skatterättslig behandling inte ens skulle kunna godkänna att en person som vid anställningstillfället har 27 år kvar till pensionsåldern får hel pension. Detta innebär inte bara ett utomordentligt stelbent system utan måste också ses som ett allvarligt intrång i principen om arbetsmarknadens frihet.

Nu säger sig utskottet ha förståelse för önskemålen att mindre avvikelser bör kunna godkännas vid beskattningen också i fortsättningen, men ger för tillfället upp med en suck därför att det inte kan finna någon lösning, annat än att riksdagen skriver till regeringen och ber den hitta på någonting. Samtidigt gör utskottet det kategoriska uttalandet att begränsningarna i avdragsrätten sker för att endast "verkliga pensionsbehov" skall tillgodoses med obeskattade medel.

*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

Men verkligheten är nu en gång sådan, herr talman, att alla branscher, alla företag, alla anställda inte kan passas in i en och samma läst – det är något som inte minst vi borde ha i åtanke när vi som riksdagsmän begrundar våra egna, i högsta grad specialutformade pensionsvillkor. Den enda möjlighet till dispens som föreslås för oberoende arbetstagare avser tryggande av merkostnad för förtidspension med fulla förmåner, f. ö. ett dispensförfarande som kommer att ge riksskatteverket skäppan full.

Kostnad för pensionsförsäkring skall alltså – med vissa undantag för arbetsgivare som upphör med sin verksamhet – inte få dras av med högre belopp än som behövs för att trygga åtagande enligt pensionsplan. Möjligheterna att avsätta medel till pensionsstiftelse och liknande begränsas i motsvarande mån. Samtidigt kvarstår självfallet avdragsrätten för direkt utbetalade pensioner utan någon som helst begränsning. Resultatet av detta kan bli en skattemässigt olika behandling av olika arbetsgivare. Välkonsoliderade företag kan utlova goda pensioner utan att göra motsvarande avsättningar eller premieinbetalningar. Andra, mindre välkonsoliderade företag, som av konkurrensskäl måste "hänga med", mister avdragsrätten för de överstigande förmånerna i den mån de tryggas, samtidigt som de anställda helt naturligt blir beskattade för utfallande pension i dess helhet. Det här sättet att införa ett helt nytt moment av dubbelbeskattning reagerar vi mycket bestämt emot.

Eftersom utfästelser som överstiger allmän pensionsplan inte kan säkerställas utan dubbelbeskattning för den som anställts efter den 31 december i år, torde resultatet i allmänhet bli att förmånerna bibehålls men att själva trygandet tas bort, alltså en utveckling stick i stäv mot den som under senare år mycket medvetet har eftersträvat.

Den pension som vederbörande är berättigad till kommer då att bli avdragsgill i samband med att den utbetalas. Men därmed har man också gjort ett väsentligt avsteg från vad som kan betraktas som företagsekonomiskt riktigt. Från företagsekonomisk synpunkt finns här bara en riktig metod, nämligen att kostnaden belastar det år då pensionsåtagandet görs eller ökas. Det tror jag också att företagsskatteberedningens ordförande herr Wärnberg helt håller med om.

Enligt hittillsvarande svensk beskattningsrätt har några begränsningar i princip inte uppställts i rätten för arbetsgivare och arbetstagare att träffa överenskommelse om lön. Inte heller rätten att träffa överenskommelser om pension har ifrågasatts. Likaså är det en klar frihet för av varandra oberoende parter att komma överens om fördelningen mellan lön och pension. Vi menar att denna frihet bör kvarstå.

Det enda skälet för att dra in tjänstepensioneringen i förslaget är att fåmansbolag skulle kunna ge delägare med bestämmande inflytande pensioner som inte i första hand avser att tillgodose pensioneringssyftet utan inkomstutjämnings syftet. Både propositionen och ett i detta avseende enligt utskott ställer sig bakom en utvidgning av begreppet delägare med bestämmande inflytande. För dessa delägare finns ju redan nu restriktioner för tryggande av pensionering. Utskottet är också, som herr Mag-

nusson i Borås tidigare sade, helt enigt om att alla pensioner, för vilka premieavdrag eller motsvarande förmån har åtnjutits här i landet, också skall beskattas i Sverige även om pensionstagaren flyttar utomlands.

Vi har alltså, herr talman, den inställningen att tjänstepensionering mellan oberoende arbetsgivare och arbetstagare skall lämnas utanför den föreslagna lagstiftningen. Med den inställningen slipper man också, utöver vad jag tidigare anförde, de komplikationer som inträder i samband med byte av anställning efter den 31 december i år. Betecknande är att utskottet inte har kunnat lösa dessa problem, som blir aktuella redan om ett par veckor. Det förslag som föreligger är alltså ägnat att allvarligt minska rörligheten på arbetsmarknaden. Den som har pensionsutfästelse utöver plan kan inte ens flytta inom samma koncern, om det är olika bolag inom koncernen som betalar ut pensionerna, utan att komplikationer uppstår.

Slutligen, herr talman, är vårt land litet, men det är ett land i världen. Vi kan inte avgränsa oss från omvärlden utan måste, för att bibehålla vår konkurrensförmåga och förbättra vår exportkapacitet, kunna konkurrera med andra länder om toppforskare och andra viktiga grupper. Vi vet att vi redan har svårt att kunna konkurrera med lönerna på grund av det höga skattetryck som vi har här i landet. Det vore olyckligt om vi inte heller skulle kunna erbjuda internationellt sett marknadsmässiga pensioner åt dessa nyckelkrafter utan att komplikationer skulle uppstå.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen 8 och också till de övriga reservationerna, fr. o. m. reservationen 2, med herr Magnussons i Borås och mitt namn.

Under detta anförande övertog herr talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr BERNDTSON (vpk):

Herr talman! Syftet med pensionsförsäkringar borde endast vara att tillförsäkra personer som saknar andra former av tjänstepension likvärdiga villkor med övriga. Tyvärr har systemet med pensionsförsäkringar i allt högre grad blivit ett medel för högre inkomstagare att vinna skatteförmåner. Därför är det motiverat med ändring av beskattningsreglerna härvidlag. Regeringens proposition innebär att vissa stötande inslag på detta område korrigeras, men enligt vår mening är de föreslagna åtgärderna otillräckliga. Det är exempelvis en brist att man inte är beredd att aktualisera en frivillig pensionsförsäkring i samhällets regi.

Den frågeställningen är inte ny. Livförsäkringskommittén behandlade den. I ett särskilt yttrande förespråkade ett par ledamöter att riks-försäkringsverket lämpligen kunde stå som huvudman för ett sådant pensionssystem. Bland de fördelar som skulle vinnas med ett sådant system kan nämnas en sanering av avdragsbestämmelserna, möjligheter att åstadkomma billigare premier, etc.

I motion 152 har vänsterpartiet kommunisterna föreslagit att riksdagen

Lördagen den
13 december 1975

Beskattningsreglerna för pensionsförsäkringar. m. m.

hos regeringen begär en utredning om frivillig pensionsförsäkring i samhällets regi. Skatteutskottet finner frågan intressant och medger att motionärernas förslag kan innebära avsevärda fördelar. Utskottet förklarar sig inte ha något att erinra mot att frågan övervägs, men av någon anledning kommer man till slutsatsen att den inte bör tas upp i detta sammanhang. Varför inte?

Som vi påpekat i motionen står en sådan utredning inte på något sätt hinder i vägen för att omedelbara reformer genomförs när det gäller beskattningsreglerna för pensionsförsäkringar. Regeringens förslag liksom förbättringar av dessa kan alltså antas nu, samtidigt som en utredning begärs. Tvärtemot utskottets slutsats kommer vi fram till att det är just i detta sammanhang som denna fråga bör tas upp.

Propositionen presenteras bl. a. med följande mening: "För att motverka att pensionsförsäkringar skall kunna utnyttjas i annat syfte än pensionering föreslås skärpta villkor för att försäkring skall kunna godtas som pensionsförsäkring." Propositionen innehåller förbättringar och är ett steg i rätt riktning, men möjligheter att utnyttja pensionsförsäkringarna i annat syfte än pensionering kvarstår. Det borde därför vara helt naturligt att i detta sammanhang förbereda nästa steg genom att utreda frågan om en pensionsförsäkring i samhällets regi. När utskottet finner frågan intressant och inser att fördelar skulle kunna vinnas borde man kunnat biträda motionsförslaget om en utredning. Utskottet åberopar riksförsäkringsverkets remissvar, vari anföres att det finns åtskilliga frågor att lösa inför ett sådant system. Detta bör också kunna anses tala för en utredning. Även riksförsäkringsverket har i. ö. ansett förslaget vara intressant. Svenska kommunalarbetsareförbundet stödde i sitt remissvar helt förslaget om frivilliga pensionsförsäkringar i samhällets regi.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till yrkande nr 3 i motion 152, att riksdagen hos regeringen begär utredning om frivillig pensionsförsäkring i samhällets regi.

Vi har i vpk-motionen också anfört att ytterligare åtgärder utöver propositionens förslag behövs för att minska de oacceptabla fördelarna för höginkomsttagare. Vi kan exempelvis inte finna det motiverat att avdrag för pensionsförsäkringar skall få beräknas på inkomst upp till 20 basbelopp, dvs. närmare 200 000 kr. Vi har föreslagit att avdragsrätten för premier ytterligare begränsas så att avdrag inte får beräknas på inkomst över 10 basbelopp. Detta motsvarar upp emot 100 000 kr., och det borde vara fullt tillräckligt.

Förslag om sådan begränsning med följande lagtext delas nu ut till kammararens ledamöter, och jag ber att få yrka bifall till detta:

"att riksdagen beslutar att 46 § 2 mom. kommunalskattelagen, såvitt nu är i fråga, skall ha följande lydelse

46 §

2 mom. I hemortskommunen --- den skattskyldige.

Har skattskyldig --- eller underhållsbidraget.

Därest skattskyldig --- nämnda tid.

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

Avdrag för --- 18 år.

Avdrag för avgift som avses i första stycket 6) får ej överstiga den skattskyldiges A-inkomst för beskattningsåret eller året närmast dessförrinnan och beräknas med hänsyn till storleken av sådan inkomst. Avdraget får uppgå till högst 30 procent av inkomst som hänför sig till jordbruksfastighet eller rörelse och 10 procent av övrig A-inkomst, beräknat på en sammanlagd A-inkomst av högst *tio* gånger det basbelopp som enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring bestämts för januari månad året närmast före taxeringsåret, men får i stället beräknas till högst 7 000 kronor jämte 30 procent av inkomst som hänför sig till jordbruksfastighet eller rörelse intill en sammanlagd A-inkomst av 23 000 kronor. Avdraget beräknas i sin helhet antingen på inkomst som skall upptagas till beskattning under beskattningsåret eller på inkomst året närmast dessförrinnan. Med A-inkomst avses inkomst som enligt 9 § 3 mom. andra stycket lagen (1947:576) om statlig inkomstskatt är att anse som A-inkomst.

Har skattskyldig --- femte stycket.

Oavsett föreskrifterna --- paragraf åtnjutits."

Ävenså aktualiserar vpk-motionen ett annat system för avdragen, så att dessa får samma reella betydelse för skattskyldiga med olika inkomst. 1972 års skatteutredning har i ett remissyttrande påpekat att det inte i och för sig är självklart att skattelättnader i samband med premieinbetalningar skall medges i form av avdrag vid taxeringen utan exempelvis genom avräkning från slutskatten. Det bör hållas i minnet att avdrag vid taxering alltid främst gynnar dem som har höga inkomster och missgynnar dem som har lägre inkomster. Vi är medvetna om att det kan föreligga svårigheter att rycka loss ett avdrag för omedelbar övergång till systemet med skattereduktion. Avdragsfrågorna bör givetvis lösas i sin helhet.

Alla tillgängliga uppgifter visar emellertid att med nuvarande avdragsregler gynnas personer med höga inkomster och stora förmögenheter. Vi anser därför att riksdagen hos regeringen bör begära förslag till sådan utformning av avdragen i skattesystemet att dessa får samma reella betydelse för skattskyldiga med olika inkomst, t. ex. genom övergång till avräkning från slutskatten.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen 1975/76:152 även på denna punkt.

Herr BOSTRÖM (s):

Herr talman! Jag skall i mitt inlägg ägna mig åt den del av propositionen och utskottsbetänkandet som berör tjänstepension. Jag kommer därvid också att anföra synpunkter på den vid betänkandet fogade reservationen 8 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Jag hade tänkt att inledningsvis beskriva två planpensionssystem på den privata arbetsmarknaden, nämligen ITP och SPP, men avstår därifrån

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

och hänvisar i stället till propositionen s. 54.

När det gäller att finna ett system att ändra beskattningsreglerna för tjänstepensionerna har det, som också sägs i utskottets skrivning, varit den mest svårösta frågan. Som tidigare sagts grundar sig propositionen på ett av försäkringsskattekommittén framlagt förslag. Remissinstansernas kritik mot kommitténs förslag har emellertid medfört delvis nya lösningar, framför allt i fråga om just tjänstepensionerna, i syfte att bl. a. åstadkomma ett från administrativ synpunkt mer lätthanterligt system.

För tids vinnande avstår jag också från att ta upp LSK:s förslag och begränsar mig till att redovisa att departementschefen i propositionen har föreslagit att begränsningarna riktas mot arbetsgivarens nuvarande avdragsrätt för kostnader för att trygga pensionsutfästelse. Arbetsgivare skall således få dra av kostnad för tryggnad av anställds framtida pensionering med belopp som motsvarar kostnad för att trygga pension enligt allmän pensionsplan eller därmed i förmånshänseende jämfällt pensionsåtagande. Som herr Wärnberg nämnde i sitt inlägg gäller begränsningen inte avdragsrätten för pensionslöften som lämnats t. o. m. 1975.

Ett annat undantag från begränsningen gäller arbetsgivare som upphör med sin verksamhet. Avsättningsmöjligheterna till pensionsutfästelse och till kontot Avsatt till pensioner m. m. begränsas i motsvarande mån. Vidare skall riksskatteverket enligt propositionen få möjlighet att lämna dispens för att trygga merkostnad för förtidspension med fulla förmåner.

I utskottsbetänkandet sägs vidare om de nya bestämmelserna:

”Med allmän pensionsplan menas sådana allmänna grunder för pensionering av arbetstagare eller deras efterlevande som avser tryggnad av pensionsutfästelse genom kreditförsäkring eller avsättning till pensionsstiftelse och som på arbetstagarsidan är godkända av huvudorganisation.

Om pensionsåtagande enligt allmän pensionsplan inte föreligger, skall med sådan plan likställas pensionsåtagande för pensionsförmåner som ryms inom vad som är sedvanligt enligt allmän pensionsplan i fråga om arbetstagare med motsvarande arbetsuppgifter eller hans efterlevande. Som förutsättning härför gäller att åtagandet tryggas genom pensionsförsäkring, avsättning till pensionsstiftelse eller kreditförsäkring.”

I reservationen 8 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, vilken fru Troedsson här talat för, anförs inledningsvis, att eftersom departementschefen i sitt förslag frångick livförsäkringsskattekommitténs förslag att hopkoppling skulle ske mellan tjänstepensioneringen och frivilliga pensionsförsäkringar på så sätt att likformighet i själva avdragsrätten skulle uppnås har argumenten för att dra in tjänstepensioneringen under den föreslagna omläggningen bortfallit. Reservanterna menar fortsättningsvis att departementschefen inte heller angivit några skäl varför begränsningar skulle föreslås beträffande arbetsgivares rätt till avdrag för avsättning till en framtida pensionering. Om reservanterna läser på s. 132 i propositionen finner de att departementschefen anför: ”Utgångspunkten för mina förslag i detta lagstiftningsärende är att begränsa avdragsrätten

för kostnaden för pensionering på sådant sätt att endast verkliga pensioneringsbehov får tillgodoses med obeskattade medel.”

Departementschefen säger vidare på samma sida:

”Det finns naturligtvis ett allmänt krav på rättvisa vid beskattningen, även om man inte kan gå så långt i strävan efter likformighet som kommittén har gjort. Enligt min mening tillgodoses detta krav lämpligast genom att medge arbetsgivaren avdrag för tjänstepensionskostnaderna intill vad som krävs för att uppfylla allmän pensionsplan i branschen.”

Utskottsmajoriteten delar departementschefens uppfattning, och det är därför vi gör det enligt reservanternas mening häpnadsväckande uttalandet att avdragsrätten begränsas till att endast svara mot verkliga pensioneringsbehov.

Reservanterna säger vidare att det i propositionen inte förekommer något önskemål att begränsa pensionsnivån. Nej, propositionen gäller ändrade beskattningsregler för pensionsförsäkringar och arbetsgivares kostnader för tryggnad av den anställdes pensionering.

Det är möjligt att förslaget, som departementschefen också säger i propositionen, i praktiken torde få den konsekvensen att arbetsgivarna i fortsättningen inte lämnar högre pensionslöften än vad som gäller enligt de pensionsplaner varom arbetsmarknadens parter blir överens.

I reservationen heter det: ”Den pension som vederbörande är berättigad till kommer, om inte tidigare, i vart fall alltid att bli avdragsgill i samband med att den utbetalas. Därmed har man emellertid också gjort ett väsentligt avsteg från vad som är företagsekonomiskt motiverat. En följd av detta blir givetvis att ett företag som ger längre gående löften om pensioner än vad som följer enligt allmän pensionsplan etc. inte kommer att med avdragsrätt i beskattningen kunna belasta rätt beskattningsår.”

Den del av avdraget som svarar mot allmän pensionsplan kommer att belasta rätt beskattningsår. Den överskjutande delen betraktas som direktutbetald pension och blir således avdragsgill under beskattningsåret.

När utskottet skriver att man inte bör bortse ifrån att nuvarande regler för avdrag för kostnader för anställds framtida pensionering lämnar utrymme för och i vissa fall utnyttjas för skatteflykt av betydande mått, säger reservanterna att detta är en häpnadsväckande argumentering för att föreslå begränsningar på detta område.

Jag läste i livförsäkringsskattekommitténs betänkande på s. 134 följande: ”Vidare är det inte sällan möjligt för en person, som bedöms särskilt värdefull av sin arbetsgivare, att i anställningsavtal betinga sig exceptionellt stora pensionsförmåner, eventuellt på bekostnad av lönen, även om inte ren ekonomisk intressegemenskap finns mellan parterna. Detta kan inte anses tillfredsställande från skattesynpunkt.”

Vetskapen om att denna möjlighet finns i nuvarande regler är ett tillräckligt skäl för att införa begränsningar i avdragsrätten. Reservanternas skrivning om att utskottet möjligen menar att det bl. a. med hänsyn till löneskatten och socialförsäkringsavgifter är en fördel att ge större pensioner och lägre lön är en spekulering som helt får stå för reser-

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

vanternas räkning. Jag kan i vart fall inte erinra mig att den motiveringen för begränsning förekom vid utskottsbehandlingen.

Reservanterna gör också gällande att den proposition som nu föreligger för riksdagens behandling inskränker avtalsfriheten på arbetsmarknaden i fråga om tjänstepensioner. Vad vi här om en stund skall ta ställning till är en fråga om beskattningsrätt. Det är rimligtvis inte en fråga som skall avgöras av arbetsmarknadens parter.

Jag vill härefter helt kort säga några ord om en del frågor som framkom under utskottsbehandlingen och som också anförts i reservationen 8 och det särskilda yttrande av herr Hörberg som fogats till betänkandet.

När det gäller detaljutformningen av förslaget har utskottet redan konstaterat att pensionsåtaganden som helt följer allmän pensionsplan enligt kollektivavtal inte berörs av de aktuella ändringarna. I en skrivelse från bl. a. företag, försäkringsbolag och organisationer har utskottet emellertid erfarit att det i stor utsträckning förekommer smärre avvikelser från dessa planer. Det finns exempelvis sedan länge etablerade pensionsplaner inom jordbrukskooperationen och andra företag, vilkas pensionsåtaganden nära ansluter till statens pensionsreglemente, där avtalen – som inte har karaktär av kollektivavtal – lämnar obetydligt bättre efterlevandeförmåner än ITP-planen.

Utskottet har även upplysts om att det också är relativt vanligt att arbetsgivaren tillgodoräknar tidigare tjänstgöringstid även om det inte skall ske enligt planen.

Utskottet har i sin skrivning uttalat förståelse för önskemålen att mindre betydande avvikelser av detta slag bör kunna godtas vid beskattningen även i fortsättningen. Utskottet anför att en lagstiftning av denna karaktär innebär praktiska problem, men enligt utskottets uppfattning kan frågan om vilka ändringar som anses motiverade från administrativ synpunkt naturligtvis bäst bedömas efter en tids erfarenhet av det nya systemet. Som framgår av propositionen och som också påpekats tidigare är en översyn redan planerad beträffande vissa tekniska frågor om kontoavsättningar m. m., och regeringen kommer givetvis att ha sin uppmärksamhet riktad också på de problem som utskottet berört i sitt betänkande.

Utskottet har den uppfattningen att det är av vikt att på allt sätt underlätta genomförandet av de nya reglerna och så långt möjligt förenkla uppkommande praktiska problem.

Med anledning härav föreslår utskottet att riksdagen i skrivelse till regeringen begär prövning av möjligheterna till bibehållen avdragsrätt för pensionsåtaganden som innebär mindre avvikelser från allmän pension.

Herr talman! Jag ber att få instämma i herr Wårnbergs yrkande om bifall till skatteutskottets hemställan i dess betänkande nr 20.

Fru TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Det är riktigt att utskottet uttalar förståelse för önskemålet att mindre betydande avvikelser skall kunna godkännas, men utskottet

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

säger sig inte hitta några lösningar därför att lagar och regler skulle få en alltför svävande innebörd. Man är alltså tvungen att t. v. ge upp i den frågan.

Det är vidare viktigt, som herr Boström säger, att avtalsfriheten på arbetsmarknaden i fråga om tjänstepensionering inte inskränks genom förslaget. Men herr Sträng säger ju, som herr Boström citerade, att "mitt förslag i praktiken torde få den konsekvensen att arbetsgivare i fortsättningen inte lämnar högre pensionslöften än vad som gäller enligt planer varom arbetsmarknadens organisationer blivit överens".

Tycker verkligen herr Boström att det är riktigt och önskvärt med den likriktning av pensionsutfästelserna som kan bli följden av utskottsmajoritetens förslag? Varken propositionen eller utskottsmajoritetens förslag hindrar att vilka pensioner som helst avtalas, men vad de hindrar är att arbetsgivaren tryggar sina utfästelser genom försäkring eller avsättning till pensionskonton. Tycker herr Boström att det är riktigt och önskvärt att på det viset driva fram otryggade pensionsutfästelser? Kostnaderna för sådana pensionsutfästelser kommer ju, som jag redan sagt, att bli avdragsgilla den dag pensionerna betalas ut. Tycker herr Boström verkligen att det är företagsekonomiskt riktigt att avdragsrätten därigenom kommer att unyttjas fel år? Rätt beskattningsår borde väl ändå vara det år då pensionsutfästelserna görs eller höjs.

Tycker herr Boström vidare att det är riktigt att skatteutskottet helt bortser från de dubbelbeskattningseffekter som blir följden om pensionsutfästelser utöver plan tryggas? Borde inte skatteutskottet, om något, också anlägga skatterättsliga synpunkter på den här problematiken?

Hur skall vi, herr Boström, kunna hävda oss i den internationella konkurrensen om våra möjligheter att ge tryggade pensioner åt utländsk arbetskraft allvarligt försvåras? Och hur går det med dem som flyttar mellan företag, om företagen har pensionsutfästelser utöver planen? Utskottsbetänkandet andas inga som helst förslag till lösningar på dessa problem som kommer att inställa sig redan den 1 januari nästa år.

Herr HÖRBERG (fp) kort genmäle:

Herr talman! Herr Boströms uttömmande redovisning av problemen när det gäller att tolka vad som skall anses utgöra del av allmän pensionsplan tycker jag visar att en betydande byråkrati lätt kan bli följden, om individuella dispenser skall fordras av riksskatteverket i varje enskilt fall.

I all blygsamhet vill jag upprepa min rekommendation till finansdepartementet att läsa mitt särskilda yttrande i denna fråga, där jag anför: "Såsom tolkning av vad som skall anses utgöra allmän pensionsplan eller del därav bör därför godtagas den överenskommelse, som lokal facklig organisation och berörda arbetsgivare gör, om båda tillhör centrala arbetsmarknadsorganisationer mellan vilka kollektivavtal träffats." Där finns både kompetens och ansvarskänsla.

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

Herr BOSTRÖM (s) kort genmäle:

Herr talman! Fru Troedsson räknade upp en massa frågor som jag för det första inte hann anteckna och för det andra omöjligt kan besvara på den korta tid jag har till mitt förfogande.

Fru Troedsson frågade om det var riktigt att likrikta pensionsutfästelser. Men den här frågan gäller ingen likriktning av pensionsutfästelser utan likriktning av avdragsregler. Jag skulle kunna ställa en motfråga till fru Troedsson. Den förhärskande delen av löntagarna i det här landet är anslutna till ITP och STP. De pensionsutfästelserna har tillkommit efter förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter, och jag är övertygad om att löntagarna anser att krav på högre pensionsutfästelser vore rimligt, medan arbetsgiversidan naturligtvis har en annan uppfattning.

ITP, som tillkom 1960 som en avlösning av gamla SPP i samband med ATP:s tillkomst, har successivt ändrats. Om jag inte missminner mig är det sex gånger som man fört förhandlingar och förbättrat dessa pensionsförmåner. Vad jag anser viktigt är att här har arbetsmarknadens parter varit överens om en vettig pensionsnivå. På den nivån ligger propositionen när den säger att avdragsrätten skall begränsas till att gälla allmän pensionsplan, exempelvis ITP.

Sedan vill jag säga något om dubbelbeskattningseffekten. Fru Troedsson gav ett exempel på en pension som var högre än normalpensionen och där skatten drogs av i samband med att den betalades ut. Rent företagsekonomiskt hade arbetsgivaren haft möjlighet att avsätta upp till pensionsplan inom ett år. Beträffande den återstående delen, den som jag vill kalla den direktutbetalda pensionen, kommer avdraget i samband med utbetalningen. För den totala pensionen har sålunda förelegat avdragsmöjlighet. Jag kan absolut inte finna någon form av dubbelbeskattning.

Fru TROEDSSON (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag talade om dubbelbeskattning i de fall då pensionsutfästelserna översteg plan och var tryggade. Då blir det en dubbelbeskattning, och det problemet har utskottet över huvud taget inte berört, vilket jag tycker är mycket allvarligt.

Herr Boström sade att det var omöjligt att besvara alla mina frågor på den korta tid som stod till förfogande. Jag tror att det inte hade hjälpt med tio gånger så lång tid. Dessa stora problem kvarstår nämligen olösta efter den lösningen som departementschefen och utskottsmajoriteten har valt när det gäller tjänstepensioneringen.

Herr Boström framhöll vidare att pensionsutfästelser sker genom förhandlingar. Ja visst gör de det, och successivt har man förbättrat pensionsutfästelserna över hela arbetsmarknaden. Men dessa förbättringar har i allmänhet gått till så att man har förbättrat i något avseende inom ett område. Sedan har andra områden inom arbetsmarknaden önskat motsvarande förbättringar. Denna hävstångsmekanism tas bort genom den likriktning som detta förslag – om man skall tolka statsrådet Sträng –

är ägnat att innebära. Också det är en utomordentligt allvarlig brist med utskottsbetänkandet.

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Jag har för avsikt att bemöta de tre yrkanden som herr Berndtson har framställt. Jag skall börja med den frivilliga pensionsförsäkringen i samhällets regi. Utskottsmajoriteten har i detta avseende intagit en positiv ställning och säger att det är ett intressant uppslag. Man är dock medveten om att det medför mycket stora komplikationer, och man är därför inte beredd att lösa problemet i detta sammanhang. Man vill inte begära någon utredning, eftersom man anser att frågan måste ses i hela sin vidd. Man tror inte att det går att genomföra ett blandat system. Det går inte att förena det system vi har i dag med vpk:s förslag. Några individuella försäkringar kan då helt enkelt inte finnas kvar, utan man fick tänka sig ett helt nytt utbyggt system med ATP på en högre nivå eller något liknande. Utskottet tycker, även om man har uttalat vissa sympatier för förslaget, att man i den situationen inte kan begära en jätteutredning samma dag som riksdagen bifaller en proposition med stora förändringar i nu gällande system, ett system som väl kommer att bestå, åtminstone en tid framöver. Utskottet anser alltså att man inte bör göra någon beställning i dag.

I fråga om övriga förslag är utskottet inte positivt. Jag kan hålla med herr Berndtson om att ett pensionsunderlag på tio basbelopp kan ge en tillräcklig pension, men i så fall måste vi samtidigt ge oss på att reducera pensionsnivån hos alla andra, alla de som har tjänstepensioner. ITP är i dag baserat på 20 basbelopp. Om vi inte tillät mer än tio basbelopp, skulle vi tvingas att ge oss in på de avtal som i dag finns. På den statliga och kommunala sidan är den nivån redan vedertagen. Vi anser det alltså inte möjligt att fastställa en annan nivå än den som är vedertagen i avtal mellan arbetsmarknadens parter. Man kan inte ge dem som står utanför dessa avtal sämre förmåner, utan de måste ha ungefär samma förmåner som de andra.

Samma invändning kan jag också resa mot förslaget om avräkning på slutskatten i stället för avdrag. Ett sådant system måste ju ändå samordnas med de andra system som vi har. Alla tjänstepensionsinnehavare får, oberoende av progressionsnivån, pensionsförmånen lagd ovanpå den normala inkomsten utan att behöva skatta för den. De skulle då gynnas otillbörligt i jämförelse med dem som använder sig av avdragsmöjligheten. De senare kommer i ett mycket sämre läge om de inte får göra avdrag på den nivå där inkomsten ligger.

För övrigt beskattas den utfallna pensionen en gång i tiden, och då sker det inte efter någon enhetlig taxa, utan då läggs pensionen samman med eventuella andra inkomster. Vi har en progressiv skala vid beskattningen också av pensionen, och då måste vi också ha en progressiv skala i fråga om avdragsrätten. Det föranleder mig att yrka avslag på det förslag som herr Berndtson har framfört.

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

Herr BERNDTSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Herr Wärnberg säger att utskottet har en positiv inställning till pensionsförsäkringar i samhällets regi men att han ser en rad problem som behöver lösas. Då borde han komma till den logiska slutsatsen att skall man angripa dessa problem så är det väl rimligt att företa en utredning, och det är vad vi har begärt i vår motion att riksdagen skulle beställa hos regeringen.

Vi hävdar alltså att det skulle vara en rad fördelar med ett sådant pensionssystem som vi har föreslagit. Det är tydligen också utskottet på det klara med, men man pekar samtidigt på att det finns problem som måste lösas. Jag tycker som sagt att den frågeställningen bör angripas genom att riksdagen begär en utredning.

Herr Wärnberg medger också att 20 basbelopp är mycket, och jag anser att här kan man tala om pensionsförsäkringar vilka, som propositionen säger, utnyttjats i annat syfte än pensionering. Det kan inte fylla något syfte ur pensionssynpunkt att sätta gränsen så högt. Därför anser vi det motiverat att företa den sänkning av beloppsgränsen och den ändring av avdragsreglerna som vi har föreslagit.

Då säger herr Wärnberg att det kan inte göras utan en samordning med andra avdrag. Jag vill påpeka att vi framhållit i vår motion att det kanske inte är möjligt att rycka loss ett avdrag. I motionen begärs därför att riksdagen hos regeringen skall begära förslag till sådan utformning av avdragen i skattesystemet att dessa får samma reella betydelse för alla skattskyldiga. Riksdagen skall givetvis begära förslag som omfattar även andra typer av avdrag.

Herr WÄRNBERG (s) kort genmäle:

Herr talman! Den begränsning till tio basbelopp som herr Berndtson har begärt skulle väl inte gälla de tjänstepensionsöverenskommelser som träffats mellan arbetsmarknadens parter. Så har jag inte fattat det, utan det är väl endast avdragsrätten för privata pensionsförsäkringar som herr Berndtson har givit sig på.

Vad sedan beträffar begäran om utredning anser utskottet det oriktigt att riksdagen samma dag som den beslutar om genomgripande förändringar av nuvarande system skulle säga att systemet är odugligt och att vi därför måste låta utreda ett nytt system. Det har utskottet ansett olämpligt, utan detta måste ses över i ett något större sammanhang och vid ett något senare tillfälle.

Herr BERNDTSON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Med vetskap om den tid utredningar brukar ta på sig tror jag inte det är en dag för tidigt att redan nu beställa en sådan utredning, om vi inom rimlig tid skall få ett annat system.

Fru LUNDBLAD (s):

Herr talman! Under de senaste åren har allmänhetens reaktion mot skattebrott ökat. Även olika former av undandragande av inkomst från

beskattning genom avdragsmöjligheter inom lagens gränser har ofta upplevts som orättvisa, speciellt av stora löntagargrupper som inte har haft dessa avdragsmöjligheter. De har ju främst kunnat utnyttjas av företagare och rörelseidkare.

Bl. a. har det uppmärksammats att det har förekommit mycket stora avdrag för premier för pensionsförsäkring, varigenom man väl inte i och för sig har undgått beskattning, eftersom den utbetalda pensionen beskattas i sinom tid, men i och med att vårt skattesystem är progressivt blir ju den samlade skatten betydligt mindre.

Propositionen 31, som vi behandlar här, får väl sägas vara ett försök att begränsa möjligheterna till avdrag just för premier för pensionsförsäkring. Avdragsrätten avser ju främst reell pension, dvs. en regelbunden avsättning av en del av inkomsten för att säkra framtida pension. Därför har också avdragsrätten i propositionen knutits till vissa procent av inkomsten, med ett tak som man har uttryckt i ett bestämt antal basbelopp.

Jag har förståelse för att man inom skatteutskottet har föreslagit vissa ändringar i propositionen i syfte att få så stort parlamentariskt underlag som möjligt. Men när det gäller utskottets förslag kring en begränsning av avdragsrätten tycker jag att man principiellt har avvikit på ett sådant sätt från propositionens förslag – som jag har funnit bra och faktiskt något förenklat i förhållande till det utredningsförslag som legat till grund för propositionen – att jag måste reagera något.

Personligen anser jag att utskottsmajoritetens konstruktion med möjlighet till avdrag av ett belopp i botten, utökat med viss procent av inkomsten, för stora grupper, främst jordbrukare och mindre företagare som ofta har inkomster under 30 000 kr., kan innebära att de får dra av över 50 % av inkomsten för premier för pensionsförsäkring. Ett sådant system finner jag inte riktigt.

Om detta utskottets förslag skall motiveras av att man kan ha inkomster som varierar mellan olika år, tycker jag att förslaget om en förskjutning på ett år är tillräckligt, speciellt i kombination med andra möjligheter att för beskattning fördela inkomsten på olika år.

Utöver denna punkt finns det några andra punkter där jag vill uttrycka min besvikelse över att propositionens raka linje har brutits genom den kompromiss som har träffats. Det gäller bl. a. bibehållande av försörjningsränta som pensionsförsäkring och vidare den omständigheten att man inte har uttalat sig klart beträffande möjligheten att få till stånd en statlig frivillig pensionsförsäkring, som har berörts i särskilt yttrande i utredningen och även i en motion.

Herr talman! Tiden rinner iväg snabbt, och många ledamöter önskar korta debatter. Därför skall jag inte ytterligare utveckla min talan. Jag vill här bara deklarerat att jag på de punkter, där jag har en något avvikande uppfattning, tänker markera detta genom att vid voteringen avstå från att rösta.

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsförsäkringar, m. m.*

Herr TALMANNEN: Utskottets hemställan företas till avgörande på så sätt att propositioner först ställs beträffande de frågor som berörs i reservationer till betänkandet och andra under överläggningen framställda yrkanden i anslutning till motioner som behandlats i betänkandet. Därefter företas utskottets hemställan i övrigt till avgörande i ett sammanhang.

Beträffande kretsen av förmånstagare m. m.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 beträffande kretsen av förmånstagare m. m. röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 2 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja – 278

Nej – 50

Beträffande avdrag för egen pensionsförsäkring

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 3 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, 3:o) reservationen nr 4 av herr Hörberg samt 4:o) det av herr Berndtson under överläggningen framställda yrkandet i anslutning till motionen nr 152 av herr Hermansson m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Då herr Magnusson i Borås begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen de återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

Sedan herr Hörberg begärde votering upptogs för bestämmande av kontraposition i voteringen om kontraposition i huvudvoteringen ånyo propositionerna under 3:o) och 4:o), av vilka den under 3:o) förklarades ha flertalets mening för sig.

Herr Berndtson begärde emellertid votering, varför följande voteringsproposition upplästes och godkändes:

Den som vill att kammaren till kontraposition i den votering som kommer att företagas för bestämmande av kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 beträffande avdrag för egen pensionsförsäkring antar reservationen nr 4 av herr Hörberg röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i förstnämnda votering antagit det av herr Berndtson under överläggningen framställda yrkandet i anslutning till motionen nr 152 av herr Hermansson m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Berndtson begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 34
Nej - 25
Avstår - 267

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för voteringen om kontraposition i huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 beträffande avdrag för egen pensionsförsäkring antar reservationen nr 3 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 4 av herr Hörberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hörberg begärde röst-räkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 51
Nej - 36
Avstår - 240

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition för huvudvoteringen uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 beträffande avdrag för egen pensionsförsäkring röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 245
Nej - 81
Avstår - 2

Beträffande innehållet i 46 § 2 mom. kommunalskattelagen såvitt avsåg dispensreglerna

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 beträffande innehållet i 46 § 2 mom. kommunalskattelagen såvitt avser dispensreglerna röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 277
Nej - 51

Beträffande uttalande om dispens för den som upphört med sitt jordbruk eller sin rörelse

Propositioner gavs på godkännande av dels utskottets uttalande, dels det i reservationen nr 6 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson anförda uttalandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren godkänner skatteutskottets uttalande i betänkandet nr 20 beträffande dispens för den som upphört med sitt jordbruk eller sin rörelse röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren godkänt det i reservationen nr 6 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson anförda uttalandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås be-

gärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 273
Nej - 51
Avstår - 4

Beträffande beskattning av pensionsförsäkring vid flyttning ur landet

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 7 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 beträffande beskattning av pensionsförsäkring vid flyttning ur landet röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 7 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 278
Nej - 50

Beträffande tjänstepension

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 8 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 beträffande tjänstepension röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 8 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 277
Nej - 49

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

Lördagen den
13 december 1975

*Beskattningsregler-
na för pensionsför-
säkringar, m. m.*

Beträffande ikraftträdandebestämmelserna

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) reservationen nr 9 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson samt 3:o) reservationen nr 10 av herr Hörberg, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Magnusson i Borås begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Hörberg begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 beträffande ikraftträdandebestämmelserna antar reservationen nr 9 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit reservationen nr 10 av herr Hörberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Hörberg begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 54
Nej - 34
Avstår - 238

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 beträffande ikraftträdandebestämmelserna röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 9 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 247
Nej - 52
Avstår - 28

Beträffande utredning om frivillig pensionsförsäkring i samhällets regi

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels motionen nr 152 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del, och för-

klarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Berndtson begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 beträffande utredning om frivillig pensionsförsäkring i samhällets regi röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit motionen nr 152 av herr Hermansson m. fl. i motsvarande del.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Berndtson begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 305
Nej - 16
Avstår - 7

Beträffande ytterligare möjligheter till inkomstutjämning

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 11 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 beträffande ytterligare möjligheter till inkomstutjämning röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 11 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 278
Nej - 50

Beträffande försäkringsavdraget

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 12 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Magnusson i Borås begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Lördagen den
13 december 1975

*Energibesparande
åtgärder inom
näringslivet, m. m.*

Den som vill att kammaren bifaller skatteutskottets hemställan i betänkandet nr 20 beträffande försäkringsavdraget röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 12 av herr Magnusson i Borås och fru Troedsson.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Magnusson i Borås begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 277

Nej - 51

Utskottets hemställan i övrigt

Bifölls.

§ 8 Föredrogs

Skatteutskottets betänkande

1975/76:23 med anledning av propositionen 1975/76:76 om ändring i kupongskattelagen (1970:624), m. m.

Näringsutskottets betänkande

1975/76:16 med anledning av propositionen 1975/76:63 om ändring i lagen (1970:65) om Sveriges allmänna hypoteksbank och om landshypoteksföreningar jämte motion

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 9 Energibesparande åtgärder inom näringslivet, m. m.

Föredrogs näringsutskottets betänkande 1975/76:18 med anledning av propositionen 1975/76:25 med förslag om tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 i vad avser industridepartementets verksamhetsområde jämte motioner.

Herr TALMANNEN:

I fråga om detta betänkande hålles gemensam överläggning för samtliga punkter. Under den gemensamma överläggningen får yrkanden framställas beträffande samtliga punkter i betänkandet.

I det följande redovisas endast de punkter, vid vilka under överläggningen framställts särskilda yrkanden.

Punkten 4

Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m.

Regeringen hade i propositionen 1975/76:25 bilaga 11 under punkten 4 (s. 68-70) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1975/76, i enlighet med vad chefen för industridepartementet anfört, ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till framtagande av prototyper och demonstrationsanläggningar för industriell energianvändning och för energiproduktion m. m., som inberäknat löpande beslut innebar åtaganden om högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1976/77 och högst 10 000 000 kr. under budgetåret 1977/78,

2. till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna 1975/76:95 av herr Fälldin m. fl. (c), såvitt gällde hemställan att riksdagen skulle

1. till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisa ett i förhållande till regeringens förslag med 400 000 000 kr. förhöjt reservationsanslag om 450 000 000 kr.,

2. bemyndiga regeringen att under budgetåret 1975/76 ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till framtagande av prototyper och demonstrationsanläggningar för industriell energianvändning och för energiproduktion m. m., som inberäknat löpande beslut innebar åtaganden om högst 25 000 000 kr. under budgetåret 1976/77 och högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1977/78,

3. uttala att medel ur investeringsfonder för konjunkturutjämning skulle kunna användas för energihushållande åtgärder, och

1975/76:104 av herr Helén m. fl. (fp), vari hemställts att riksdagen skulle anslå ytterligare 300 milj. kr. för stöd till energibesparande investeringar inom näringsliv och bostadssektor, varav 100 milj. kr. till investeringar inom näringslivet och 200 milj. kr. till investeringar inom bostadssektorn.

Utskottet hemställde

1. beträffande bidrag till vissa energibesparande åtgärder att riksdagen skulle

a) med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:95 yrkandet 2 bemyndiga regeringen att under budgetåret 1975/76 i enlighet med vad chefen för industridepartementet anfört ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till framtagande av prototyper och demonstrationsanläggningar för industriell energianvändning och för energiproduktion m. m., som inberäknat löpande beslut innebar åtaganden om högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1976/77 och högst 10 000 000 kr. under budgetåret 1977/78,

b) med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:95 yrkandet I och motionen 1975/76:104 i ifrågavarande del

Lördagen den
13 december 1975

*Energibesparande
åtgärder inom
näringslivet, m. m.*

till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 50 000 000 kr.,

2. beträffande ianspråktagande av investeringsfondsmedel för investeringar i energibesparande syfte att riksdagen skulle avslå motionen 1975/76:95 yrkandet 3.

Reservationer hade avgivits

beträffande bidrag till vissa energibesparande åtgärder

1. av herrar Gustafsson i Byske och Sjönell, fru Oskarsson samt herr Andersson i Falun (samtliga c) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa

att riksdagen skulle

a) med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975/76:95 yrkandet 2 bemyndiga regeringen att under budgetåret 1975/76 ikläda staten ekonomisk förpliktelse i samband med bidrag till framtagande av prototyper och demonstrationsanläggningar för industriell energianvändning och för energiproduktion m. m., som inberäknat löpande beslut innebar åtaganden om högst 25 000 000 kr. under budgetåret 1976/77 och högst 15 000 000 kr. under budgetåret 1977/78,

b) med anledning av regeringens förslag och motionen 1975/76:104 i ifrågavarande del och med bifall till motionen 1975/76:95 yrkandet 1 till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 450 000 000 kr.,

2. av herr Nyquist (fp) som ansett att utskottet under 1 b bort hemställa att riksdagen skulle med anledning av regeringens förslag och motionen 1975/76:95 yrkandet 1 samt med bifall till motionen 1975/76:104 i ifrågavarande del till Energibesparande åtgärder inom näringslivet m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 000 kr.,

beträffande ianspråktagande av investeringsfondsmedel för investeringar i energibesparande syfte

3. av herrar Gustafsson i Byske och Sjönell, fru Oskarsson samt herr Andersson i Falun (samtliga c) som ansett att utskottet under 2 bort hemställa

att riksdagen med anledning av motionen 1975/76:95 yrkandet 3 som sin mening gav regeringen till känna vad reservanterna anförde.

Punkten 5

Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m.

Regeringen hade i propositionen 1975/76:25 bilaga 11 under punkten 5 (s. 70–73) föreslagit riksdagen att till Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 1 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionen 1975/76:95 av herr Fälldin m. fl. (c), vari såvitt nu var i fråga (5) hemställts att riksdagen godkände vad i motionen anförts angående inrättande av ett programråd för radioaktivt avfall och till Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

Utskottet hemställde

att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:95 yrkandet 5 till Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisade ett reservationsanslag av 1 000 kr.

Reservation hade avgivits

4. av herrar Gustafsson i Byske och Sjönell, fru Oskarsson samt herr Andersson i Falun (samtliga c) som ansett att utskottet bort hemställa att riksdagen med anledning av regeringens förslag och med bifall till motionen 1975/76:95 yrkandet 5 skulle

1. som sin mening ge regeringen till känna vad reservanterna anført,
2. till Åtgärder för hantering av radioaktivt avfall m. m. på tilläggsbudget I för budgetåret 1975/76 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kr.

Punkten 10

Kraftstationer m. m.

Regeringen hade i propositionen 1975/76:25 bilaga 11 under punkten 10 (s. 81–90) föreslagit riksdagen att

1. bemyndiga regeringen att dels godkänna avtalet om bildande av ett aktiebolag för utbyggnad och drift av Söderfors kraftstation, dels medge statens vattenfallsverk att träffa överenskommelse om smärre ändringar i avtalet,
2. medge att medel fick tas i anspråk från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för teckning av aktier i och lån till det under I avsedda aktiebolaget, allt i enlighet med åtagandena i avtalet,
3. bemyndiga regeringen att medge statens vattenfallsverk att teckna borgen för lån intill sammanlagt 2 578 000 000 kr., varav högst 80 000 000 kr. för lån till distributionsbolag,
4. medge att statens vattenfallsverk fick disponera en från 420 000 000 kr. till 450 000 000 kr. ökad rörlig kredit i riksgäldskontoret,
5. till Kraftstationer m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 190 000 000 kr.

I detta sammanhang hade behandlats motionerna

1975/76:95 av herr Fälldin m. fl. (c), såvitt gällde hemställan (4) att riksdagen till Kraftstationer m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisade ett i förhållande till regeringens förslag med 70 800 000 kr. sänkt investeringsanslag om 119 200 000 kr.,

1975/76:112 av herr Björk i Gävle (c), vari hemställts att riksdagen skulle avslå förslagen i propositionen 1975/76:25 bilaga 11 i de delar som gällde godkännande av avtal rörande utbyggnad och drift av Söderfors kraftverk samt om medgivande att medel härför fick tas i anspråk,

1975/76:113 av herrar Gillström (s) och Westberg i Hofors (s),

1975/76:118 av herr Nyquist m. fl. (fp), vari hemställts att riksdagen skulle

1. avslå förslagen i propositionen 1975/76:25 bilaga 11 om godkännande av avtal rörande utbyggnad och drift av Söderfors kraftverk samt om medgivande att medel härför fick tas i anspråk,

2. till Kraftstationer m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 181 000 000 kr.,

3. som sin mening ge regeringen till känna att frågan om kraftverksutbyggnader i nedre Dalälven borde upptas till behandling först då riksdagen efter samlad prövning tog ställning till den fortsatta vattenkraftsutbyggnaden i landet, och

1975/76:119 av fru Troedsson (m), vari hemställts att riksdagen skulle

1. avslå förslagen i propositionen 1975/76:25 bilaga 11 om godkännande av avtal rörande utbyggnad och drift av Söderfors kraftverk samt om medgivande att medel härför fick tas i anspråk,

2. till Kraftstationer m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisa ett investeringsanslag av 181 000 000 kr.,

3. som sin mening ge regeringen till känna att frågan om kraftverksutbyggnader i nedre Dalälven borde upptas till behandling först då riksdagen efter samlad prövning tog ställning till den fortsatta vattenkraftsutbyggnaden i landet.

Utskottet hemställde

1. beträffande utbyggnad av Söderfors kraftstation att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:112, motionen 1975/76:118 yrkandena 1 och 3 och motionen 1975/76:119 yrkandena 1 och 3 skulle

a) bemyndiga regeringen att dels godkänna avtalet om bildande av ett aktiebolag för utbyggnad och drift av Söderfors kraftstation, dels medge statens vattenfallsverk att träffa överenskommelse om smärre ändringar i avtalet,

b) medge att medel fick tas i anspråk från investeringsanslaget Kraftstationer m. m. för teckning av aktier i och lån till det under a avsedda aktiebolaget, allt i enlighet med åtagandena i avtalet,

c) avslå motionen 1975/76:113,

2. beträffande borgen av och kredit till statens vattenfallsverk att riksdagen med bifall till regeringens förslag skulle

a) bemyndiga regeringen att medge statens vattenfallsverk att teckna

borgen för lån intill sammanlagt 2 578 000 000 kr., varav högst 80 000 000 kr. för lån till distributionsbolag,

b) medge att statens vattenfallsverk fick disponera en från 420 000 000 kr. till 450 000 000 kr. ökad rörlig kredit i riksgäldskontoret,

3. beträffande anslag till kärnkraftsutbyggnad m. m. att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motionen 1975/76:95 yrkandet 4, motionen 1975/76:118 yrkandet 2 och motionen 1975/76:119 yrkandet 2 till Kraftstationer m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisade ett investeringsanslag av 190 000 000 kr.

Reservationer hade avgivits

beträffande utbyggnad av Söderfors kraftstation

5. av herr Nyquist (fp) som ansett att utskottet under 1 bort hemställa att riksdagen skulle

a) med bifall till motionen 1975/76:112, motionen 1975/76:118 yrkandet 1 och motionen 1975/76:119 yrkandet 1 avslå regeringens förslag såvitt gällde bemyndiganden och medgivanden med avseende på utbyggnad och drift av Söderfors kraftstation (punkterna 1 och 2),

b) med anledning av motionen 1975/76:118 yrkandet 3 och motionen 1975/76:119 yrkandet 3 som sin mening ge regeringen till känna vad reservanten anfört om fortsatta kraftverksutbyggnader i nedre Dalälven,

c) avslå motionen 1975/76:113,

beträffande anslag till kärnkraftsutbyggnad m. m.

6. av herrar Gustafsson i Byske och Sjönell, fru Oskarsson samt herr Andersson i Falun (samtliga c) som ansett att utskottet under 3 bort hemställa

att riksdagen med anledning av regeringens förslag, med bifall till motionen 1975/76:95 yrkandet 4 och med avslag på motionen 1975/76:118 yrkandet 2 och motionen 1975/76:119 yrkandet 2 till Kraftstationer m. m. på tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76 anvisade ett investeringsanslag av 119 200 000 kr.

Vid denna punkt hade avgivits särskilda yttranden

1. av herrar Sjönell (c) och Svensson i Malmö (vpk),

2. av herr Svensson i Malmö (vpk).

Herr SJÖNELL (c):

Herr talman! I anslutning till tilläggsbudgeten nu i höst, speciellt då det avsnitt som rör industridepartementet, har det blivit angeläget att följa upp den energidebatt som fördes i våras och även att rent konsekvensmässigt följa upp den energidebatt som fördes i våras och även att rent konsekvensmässigt följa upp en del av de förslag som då framlades och behandlades av riksdagen. Detta gäller inte bara centerpartiet utan även andra partier.

Det konkreta ärendet i dag rör energibesparande åtgärder inom nä-

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

*Energibesparande
åtgärder inom
näringslivet, m. m.*

Lördagen den
13 december 1975

*Energibesparande
åtgärder inom
näringslivet, m. m.*

ringslivet och några andra frågor. Jag kommer uteslutande att uppehålla mig vid energibesparande åtgärder inom näringslivet.

Centerpartiet har väckt en partimotion – nr 95 – i vilken vi i princip föreslagit en uppföljning av vad vi sade i vår partimotion och i våra övriga förslag i våras. Vi har haft anledning att följa upp dessa förslag inte minst mot bakgrund av den debatt som har förts i de stora energipolitiska angelägenheterna sedan riksdagen i maj månad behandlade dem. Vi har även framlagt ett par tilläggsförslag.

Det har nu i praktiken visat sig att näringslivet har ett mycket påtagligt intresse för energibesparande åtgärder. De ansökningar om bidrag som inkommit översteg redan i september månad medelstilletdelningen för hela budgetåret 1975/76. Det är ett bevis så gott som något på intresset från näringslivet. Denna anhopning av ansökningar visar att det finns klart dokumenterade möjligheter att sätta in energihushållande åtgärder inom industrin.

När det gäller anslagstilletdelningen vill vi föreslå åtgärder som på ett bättre sätt än regeringens tar vara på den vilja till energihushållning som finns inom näringslivet. Det är främst fyra viktiga konsekvenser av stimulanserna som vi särskilt vill understryka.

För det första ger god energihushållning möjligheter att trygga energiförsörjningen utan att använda kärnkraft. Det är för oss i centern en mycket väsentlig och vital punkt.

För det andra kan oljeimporten genom energihushållning hållas nere och bytesbalansens problem lindras. Oljeimportens volym skulle t. o. m. kunna inte obetydligt sänkas genom en ordentlig energihushållning.

För det tredje uppnår man genom energihushållningsåtgärder självfallet mycket positiva miljöeffekter.

För det fjärde ger energihushållningsåtgärder, rätt insatta och med den rätta viljan att genomföra dem, goda utslag i sysselsättningen. Just nu i den tid vi i dag upplever och framdeles under vintermånaderna kommer att uppleva är det sistnämnda inte minst väsentligt – att man kan få betydande tillskott i sysselsättningen. Det blir också positiva effekter på bytesbalansen.

Vi vidhåller alltså samma krav i dag som i våras, men vi vill dessutom öka de anslag som vi då föreslog. Det gäller prototyper och demonstrationsanläggningar, som har blivit föremål för det största och mest glädjande intresset från industrins sida. Där föreslår vi en ökning med 15 milj. kr. utöver de förslag som regeringen lägger i tilläggsbudgeten.

De industriella processerna är det i sammanhanget kanske mest intressanta. Det visar sig att möjligheterna till besparing av energi på det området är ofantliga. Industriverket fick i september ansökningar om bidrag på 59 milj. kr., och regeringen föreslår totalt 75 milj. kr. Med hänsyn till det värde som investeringar för energihushållningsåtgärder har måste dessa insatser ökas. Vi anser att med en sådan inriktning av politiken är ett anslag på minst 90 milj. kr. motiverat. Vi anser också att lånemöjligheterna måste förbättras, och vi föreslår för det ändamålet 210 milj. kr.

Jag sade att detta är ett av de intressantaste områdena, där de mest påtagliga och betydande resultaten kan uppnås genom energihushållning. Vi har haft anledning påpeka det konkreta exempel som finns, i dag efterföljt av flera andra. Det är en mycket lovande utveckling på detta område. Man har tidigare beskyllt oss för att prata i luften på dessa punkter, vi har hängivit oss åt önsketänkande osv., vi har inte haft något konkret att uppvisa. Det var inte länge sedan jag i en debatt med industriministern hade anledning att påvisa exemplet med massafabriken i Vallvik. Det är ett så slående exempel att jag anser att det finns anledning att upprepa de aktuella siffrorna. Det visar sig nämligen att de siffrorna håller ur energihushållningssynpunkt även när andra industrier ger sig på samma försök att modernisera och rationalisera.

Den gamla fabriken i Vallvik producerade 75 000 ton massa per år. Efter ombyggnaden produceras 175 000 ton, alltså halvannan gång mer. Dessutom hade ytterligare 100 människor fått sysselsättning i den nya fabriken. Konsekvenserna på energiområdet är de mest talande. Den gamla fabriken gjorde av med 35 000 kubikmeter olja för att producera 75 000 ton massa. Den nya fabriken gör bara av med 20 000 kubikmeter för att producera 175 000 ton massa. Men – och det är värt att särskilt understrykas – den gamla fabriken förbrukade 40 miljoner kilowattimmar elenergi. Den nya fabriken förbrukar inte en enda kilowattimme, eftersom man har tagit vara på de enastående sparmöjligheter som vi har pekat på i så många sammanhang och som är högst aktuella även i dagens debatt.

Nu har de här siffrorna kunnat bestyrkas vid Stora Kopparbergs ombyggnad i Skutskär, där man får precis samma utslag. Och det får man också i andra branscher – kanske inte lika mycket som vid massaindustrin, som är gynnsammast i sammanhanget, men man har nått mycket betydelsefulla resultat i den här riktningen. Det är alltså en illustration och en bakgrund till de krav som vi nu reser när vi vill öka anslagen.

Vi vill också starkt understryka att vi anser att investeringsfonderna bör kunna utnyttjas för energihushållande åtgärder. Vi har också föreslagit det i reservationen. Beträffande förslaget att investeringsfondernas medel skall få utnyttjas för energihushållande åtgärder säger utskottsmajoriteten att man inte kan använda investeringsfonder i sådana sammanhang – de är avsedda främst för konjunkturpolitiska syften. Ja, herr talman, om något syfte har aktualitet nu och en tid framöver så är det just konjunkturpolitiken i den kraftiga konjunkturedgång som vi upplever, i den situation med en oroande sysselsättningsminskning som vi har framför ögonen och med den oro som vi har att se framför allt vintern med. Då är det verkligen motiverat – om man nu skall gå på utskottsmajoritetens skäl – att det är konjunkturpolitiska syften som skall vara avgörande för investeringsfondernas användning, dvs. att just använda dem i det här sammanhanget och i energibesparingssyften.

Sammanlagt, herr talman, föreslår vi från centern en ökning med 400 miljoner utöver vad regeringen vill vara med om för energibesparande

Lördagen den
13 december 1975

*Energibesparande
åtgärder inom
näringslivet, m. m.*

åtgärder inom näringslivet. De första kostnadsposterna där vi har ökning är dels på de industriella processerna, där jag anförde Vallviks-exemplet som bakgrund och där vi föreslår 210 milj. kr. i ökning, dels på näringslivets lokaler. Det visar sig nämligen att näringslivets lokaler är ett betydelsefullt område, där man också kan nå goda effekter. Näringslivets lokaler bör ha förhållandevis lika stort bidragsbelopp som man gett till bostadssektorn. Det motiverar, som vi ser det, ett totalt anslag på 180 miljoner för lån och bidrag till åtgärder beträffande näringslivets lokaler.

Då säger utskottsmajoriteten att man inte kan vara med om den här ökningen. Jag tycker att motiveringen är i det närmaste kostbar, den är i varje fall inte hållbar. Utskottsmajoriteten säger att man måste avvakta närmare erfarenheter av utfallet av stödprogrammet eller – kanske mera precist uttryckt – att närmare erfarenheter av utfallet av stödprogrammet saknas och att man därför inte kan vara med om den högre satsning som vi vill göra. Det är ungefär som om det i ett tätbebyggt område börjar uppstå förfärligt mycket bränder och man sätter in en rad nya brandredskap och dessa visar sig otillräckliga och man då säger att man inte kan skaffa ytterligare brandredskap, eftersom man måste avvakta erfarenheterna av utfallet av de redskap man satt in. Det är samma sorts argumentation, och den är lika litet hållbar.

Herr talman! Jag kommer sedan in på den punkt som gäller åtgärder för hantering av det radioaktiva avfallet. I det energipolitiska sammanhanget är detta en av de vitalaste men samtidigt en av de allvarligaste och mest oroväckande punkterna. Hanteringen av radioaktivt avfall är en hantering som tydligen har mycket små utsikter – i varje fall för överskådlig tid – att bli lyckosam eller i varje fall tillräcklig för att man skall uppnå de avsedda syftena. Det visar utvecklingen världen över. Regeringen har som bekant tillsatt den s. k. Aka-utredningen i samband med riksdagens beslut 1973. Den utredningen har till uppgift att försöka klarlägga säkerhetsfrågorna i samband med det radioaktiva avfallet och komma med förslag till hur dessa skulle lösas.

Våren 1975 föreslog regeringen en utbyggnad av kärnkraften i en omfattning som inget annat land kan uppvisa motsvarighet till i förhållande till folkmängden. Vi har tidigare påtalat den här fantastiska satsningen just på kärnkraften. Det förefaller som om man inte har hejdat sig ens där, eftersom så sent som i går regeringens främste energipolitiska talesman, generaldirektör Erik Grafström, sade att det tydligen var nödvändigt att redan 1978 träffa beslut om ytterligare kärnkraftverk – tre till fem stycken nämndes i det sammanhanget. Det verkar, herr talman, som om de här kärnkraftsentusiasterna ingenting har lärt och ingenting har glömt. I varje fall borde man ha lärt så mycket att avfallshanteringsproblemet är av den arten att det borde injaga verkliga farhågor.

Nu har det blivit nästan panik på den här punkten, och regeringen har föreslagit tillsättandet av ett särskilt programråd som skulle ha hand om de här frågorna. Departementschefen konstaterar:

”Det är av stor betydelse att det arbete rörande hanteringen av radioaktivt avfall som redan har påbörjats här i landet kan fullföljas utan uppehåll för att avvakta Aka-utredningens förslag och ställningstaganden till dessa.”

Sakläget är alltså att riksdagen år 1973 ställde krav på att ingen utbyggnad fick ske förrän säkerhetsfrågorna och problemen med avfallet var klarlagda. Hösten 1975 måste regeringen inrätta ett organ som skyndsamt tar hand om avfallsfrågorna. Regeringens politik har lett till att departementschefen tvingas medge att åtgärder vidtas utan hänsyn till Aka-utredningens förslag, och han anmärker att arbetet måste komma i gång så snart att regeringen inte ens kan avvakta riksdagens beslut.

Om något är en dom över en misslyckad politik och ett slags låtgå-tänkande så är det just detta.

Nu sägs det att det ekonomiska ansvaret för programrådets verksamhet skall läggas på kärnkraftsproducenterna och att ärendet därför har karaktär av formell anmälan. Vi vill inte vara med om detta, och därför har vi föreslagit att rådets arbete skall bli föremål för full offentlig insyn och debatt. Och därför bör kostnaderna för dess verksamhet bestridas av statsmedel.

Vi har fått en tung illustration även till detta krav med generaldirektör Grafströms uttalande i Rapport i går. Han sade där att han inte kunde ange lokaliseringen för de tre-fem kärnkraftverk, som han ville ha beslut om innan 1978, med den kostliga motiveringen – eller var det möjligen TV-reportern som sade det? – att man måste ta hänsyn till opinionen.

Det är en illustration till nödvändigheten av vårt krav. Ett stort offentligt ämbetsverk som Vattenfall tänker tydligen smussla med dessa vitala fakta och inte tala om ens för de berörda kommunerna hur det ligger till. Om något understryker kravet på insyn så är det just detta.

Det här var i stort sett en genomgång av våra förslag och en kommentar till dem, och därför vill jag sluta med att yrka bifall till reservationerna 1, 3, 4 och 6.

Herr NYQUIST (fp):

Herr talman! Inför det här ärendets behandling i vad avser medel till vattenfallsverket för utbyggnad av Söderfors kraftstation grips man av en viss vanmakt.

I vissa fall har det uppenbarligen inneburit en total handlingsförlamning. I andra fall har det av allt att döma inneburit en svår självövervinnelse att så att säga trycka på den sista gröna knappen för en utbyggnad av kraftverket i Söderfors. Våndan har bl. a. tagit sig uttryck i brasklappar av den typ som återges i ett särskilt yttrande fogat till det betänkande som vi nu behandlar. Där konstateras kort och gott av herrar Sjönell och Svensson i Malmö att kraftverksprojektet vid Söderfors inte är önskvärt men att formella möjligheter saknas att nu ändra gällande vattendom, som medger en utbyggnad. Med andra ord: många har – därtill nödda och tvungna – redan ställt in sig på att ge klarsignal för projektet.

Jag för min del är inte beredd att ge något som helst tecken innan jag bedömt alla möjligheter vara uttömda för att rädda den värdefulla miljö som äventyras av utbyggnaden av Söderfors kraftstation. Ett minimikrav borde enligt mitt förmenande vara att både miljö- och naturskyddsutredningar inväntas för att frågan därefter skall kunna tas upp i det större sammanhang då riksdagen framöver gör en samlad prövning av den fortsatta vattenkraftsutbyggnaden i landet.

Är man då inte helt ställd av gällande vattendom, som meddelades 1970 och fastställdes av vattenöverdomstolen 1971 – även om domen grundades på huvudförhandlingar så långt tillbaka som 1964? Vi bör då beakta att det vid överprövningen inte gick att ta ställning till något annat material än det som underinstansen hade haft tillgängligt och som alltså daterar sig från mitten av 1960-talet, dvs. från en tidpunkt då naturvårds- och miljövårdsdebatten ännu låg ganska lågt. Naturvårdsverket kom f. ö. till först 1967, som vi vet. Sedan dess har det förvisso hänt en hel del på miljötänkandets och planeringens område. Vi har bl. a. tagit de första stegen mot en verkligt översiktlig riksplanering och – inte minst intressant – genom den Sehlstedtska utredningen undersökt vissa älvsträckors bevarandevärden. Av helt formella skäl berörde den utredningen inte det aktuella vattenområdet på grund av den befintliga vattendomen, men det framgick ändå av utredningens underlagsmaterial att stora delar av området hade högsta bevarandevärde, dvs. borde ligga i klass 4.

Sammanställt med riksdagens beslut våren 1975, att i avvaktan på ytterligare utredningar ingen vattenkraftsutbyggnad skulle få ske av projekt som är att hänföra till klasserna 2, 3 och 4 i den Sehlstedtska utredningen, kan man verkligen med fog påstå att nya omständigheter tillkommit i Söderforsfallet av den styrka att de borde kunna medge resning i vattenmålet. Till saken hör att vattendomen, som i mycket stor utsträckning behandlar fiskeförhållandena, inte överklagats till högsta domstolen, vilket är möjligt enligt vattenlagen, därför att det ansågs otänkbart att få någon ändring till stånd på det alltför gamla processmaterialet.

Det är över huvud taget, herr talman, en orimlig situation att en till innehållet ganska gammal vattendom skall hindra tillämpningen av en vettig riksplanering, speciellt som domen, även om den enligt gällande vattenlag skall ta hänsyn även till natur- och miljövärden, i första hand har varit att betrakta som ett instrument för att reglera frågor som har med själva det ökade kraftuttaget och därav betingade eventuella ekonomiska ersättningar att göra. I detta avseende kan man förhoppningsvis vänta sig att den pågående översynen av vattenlagstiftningen kommer att medföra en mera miljöinriktad process. Tilläggas bör att det beslut som riksdagen tog våren 1973 att regeringen skall kunna gå in i pågående vattenmål utifrån rena riksplaneringssynpunkter tyvärr inte gäller Söderforsmålet, eftersom Söderforsmålet avslutades 1971 och följaktligen icke var ett pågående mål 1973.

Jag behöver inte uppehålla mig nämnvärt vid frågan om det aktuella områdets värde ur den sociala, kulturella och vetenskapliga naturvårdens många synpunkter. Det är väl dokumenterade förhållanden. Jag behöver bara, för att ta några axplock, hänvisa till att delar av området har föreslagits ingå i en nordisk skyddsområdesplan, att den s. k. Jordbärs-muren, den – som det sägs – största och bäst bevarade högmossen i Norrland, enligt statens naturvårdsverk är av riksintresse för den vetenskapliga och kulturella naturvärden, att en del åssträckningar över vissa fjärdar anses böra klassas som ett riksintresse för det rörliga fri-luftslivet, att Svenska naturskyddsföreningen i många sammanhang framhållit områdets unika karaktär och att statens naturvårdsverk senast i år inlämnat förslag om att avsätta en viss del av det aktuella området till nationalpark.

Man föreslår alltså att delar av det område som utskottsmajoriteten nu inte anser sig av formella skäl kunna rädda skall utläggas som nationalpark! Det förhållandet, herr talman, borde väl stämma till verklig eftertanke, även om man inte är förtrogen med de lokala förhållandena.

Nå, hur är det då med de föregivna fördelarna med en kraftverksutbyggnad? Ligger det ingenting i den pläderingen? Jo, förvisso gör det det – men priset för att vinna dessa fördelar är enligt mitt förmenande för högt. Det rör sig om i vissa fall kortsiktiga fördelar, som självfallet alltid måste vägas mot de nackdelar och skador på sikt som inte kan repareras. Visst kan utbyggnaden innebära ett tillskott av arbetstillfällen, men med tanke på Forsmarksutbyggnaden förefaller detta inte vara ett särskilt akut behov. Visst kan det vara bra att få den bro- och vägförbindelse som projektets realiserande skulle kunna innebära, men är detta verkligen ett så stort intresse att det skall kunna uppväga de miljövärden som kan komma att spolieras? Visst kan det vid en utbyggnad bli ett tillskott av energi, men hur stort är detta egentligen och hur passar det in i t. ex. folkpartiets energibudget för 1985?

Då det gäller kraftstationen vid Söderfors rör det sig inte heller om något stort verk eller någon större energiproduktion. Riksdagsmajoriteten räknade i våras med att vattenkraften 1985 skall vara utbyggd för en total produktion på 66 TWh per år. Vi har i folkpartiet reserverat oss för en lägre nivå, högst 65 TWh per år. Vi menar att detta räcker och anser att vi har täckning för skillnaden, 1 TWh/år, i vårt energisparprogram. Söderfors beräknas enligt propositionen ge endast 0,1 TWh per år, alltså endast en tiondel av den nämnda skillnaden och, om man så vill, en tiondel av den terawattimme kraft som vi i folkpartiet vill spara för att slippa göra vattenutbyggnader av det slag som nu är aktuellt i Söderfors.

Är det verkligen värt priset – för att få fram ett tillskott av 0,1–0,2 % av vår kraftproduktion 1975 – att vi här offerar oersättliga miljövärden? Till saken hör att de ursprungliga utbyggnadsplanerna närmast betingades av behovet av närkraft. Det behovet föreligger av allt att döma inte längre på samma sätt.

Nåväl – har det sagts – om nu inte riksdagen ger pengar till Vattenfall, kommer Stora Kopparberg att söka en annan partner för utbyggnad. Där-om vet jag intet. Det är möjligt att det finns eller framöver skulle finnas andra intressenter. Men alldeles självklart förefaller det inte vara att andra intressenter än de samhällseliga kan anse att det ligger något värde i att gå in som partner. Lönsamheten är, såvitt jag kunnat utläsa av tillgängliga uppgifter, inte så där utan vidare lovande.

Sammanfattningsvis, herr talman, vill jag vädja till kammarens le-
damöter att noga betänka de oreparabla konsekvenser som ett ja till re-
geringens förslag medför. Jag yrkar bifall till reservationen 5, innebärande
ett avslag på förslaget om medelstilledelning för utbyggnad av Söderfors
kraftstation. Samtidigt yrkar jag bifall till reservationen 2, som gäller
bidrag till vissa energibesparande åtgärder – ett annat aktuellt ärende
i betänkandet.

Herr WÄÄG (s):

Herr talman! Jag kan i dag önska mina centerpartistiska vänner i nä-
ringsutskottet god jul med ett erkännande av att deras reservationer 1,
3 och 6 är logiska och följdriktiga med tanke på den inställning som
centern gav till känna då energipropositionen behandlades i våras. Efter
vad herr Sjönell här har sagt behöver jag inte närmare beskriva dessa
reservationer. Tiden är också knapp. Samma julhälsning må gälla folk-
partireservationen 2, som herr Nyquist har redogjort för.

Budgettekniken bygger emellertid på att målinriktningen diskuteras,
angelägenhetsprövas och dikteras inför det grundläggande budgetbeslu-
tet, medan tilläggsanslagen är till för att vara en utfyllnad för under
budgetåret inträffade förändringar. Vpk:s särskilda yttrande antyder också
en anslutning till denna grundsyn. Om någon månad är det dags för
en ny budgetdiskussion. Då sker en angelägenhetsprövning av objekten.
Herr Sjönelles argumentering får återupptas vid det tillfället. Också ut-
skottets ställningstagande och riksdagens beslut måste vara logiska och
följdriktiga.

Därför kan yrkandena i reservationerna 1, 2, 3 och 6 inte biträdas,
utan jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Beträffande reservationen 4 vill jag framhålla att Aka-utredningen har
föreslagit regeringen ett programråd för radioaktivt avfall – inte, som
det framskyntar i motionen 95 och som herr Sjönell kanske antydde,
för att utredningen bedömer läget för avfallshanteringen vara dystert.
Tvärtom – det vågar jag skvallra ur utredningen, där alla partier har
någon fot med – börjar man nu få ritningarna klara för en betryggande
avfallshantering. Därför behövs programrådet.

Utskottet anser att hanteringen av avfallet är en fråga om driftkostnad.
Därför delar utskottet propositionens mening att kostnaden för program-
rådet bör betalas av kraftföretaget. Eftersom programrådet skall ha ställ-
ning av myndighet med full offentlig insyn och med den anslagsordning
över kommittéanslaget som föreslagits, är reservanternas farhågor om

insynen helt ogrundade och denna gång inte särskilt logiska och följdriktiga.

Jag yrkar därför på denna punkt bifall till utskottets hemställan.

Reservationen 5 om Söderfors kraftstation är inte ett dugg logisk enligt min mening. Vad frågan här gäller är ju inte utbyggnad eller ej. Den frågan har redan prövats och överprövats i vattendomen 1971, och den domen kan, som civilutskottet närmare har utvecklat, inte kväljas här med den ordning som nu råder. Om herr Nyquist känner sig maktlös, så beror det på beslut som riksdagen har fattat och där hans parti har medverkat. Jag skall gärna utveckla detta närmare i en replik, om herr Nyquist begär det.

Att man skulle kunna förhindra en utbyggnad genom att inte anslå pengar för statens andel i projektet är en felbedömning. Med den knapphet på rena energikällor som följer av riksdagens tidigare ådagalagda inställning kommer vattenkraft att bli mycket efterfrågad, och om staten efter ett beslut i dag kryper ur sin andel kommer – såvitt jag har erfarit, herr Nyquist – omedelbart andra intressenter att träda till.

Därför yrkar jag bifall till utskottets hemställan även på den här punkten.

Herr SJÖNELL (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag glömde en nog så väsentlig sak – det kan möjligen bero på tidspressen – när jag talade om anslaget till Vattenfall. 70,8 miljoner av det anslaget avser fortsatt utbyggnad av kärnkraften, utöver de fem aggregat som är i drift. Det är, för att använda samma uttryck som herr Wååg begagnade nyss, följdriktigt när vi yrkar avslag på den delen av anslaget. Jag vill notera till protokollet att vi har ett motionsyrkande om det som följts upp i reservationen 6.

Jag vill hjärtligen återgälda herr Wåågs hälsning om god jul och säga att även herr Wååg och de övriga i utskottsmajoriteten är logiska och följdriktiga i sin argumentation. De fullföljer å sin sida vad de sagt och skrivit tidigare. Det är ingenting att anmärka på detta, utan det är bara att notera det logiska i den ståndpunkten.

Anslag över tilläggsbudgeten är menade som en utfyllnad, sade herr Wååg. Det kan också tänkas vara logiskt, men det har nog hänt att pengar över tilläggsbudgeten använts till utvidgade och kanske någon gång även nya ändamål. Därför anser vi det helt motiverat att ta tilläggsbudgeten i anspråk för det ändamål som vi har angivit.

Vad beträffar Aka-utredningen vill jag bara helt kort konstatera att det skulle vara utomordentligt glädjande därest herr Wåågs optimism kommer att visa sig välgrundad. Vi har alla, var vi än står i det energipolitiska sammanhanget, det största intresse av att så blir fallet. Herr Wååg lovade att Aka-utredningen skall kunna lägga fram förslag som medger en betryggande hantering av avfallet. Jag hoppas som sagt att det kommer att lyckas, men vi får väl återkomma med bedömningen när de konkreta åtgärderna anmäls.

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

*Energibesparande
åtgärder inom
näringslivet, m. m.*

Lördagen den
13 december 1975

*Energibesparande
åtgärder inom
näringslivet, m. m.*

När det sedan gäller programrådet har herr Wååg inte övertygat mig. Jag tycker att generaldirektör Grafströms uttalandén, som jag sade i mitt första anförande, är ytterligare ett understrykande av hur angeläget det är att vi i detta sammanhang har inte bara insyn utan full insyn. Det kan man bara få på det sätt som vi från centern har krävt i vår motion och i reservationen 4.

Herr HJORTH (s):

Herr talman! När jag som siste anmälde talare tar till orda i höst-sessionens sista skälvande minuter skall jag undvika att polemisera mot någon av de föregående talarna för att ej ytterligare därigenom förlänga debatten. Jag skall bara med några få ord ge uttryck för hur vi i den socialdemokratiska riksdagsgruppen på Uppsalalänsbanken ser på utbyggnaden av kraftverket i Söderfors.

Vi har diskuterat frågan med människor på platsen och även studerat naturen i det aktuella älvområdet.

Redan för fem år sedan fick Stora Kopparberg i vattendom klartecken för utbyggnad av kraftverket i Söderfors. Även då gick diskussionernas vågor höga, men en överväldigande majoritet i Söderfors dåvarande kommunfullmäktige gav sitt godkännande av projektet. Man var övertygad om att en utökad kraftförsörjning var nödvändig för industrins och samhällets expansion, även om det skulle ske på bekostnad av vissa naturvärden. Av olika orsaker har kraftverksbygget inte kommit till stånd.

Under dessa år har väl opinionen mot utbyggnaden varit ganska svag. Den har nu blossat upp igen och med större styrka, när det blev bekant att staten genom Vattenfall skulle gå in som medintressent. Enskilda politiker av borgerlig kulör har med större entusiasm kunnat vända sig mot projektet, när det inte längre gällde att gå emot ett enskilt privat företag. Naturvårdsorganisationer och enskilda har hört av sig med skrivelser och telefonsamtal, där man uttalat oro för den naturförstöring som man befarrar skall uppkomma genom de olika dämmningsåtgärderna.

Även de som anser det nödvändigt med detta i energibristens tider värdefulla krafttillskott har framträtt. De socialdemokratiska organisationerna i berörda kommun har såväl enskilt som tillsammans med de borgerliga partierna i Tierps kommunstyrelse konkret uttalat sig för bygandet av ett nytt kraftverk i Söderfors. Det har man dessutom understrukit vid en uppvaktnings inför civilutskottet.

Det finns alltså olika uppfattningar i denna fråga, och det är väl egentligen inte underligt. De som ägnar sig åt strömfiske i forsarna kring Söderfors får sämre fiskemöjligheter. En del fritidshusägare blir berörda, och vissa vetenskapliga värden och naturvårdsvärden går förlorade. Förhållandena är, sedan tidigare utbyggnader av norrlandsälvar, inte obekanta. Det naturförstöring som man från visst håll har förutsett förefaller dock vara överdriven.

Vad är det då som gör att många ändå anser att utbyggnaden bör komma till stånd? Främst är det väl så att även om frågan bordläggs

och riksdagen inte godkänner en statlig medverkan torde kraftverket bli byggt med andra intressenter i alla fall. Oavsett olika bedömningar står vattendomen fast, och det kan man inte göra något åt. Varje energitillskott är också värdefullt och nödvändigt för att klara industriinvesteringar och därmed trygga sysselsättningen. Marginellt tillskott, säger en del, men det ingår i planerna för vår energiförsörjning.

Många i Söderfors är beredda att offra något av sin vackra närmiljö för att ge sitt bidrag till vår energiförsörjning. Bruksborna kräver industriarbete eller annan sysselsättning i Söderfors. Man vill ha en god utveckling av arbetsmöjligheterna och en utbyggnad av samhällsservicen. I konsekvens med detta vill man inte motsätta sig en kraftverksutbyggnad, eftersom både industrins och samhällets expansion fordrar mera energi.

I gengäld ställer man dock det kravet på samhället – i detta fall staten – att industriinvesteringar kommer till stånd i Söderfors som kompensation för de inskränkningar som aviserats och som redan inneburit personalminskning. Vi understryker detta krav.

Genom kraftverksutbyggnaden har även möjligheter yppats att bryta samhällets isolering. Söderfors är ju något av världens ände, eftersom vägen slutar här och man inte kan fortsätta längre. Därför hälsar man med glädje att dammvallarna förstärks och breddas så att en vägförbindelse kan genomföras med Hedesundaleden i Gävle kommun. Denna vägförbindelse hoppas man skall bidra till en positiv utveckling för hela denna bruksbygd. Bruksvägen mellan Hargshamn och Söderfors skulle därmed få en större betydelse som färdförbindelse i hela Bergslagen. Vi förutsätter att vägen byggs färdig i anslutning till kraftverksbygget. Men helt visst innebär företaget ett ingrepp i miljön. Därför är det av största vikt att skadorna inte blir mer omfattande än absolut nödvändigt och att andra åtgärder vidtas för att kompensera de rekreativvärden som går förlorade. En garanti för detta ser jag i det beslut som riksdagen fattade förra veckan om att även området vid nedre Dalälven anges som primärt rekreativområde.

Motionen av herrar Gillström och Westberg i Hofors syftar också till att undvika negativa effekter av utbyggnaden. Andra naturvärden och fritidsmöjligheter bör skapas i stället för dem som går förlorade. Utskottet räknar med att i det följande planeringsarbetet alla möjligheter att ta till vara naturskyddsintressena beaktas.

Jag vill understryka detta och yrkar bifall till utskottets hemställan.

Med detta anförande, i vilket herr Gillström, fru Dahl samt herr Gadd (samtliga s) instämde, var överläggningen slutad.

Punkterna 1–3

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Lördagen den
13 december 1975

*Energibesparande
åtgärder inom
näringslivet, m. m.*

Punkten 4

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till 1:o utskottets hemställan, 2:o reservationen nr 1 av herr Gustafsson i Byske m. fl. samt 3:o reservationen nr 2 av herr Nyquist, och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då herr Sjönell begärde votering upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o angivna förklarades ha flertalets mening för sig.

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 4 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner ja har kammaren bifallit reservationen nr 1 av herr Gustafsson i Byske m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 217
Nej - 80
Avstår - 16

M o m . 2

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 3 av herr Gustafsson i Byske m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 4 mom. 2 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 3 av herr Gustafsson i Byske m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 232
Nej - 79
Avstår - 1

Punkten 5

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 4 av herr Gustafsson i Byske m. fl., och förklarades den förra

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 5 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 4 av herr Gustafsson i Byske m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 233
Nej - 79
Avstår - 1

Punkterna 6-9

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Punkten 10

M o m . 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 5 av herr Nyquist, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Nyquist begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 10 mom. 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 5 av herr Nyquist.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Nyquist begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 279
Nej - 31
Avstår - 4

M o m . 2

Utskottets hemställan bifölls.

M o m . 3

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen nr 6 av herr Gustafsson i Byske m. fl., och förklarades den förra

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

*Energibesparande
åtgärder inom
näringslivet, m. m.*

Lördagen den
13 december 1975

*Anmälan av
interpellation*

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Sjönell begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 18 punkten 10 mom. 3 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen nr 6 av herr Gustafsson i Byske m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Sjönell begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja - 231

Nej - 82

§ 10 Föredrogs

Finansutskottets betänkande

1975/76:17 angående tilläggsbudget I till statsbudgeten för budgetåret 1975/76

Sedan kammaren bifallit utskottets framställning om att ärendet skulle företas till avgörande efter endast en bordläggning, bifölls vad utskottet i övrigt hemställt i detta betänkande.

§ 11 Anmäldes och bordlades

Proposition

1975/76:77 om avveckling av s. k. faktisk sambesättning

§ 12 Anmälan av interpellation

Anmäldes och bordlades följande interpellation som ingivits till kammarkansliet

den 13 december

1975/76:75 av herr *Andersson* i Lycksele (s) till herr bostadsministern om beaktande av kulturhistoriska synpunkter vid beviljande av statligt stöd för energibesparande åtgärder:

Det statliga stödet till energibesparande åtgärder har lett till ett stort antal ansökningar från enskilda fastighetsägare. Ansökningarna omfattar i mycket stor utsträckning en- och tvåfamiljsfastigheter på landsbygden. Förutom villabebyggelse av relativt sent datum berör ansökningarna ofta mangårdsbyggnader, vilka har ett betydande värde som bärare av äldre lokal byggnadstradition.

Vid tillämpningen av denna statliga stödform för energibesparande åtgärder är det angeläget att beakta kulturhistoriska och antikvariska synpunkter. Åtgärderna berör ofta bostadsbyggnader som ingår i miljöer vilka kommunala och/eller antikvariska myndigheter tillmäter speciellt värde ur kulturhistorisk synpunkt och vilkas särprägel kan ha uppmärksamats i plansammanhang eller på vilka bestämmelser och författningar av annat slag äger tillämpning.

Förbättringar av k-värdet i ytterväggarna på en bostadsbyggnad innebär, när det gäller äldre mangårdsbyggnader, att väggdekorationer kan komma att beröras eller att fasadbeklädnad utbytes. I båda fallen är det angeläget att råd och anvisningar kan lämnas av antikvarisk myndighet. Särskilt beträffande utvändig tilläggsisolering påverkas fasadutformningen och därmed byggnadens karaktär omedelbart, såvida man inte ägnar detta speciell uppmärksamhet.

Vidare finns stor risk att nya, icke önskvärda fasadbeklädnadsmaterial används, vilka på ett avgörande sätt kan förändra en kulturhistorisk byggnads karaktär och därmed också landskapsbilden. Materialfabrikanter har bedrivit en mycket medveten kampanj för nya fasadmateriäl med direkt hänsyftning på det statliga energisparlånets möjligheter.

Det föreligger således behov av samordning mellan å ena sidan stödet till energibesparande åtgärder och å andra sidan strävandena att bereda kulturhistoriska byggnader och bebyggelsemiljöer omsorg och skydd mot olämpliga förändringar.

Med hänvisning till det anförda anhåller jag om kammarens tillstånd att till bostadsministern ställa följande fråga:

Avser statsrådet att vidta några särskilda åtgärder för att de kulturhistoriska aspekterna på äldre bostadsbyggnader skall bli beaktade i samband med energibesparande åtgärder?

§ 13 Meddelande om fråga

Meddelades att följande fråga framställdes

den 13 december

1975/76:157 av herr *Börjesson* i Falköping (c) till herr socialministern om bidrag ur allmänna arvsfonden för installering av hörselslingor i allmän samlingslokal:

Enligt vad jag inhämtat utgår ej bidrag ur allmänna arvsfonden för installering av förstärkaranläggning (hörselslinga) i allmänna samlingslokaler för att underlätta för hörselskadade att ta del av tal, sång eller liknande. Däremot utgår bidrag till portabla förstärkaranläggningar.

Många allmänna samlingslokaler saknar förstärkaranläggningar, och därmed utestänges hörselskadade från ett meningsfyllt deltagande i de

Nr 46

Lördagen den
13 december 1975

*Meddelande om
riksdagsarbetet
under våren 1976,
m. m.*

*Tack till avgående
ledamöter*

aktiviteter som förekommer i dylika lokaler.

Med hänvisning till vad jag anfört vill jag rikta följande fråga till socialministern:

Är statsrådet beredd medverka till att allmänna samlingslokaler, som ej erhåller kommunalt eller statligt stöd, kan erhålla bidrag ur allmänna arvsfonden för installering av förstärkaranläggningar (hörselslingor)?

§ 14 Meddelande om riksdagsarbetet under våren 1976, m. m.

Herr TALMANNEN:

Preliminär plan för kammarens sammanträden under våren 1976 har tidigare utdelats till kammarens ledamöter. Av planen framgår bl. a. att det första sammanträdet äger rum måndagen den 12 januari kl. 11.00.

Till ledamöterna har vidare utdelats statistik rörande riksdagsarbetet under åren 1971–1975.

§ 15 Tack till avgående ledamöter

Herr TALMANNEN:

När vi träffas nästa gång har två av kammarens ledamöter, fröken Sandell och herr Helén, lämnat riksdagen. Fröken Sandell har tillhört riksdagen sedan 1953. Hon har varit ordinarie ledamot i andra lagutskottet och socialförsäkringsutskottet och dessutom ekonomideputerad och ledamot i förvaltningsstyrelsen. Herr Heléns riksdagsmannatid omfattar åren 1953–1966 samt 1970–1975. Han har tillhört utrikesutskottet och varit medlem i Nordiska rådet och ledamot i utrikesnämnden. Herr Helén har, som partiledare för folkpartiet under de senaste sex åren, varit en av förgrundsgestalterna i det politiska samhällsarbetet.

Jag framför kammarens tack till fröken Sandell och herr Helén för deras värdefulla insatser i riksdagsarbetet.

Jag önskar kammarens ärade ledamöter och vår personal god jul och gott nytt år.

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 15.10.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert

Förteckning över talare

1975/76:46

(Siffrorna avser sida i protokollet)

Lördagen den 13 december

Herr talmannen 94, 114

- ” Andersson i Lycksele (s) 22
- ” Berndtson (vpk) 77, 86
- ” Boström (s) 79, 84
- ” Carlsson i Vikmanshyttan (c) 42
- ” Hedström (s) 13, 24
- ” Hernelius (m) 26, 34, 36, 39, 40, 41, 42
- ” Hjorth (s) 108
- ” Hörberg (fp) 62, 71, 74, 83
- ” Johansson i Holmgården (c) 7
- ” Johansson i Trollhättan (s) 39, 40
- ” Jonasson (c) 15
- ” Jonsson i Alingsås (fp) 21
- ” Josefson (c) 55, 71
- ” Krönmark (m) 9, 33
- ” Larsson i Borrby (c) 37

Fru Lundblad (s) 86

Herr Lundkvist, jordbruksminister 30, 34, 36

- ” Magnusson i Borås (m) 58, 70, 73
- ” Nilsson i Tvärålund (c) 24
- ” Norrby i Åkersberga (fp) 11, 41
- ” Nyquist (fp) 103
- ” Sjönell (c) 99, 107
- ” Torwald (c) 16, 32, 35

Fru Troedsson (m) 75, 82, 84

Herr Wååg (s) 106

- ” Wörnberg (s) 64, 72, 74, 85, 86

